הלכה · משנה תורה · ספר נזיקין

משנה תורה, הלכות גזילה ואבידה

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה תורה, הלכות גזילה ואבידה

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-תורה-הלכות-גזילה-ואבידה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 7
פרק ד 9
פרק ה 12
פרק ו 14
פרק ז 16
פרק ח 18
פרק ט 19
פרק י 21
פרק יא 23
פרק יב 25
פרק יג 27
פרק יד 29
פרק טו 31
פרק טז 34
פרק יז 35
פרק יח 37

פרק א

א כָּל הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ שְׁוֵה פְּרוּטָה עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יט יג) "לֹא תִגְזֹל". אֵין לוֹקִין עַל לָאו זֶה שֶׁהֲרֵי הַכָּתוּב נִתְקוֹ לַעֲשֵׂה שֶׁאִם גָּזַל חַיָּב לְהַחְזִיר שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כג) "וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל" זוֹ מִצְוַת עֲשֵׂה. וַאֲפִלּוּ שָׁרַף הַגְּזֵלָה אֵינוֹ לוֹקֶה שֶׁהֲרֵי הוּא חַיָּב לְשַׁלֵּם דְּמֶיהָ וְכָל לָאו שֶׁנִּתַּן לְתַשְׁלוּמִין אֵין לוֹקִין עָלָיו:

ב וְאָסוּר לִגְזֹל כָּל שֶׁהוּא דִּין תּוֹרָה אֲפִלּוּ עַכּוּ"ם אָסוּר לְגָזְלוֹ אוֹ לְעָשְׁקוֹ. וְאִם גָּזְלוֹ אוֹ עָשְׁקוֹ יַחְזִיר:

ג אֵי זֶהוּ גּוֹזֵל זֶה הַלּוֹקֵחַ מִמּוֹן הָאָדָם בְּחָזְקָה כְּגוֹן שֶׁחָטַף מִיָּדוֹ מִטַּלְטְלִין אוֹ שֶׁנִּכְנַס לִרְשׁוּתוֹ שֶׁלֹּא בִּרְצוֹן הַבְּעָלִים וְנָטַל מִשָּׁם כֵּלִים. אוֹ שֶׁתָּקַף בְּעַבְדּוֹ וּבִבְהֶמְתּוֹ וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. אוֹ שֶׁיָּרַד לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ וְאָכַל פֵּרוֹתֶיהָ וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה הוּא גּוֹזֵל. כָּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (שמואל ב כג כא) "וַיִּגְזֹל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי":

ד אֵי זֶהוּ עוֹשֵׁק זֶה שֶׁבָּא מָמוֹן חֲבֵרוֹ לְתוֹךְ יָדוֹ בִּרְצוֹן הַבְּעָלִים וְכֵיוָן שֶׁתִּבְעוּהוּ כָּבַשׁ הַמָּמוֹן אֶצְלוֹ בְּחָזְקָה וְלֹא הֶחֱזִירוֹ. כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ בְּיָד חֲבֵרוֹ הַלְוָאָה אוֹ שְׂכִירוּת וְהוּא תּוֹבְעוֹ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי שֶׁהוּא אָלֵם וְקָשֶׁה. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (ויקרא יט יג) "לֹא תַעֲשֹׁק אֶת רֵעֲךָ":

ה כָּל הַגּוֹזֵל חַיָּב לְהַחְזִיר הַגְּזֵלָה עַצְמָהּ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כג) "וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל". וְאִם אָבְדָה אוֹ נִשְׁתַּנֵּית מִשֶּׁלֵּם דְּמֶיהָ. בֵּין שֶׁהוֹדָה מִפִּי עַצְמוֹ בֵּין שֶׁבָּאוּ עָלָיו עֵדִים שֶׁגָּזַל הֲרֵי זֶה חַיָּב לְשַׁלֵּם הַקֶּרֶן בִּלְבַד. אֲפִלּוּ גָּזַל קוֹרָה וּבָנָאהּ בַּבִּירָה הוֹאִיל וְלֹא נִשְׁתַּנֵּית דִּין תּוֹרָה הוּא שֶׁיְּהֵרֵס אֶת כָּל הַבִּנְיָן וְיַחְזִיר קוֹרָה לִבְעָלֶיהָ. אֲבָל תִּקְּנוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַשָּׁבִים שֶׁיְּהֵא נוֹתֵן אֶת דְּמֶיהָ וְלֹא יַפְסִיד הַבִּנְיָן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. אֲפִלּוּ גָּזַל קוֹרָה וַעֲשָׂאהּ בְּסֻכַּת הֶחָג וּבָא בַּעַל הַקּוֹרָה לְתָבְעָהּ בְּתוֹךְ הֶחָג נוֹתֵן לוֹ אֶת דְּמֶיהָ. אֲבָל אַחַר הֶחָג הוֹאִיל וְלֹא נִשְׁתַּנֵּית וְלֹא בָּנָאהּ בְּטִיט מַחְזִיר אֶת הַקּוֹרָה עַצְמָהּ:

ו הַגּוֹזֵל פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה אַף עַל פִּי שֶׁעָבַר אֵינוֹ בְּתוֹרַת הֶשֶׁבֵת גְּזֵלָה. גָּזַל שָׁלֹשׁ אֲגֻדּוֹת שָׁווֹת שָׁלֹשׁ פְּרוּטוֹת וְהֶזְלוּ וַהֲרֵי שִׁלְשָׁתָן שָׁווֹת שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת וְהֶחְזִיר לוֹ שְׁתַּיִם חַיָּב לְהַחְזִיר הַשְּׁלִישִׁית הוֹאִיל וּבַתְּחִלָּה הָיְתָה שָׁוָה פְּרוּטָה. גָּזַל שְׁתַּיִם שָׁווֹת פְּרוּטָה וְהֶחְזִיר אַחַת גְּזֵלָה אֵין כָּאן מִצְוַת הֶשֵׁבַת גְּזֵלָה אֵין כָּאן:

ז הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ בַּיִּשּׁוּב וְהֶחְזִיר לוֹ גְּזֵלָתוֹ בַּמִּדְבָּר הָרְשׁוּת בְּיַד הַנִּגְזָל אִם רָצָה נוֹטֵל וְאִם לָאו אוֹמֵר לוֹ אֵינִי נוֹטֵל אֶלָּא בַּיִּשּׁוּב שָׁמָּא תֹּאנַס מִמֶּנִּי כָּאן. וַהֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הַגַּזְלָן וּבְאַחֲרָיוּתוֹ עַד שֶׁיַּחְזִירֶנָּה לוֹ בַּיִּשּׁוּב. וְכֵן בִּדְמֵי הַגְּזֵלָה:

ח הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ וְהִבְלִיעַ לוֹ בְּחֶשְׁבּוֹן יָצָא. וְאִם הֶחְזִיר לְכִיסוֹ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מָעוֹת יָצָא שֶׁאָדָם עָשׂוּי לְמַשְׁמֵשׁ בְּכִיסוֹ בְּכָל שָׁעָה וַהֲרֵי מָנָה הַמָּעוֹת שֶׁהֶחְזִיר לוֹ בִּכְלַל מְעוֹתָיו וּמִנַּיִן שֶׁלֹּא מִדַּעַת פּוֹטֵר. וְאִם הֶחְזִיר לְכִיס שֶׁאֵין בּוֹ כְּלוּם לֹא יָצָא וְחַיָּב בְּאַחֲרָיוּת הַגְּזֵלָה עַד שֶׁיּוֹדִיעוֹ שֶׁהֶחְזִיר לְכִיס פְּלוֹנִי:

ט כָּל הַחוֹמֵד עַבְדּוֹ אוֹ אֲמָתוֹ אוֹ בֵּיתוֹ וְכֵלָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ אוֹ דָּבָר שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ שֶׁיִּקָּנֵהוּ מִמֶּנּוּ וְהִכְבִּיר עָלָיו בְּרֵעִים וְהִפְצִיר בּוֹ עַד שֶׁלְּקָחוֹ מִמֶּנּוּ אַף עַל פִּי שֶׁנָּתַן לוֹ דָּמִים רַבִּים הֲרֵי זֶה עוֹבֵר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כ יד) (דברים ה יח) "לֹא תַחְמֹד". וְאֵין לוֹקִין עַל לָאו זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹ מַעֲשֶׂה. וְאֵינוֹ עוֹבֵר בְּלָאו זֶה עַד שֶׁיִּקַּח הַחֵפֶץ שֶׁחָמַד. כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ז כה) "לֹא תַחְמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לָךְ". חָמוּד שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲשֶׂה:

י כָּל הַמִּתְאַוֶּה בֵּיתוֹ אוֹ אִשְׁתּוֹ וְכֵלָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן מִשְּׁאָר דְּבָרִים שֶׁאֶפְשָׁר לוֹ לִקְנוֹתָן מִמֶּנּוּ. כֵּיוָן שֶׁחָשַׁב בְּלִבּוֹ הֵיאַךְ יִקְנֶה דָּבָר זֶה וְנִפְתָּה בְּלִבּוֹ בַּדָּבָר עָבַר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים ה יח) "לֹא תִתְאַוֶּה" וְאֵין תַּאֲוָה אֶלָּא בַּלֵּב בִּלְבַד:

יא הַתַּאֲוָה מְבִיאָה לִידֵי חְמוּד וְהַחְמוּד מֵבִיא לִידֵי גֵּזֶל. שֶׁאִם לֹא רָצוּ הַבְּעָלִים לִמְכֹּר אַף עַל פִּי שֶׁהִרְבָּה לָהֶם בְּדָמִים וְהִפְצִיר בְּרֵעִים יָבוֹא לִידֵי גֵּזֶל שֶׁנֶּאֱמַר (מיכה ב ב) "וְחָמְדוּ בָּתִּים וְגָזָלוּ". וְאִם עָמְדוּ הַבְּעָלִים בְּפָנָיו לְהַצִּיל מָמוֹנָם אוֹ מְנָעוּהוּ מִלְּגְזֹל יָבוֹא לִידֵי שְׁפִיכוּת דָּמִים. צֵא וּלְמַד מִמַּעֲשֶׂה אַחְאָב וְנָבוֹת:

יב הָא לְמַדְתָּ שֶׁהַמִּתְאַוֶּה עוֹבֵר בְּלָאו אֶחָד וְהַקּוֹנֶה דָּבָר שֶׁהִתְאַוָּה בְּהֶפְצֵר שֶׁהִפְצִיר בַּבְּעָלִים אוֹ בְּבַקָּשָׁה מֵהֶן עוֹבֵר בִּשְׁנֵי לָאוִין. לְכָךְ נֶאֱמַר (שמות כ יד) (דברים ה יח) "לֹא תַחְמֹד" וְ(דברים ה יח) "לֹא תִתְאַוֶּה". וְאִם גָּזַל עָבַר בִּשְׁלֹשָׁה לָאוִין:

יג כָּל הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ שְׁוֶה פְּרוּטָה כְּאִלּוּ נוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ שֶׁנֶּאֱמַר (משלי א יט) "כֵּן אָרְחוֹת כָּל בֹּצֵעַ בָּצַע אֶת נֶפֶשׁ" וְגוֹ'. וְאַף עַל פִּי כֵן אִם לֹא הָיְתָה הַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת וְרָצָה הַגַּזְלָן לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וּבָא מֵאֲלָיו וְהֶחְזִיר דְּמֵי הַגְּזֵלָה. תַּקָּנַת חֲכָמִים הִיא שֶׁאֵין מְקַבְּלִין מִמֶּנּוּ אֶלָּא עוֹזְרִין אוֹתוֹ וּמוֹחֲלִין לוֹ כְּדֵי לְקָרֵב הַדֶּרֶךְ הַיְשָׁרָה עַל הַשָּׁבִים. וְכָל הַמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ דְּמֵי הַגְּזֵלָה אֵין רוּחַ חֲכָמִים נוֹחָה הֵימֶנּוּ:

פרק ב

א הַגְּזֵלָה שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנִּית אֶלָּא הֲרֵי הִיא כְּמוֹ שֶׁהָיְתָה אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנָּה וְאַף עַל פִּי שֶׁמֵּת הַגַּזְלָן וַהֲרֵי הִיא בְּיַד בָּנָיו הֲרֵי זוֹ חוֹזֶרֶת לִבְעָלֶיהָ בְּעַצְמָהּ. וְאִם נִשְׁתַּנִּית בְּיַד הַגַּזְלָן אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנָּה קָנָאהּ בְּשִׁנּוּי וּמְשַׁלֵּם דְּמֵיהָ כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה:

ב וְדִין זֶה דִּין תּוֹרָה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כג) "וְהֵשִׁיב אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל". מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ אִם הָיא כְּשֶׁגְּזָלָהּ מְשֻׁלֵּם אוֹתָהּ וְאִם נִשְׁתַּנֵּית בְּיָדוֹ מְשֻׁלֵּם דְּמֶיהָ. נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנָּה וְלֹא נִשְׁתַּנֵּית קָנָה הַגַּזְלָן כָּל הַשָּׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחָה אַחַר יֵאוּשׁ וְאֵינוֹ מְשֻׁלֵּם אֶלָּא כְּשָׁעַת הַגְּזֵלָה. וְדָבָר זֶה מִדִּבְרֵיהֶם מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַשָּׁבִים. וּכְשֶׁמַּחְזִיר לוֹ הַגְּזֵלָה שָׁמִין לוֹ הַשָּׁבַח וְנוֹטֵל מִן הַנִּגְזָל:

ג מְכָרָהּ הַגַּזְלָן אוֹ נָתָנָהּ בְּמַתָּנָה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנֵּית הַגְּזֵלָה אֵינָהּ חוֹזֶרֶת בְּעַצְמָהּ מִיַּד הַלּוֹקֵחַ הוֹאִיל וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים בֵּין לִפְנֵי מְכִירָה וּנְתִינָה בֵּין לְאַחַר מְכִירָה וּנְתִינָה קָנָאָה הַלּוֹקֵחַ בְּיֵאוּשׁ וְשִׁנּוּי רְשׁוּת:

ד הַגּוֹזֵל וְהִשְׁבִּיחַ וּמָכַר אוֹ הוֹרִישׁ לִפְנֵי יֵאוּשׁ מַה שֶּׁהִשְׁבִּיחַ הוֹרִישׁ וּמַה שֶּׁהִשְׁבִּיחַ מָכַר וְקָנָה לוֹקֵחַ אוֹ יוֹרֵשׁ אֶת הַשָּׁבַח. וְנוֹטֵל דְּמֵי הַשָּׁבַח מִן הַנִּגְזָל וּמַחֲזִיר לוֹ הַגְּזֵלָה. וְחוֹזֵר הַנִּגְזָל וְנוֹטֵל דְּמֵי הַשָּׁבַח מִן הַגַּזְלָן שֶׁהֲרֵי לֹא נִתְיָאֵשׁ. וְכֵן אִם הִשְׁבִּיחַ הַלּוֹקֵחַ אוֹ הַיּוֹרֵשׁ נוֹטֵל הַשָּׁבַח מִן הַנִּגְזָל:

ה מָכַר הַגַּזְלָן לְעַכּוּ"ם אַף עַל פִּי שֶׁהִשְׁבִּיחַ הָעַכּוּ"ם חוֹזֶרֶת לִבְעָלֶיהָ. מְכָרָהּ הָעַכּוּ"ם לְיִשְׂרָאֵל אַחַר שֶׁהִשְׁבִּיחַ הוֹאִיל וְהַגַּזְלָן יִשְׂרָאֵל וְזֶה שֶׁהִיא בְּיָדוֹ יִשְׂרָאֵל קָנָה הַשָּׁבַח. וְאִם תָּפַשׂ הַנִּגְזָל אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ:

ו כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁהַגְּזֵלָה שֶׁהִשְׁבִּיחָה אַחַר יֵאוּשׁ אוֹ אַחַר שֶׁנִּשְׁתַּנֵּית הַשָּׁבַח לַגַּזְלָן מִפְּנֵי תַּקָּנַת הַשָּׁבִים אַף עַל פִּי שֶׁהִשְׁבִּיחָה מֵאֵלֶיהָ. כֵּיצַד. גָּזַל פָּרָה וְנִתְעַבְּרָה אֶצְלוֹ בֵּין שֶׁיָּלְדָה קֹדֶם שֶׁתִּבָּעוֹ בְּדִין בֵּין שֶׁעָדַיִן לֹא יָלְדָה. גָּזַל רָחֵל וְנִטְעָנָה אֶצְלוֹ בֵּין שֶׁגָּזְזָהּ קֹדֶם שֶׁתִּבָּעוֹ בַּדִּין בֵּין שֶׁעָדַיִן לֹא גָּזָזָהּ. הוֹאִיל וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִשְׁלֹם כְּשָׁעַת הַגְּזֵלָה. וְאִם יָלְדָה וּגְזָזָהּ הַגְּזוֹת וְהַוְלָדוֹת שֶׁל גַּזְלָן. וְאִם עֲדַיִן לֹא יָלְדָה וְלֹא גְּזָזָהּ שָׁמִין לוֹ וְנוֹטֵל הַשָּׁבַח מִן הַנִּגְזָל וּמַחֲזִיר הַבְּהֵמָה עַצְמָהּ:

ז גָּזַל פָּרָה מְעֻבֶּרֶת וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וְאַחַר כָּךְ יָלְדָה. רָחֵל טְעוּנָה וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וְאַחַר כָּךְ גְּזָזָהּ. מְשֻׁלֵּם דְּמֵי פָּרָה הָעוֹמֶדֶת לֵילֵד וּדְמֵי רָחֵל הָעוֹמֶדֶת לִגָּזֵז. וְאִם לִפְנֵי יֵאוּשׁ אוֹ קֹדֶם שֶׁנִּשְׁתַּנָּה יָלְדָה אוֹ גְּזָזָהּ הֲרֵי הַגְּזוֹת וְהַוְלָדוֹת שֶׁל בְּעָלִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְעַבְּרָה אוֹ נִטְעָנָה בְּיַד הַגַּזְלָן הוֹאִיל וְלֹא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וְלֹא נִשְׁתַּנֵּית הַגְּזֵלָה. בִּרְשׁוּת בְּעָלֶיהָ הִיא עֲדַיִן אַף עַל פִּי שֶׁהַגַּזְלָן חַיָּב בָּאֳנָסֶיהָ:

ח גָּנַב אוֹ גָּזַל וְהִקְדִּישׁ וְטָבַח אַחַר שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים הֲרֵי הִיא בִּרְשׁוּת הַגַּזְלָן מִשָּׁעָה שֶׁהִקְדִּישָׁהּ בִּלְבַד כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהֵא חוֹטֵא נִשְׂכָּר. וְכָל וַלְדוֹתֶיהָ וּגְזוֹתֶיהָ מִשָּׁעַת גְּנֵבָה עַד שְׁעַת הֶקְדֵּשׁ שֶׁל בְּעָלִים:

ט בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁבַח הַבָּא מֵאֵלָיו כְּגוֹן גִּזּוֹת וּוְלָדוֹת. אֲבָל אִם הָיְתָה כְּחוּשָׁה וּפִטְּמָהּ אֲפִלּוּ לִפְנֵי יֵאוּשׁ נוֹטֵל מִן הַנִּגְזָל שְׁבַח הַפִּטּוּם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה מִשֶּׁבַח שֶׁיֵּשׁ בּוֹ הוֹצָאָה:

י שִׁנּוּי הַחוֹזֵר לְבָרְיָתוֹ אֵינוֹ שִׁנּוּי. כֵּיצַד. הַגּוֹזֵל עֵצִים וְדִבְּקָן בְּמַסְמְרִים וְעָשָׂה מֵהֶן תֵּבָה אֵינוֹ שִׁנּוּי שֶׁהֲרֵי אֶפְשָׁר לְפָרְקָן וְחוֹזְרִין לִוחוֹת כְּשֶׁהָיוּ:

יא גָּזַל עָפָר וַעֲשָׂאָהוּ לְבֵנָה לֹא קָנָה שֶׁאִם יָדַק הַלְּבֵנָה תַּחְזֹר עָפָר כְּשֶׁהָיְתָה. גָּזַל לָשׁוֹן שֶׁל מַתֶּכֶת וַעֲשָׂאָהוּ מַטְבֵּעַ לֹא קָנָה שֶׁאִם יַתִּיךְ הַמַּטְבֵּעַ יַחְזֹר לָשׁוֹן כְּשֶׁהָיְתָה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

יב אֲבָל הַגּוֹזֵל עֵצִים וּשְׂרָפָן וְקִצְּצָן אוֹ חָקַק בָּהֶן וַעֲשָׂאָן כֵּלִים. אוֹ שְׁגָזַל צֶמֶר וּצְבָעוֹ אוֹ נִפְּצוֹ וְלִבְּנוֹ. אוֹ שְׁגָזַל טָווּי וְעָשָׂהוּ בֶּגֶד. אוֹ שְׁגָזַל לְבֵנָה וַעֲשָׂאָהּ עָפָר אוֹ אֲבָנִים וְסִתְּתָן אוֹ מָעוֹת וְהִתִּיכָן. הֲרֵי זֶה שִׁנּוּי בְּיָדוֹ שֶׁאִם יַעֲשֵׂם מָעוֹת אֲחֵרוֹת פָּנִים חֲדָשׁוֹת הֵן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן:

יג הַגּוֹזֵל מָעוֹת יְשָׁנוֹת וְשָׁפָן וְחִדְּשָׁן לֹא קָנָה שֶׁהֲרֵי מִתַּיְשְׁנִין וְחוֹזְרִין כְּשֶׁהָיוּ. גָּזַל מָעוֹת חֲדָשִׁים וְיִשְּׁנָם קָנָה שֶׁאִם יְחַדְּשֵׁם פָּנִים חֲדָשׁוֹת הֵן. גָּזַל דֶּקֶל מְחֻבָּר וְקִצְּצוֹ לֹא קָנָה וַאֲפִלּוּ כָּרַתּוֹ חֲלִיּוֹת חֲלִיּוֹת. עָשָׂהוּ קוֹרוֹת קָנָה:

יד גָּזַל קוֹרוֹת גְּדוֹלוֹת וַעֲשָׂאָן קְטַנּוֹת לֹא קָנָה. עָשָׂאָן לוּחוֹת עַד שֶׁנִּשְׁתַּנָּה שְׁמָם קָנָה. גָּזַל לוּבְלָב וְהִפְרִיד עָלָיו קָנָה הֶעָלִים. גָּזַל עָלִים וַעֲשָׂאָן חֲפִיָּיה קָנָה. גָּזַל טָלֶה וְנַעֲשָׂה אַיִל עֵגֶל וְנַעֲשָׂה שׁוֹר הֲרֵי זֶה שִׁנּוּי בְּיָדוֹ וְקָנָהוּ וּמְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים:

טו גָּזַל כְּלִי וּשְׁבָרוֹ אֵין שָׁמִין לוֹ הַפְּחֵת אֶלָּא מְשַׁלֵּם דְּמָיו וְהַכְּלִי הַשָּׁבוּר שֶׁל גַּזְלָן. וְאִם רָצוּ הַבְּעָלִים לִטֹּל הַכְּלִי הַשָּׁבוּר נוֹטְלִין וּמְשַׁלֵּם הַפְּחֵת. שֶׁזּוֹ תַּקָּנָה הִיא לַבְּעָלִים וְאִם לֹא רָצוּ הָרְשׁוּת בְּיָדָן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

טז גְּזֵלָה שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנִּית וְהוּקְרָה אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנָּה הֲרֵי זוֹ חוֹזֶרֶת לַבְּעָלִים וְאֵין לַגַּזְלָן בָּהּ כְּלוּם. שֶׁלֹּא תִּקְּנוּ לַגַּזְלָן אֶת הַשָּׁבַח אֶחָד יֵאוּשׁ אֶלָּא כְּגוֹן גִּזּוֹת וּוְלָדוֹת. אֲבָל שֶׁבַח הַיֹּקֶר אִם הָיְתָה הַגְּזֵלָה חוֹזֶרֶת בְּעֵינֶיהָ אֵינוֹ זוֹכֶה בָּהּ:

פרק ג

א הַגּוֹזֵל חָבִית שֶׁל יַיִן מֵחֲבֵרוֹ וַהֲרֵי הִיא שָׁוָה דִּינָר בִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה וְהוּקְרָה אֶצְלוֹ וְעָמְדָה בְּאַרְבָּעָה. אִם שָׁבַר הֶחָבִית אוֹ שָׁתָה אוֹתָהּ אוֹ מְכָרָהּ אוֹ נְתָנָהּ בְּמַתָּנָה אַחַר שֶׁהוּקְרָה מְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה כִּשְׁעַת הוֹצָאָה מִן הָעוֹלָם שֶׁאִלּוּ הִנִּיחָהּ הָיְתָה חוֹזֶרֶת בְּעַצְמָהּ. נִשְׁבְּרָה מֵאֵלֶיהָ אוֹ אָבְדָה מְשַׁלֵּם דִּינָר כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה:

ב הָיְתָה שָׁוָה בִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה אַרְבָּעָה וּבִשְׁעַת הוֹצָאָה מִן הָעוֹלָם דִּינָר. מְשַׁלֵּם אַרְבָּעָה כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. בֵּין שֶׁשִּׁבְּרָהּ אוֹ שְׁתָאָהּ בֵּין שֶׁנִּשְׁבְּרָה אוֹ אָבְדָה מֵאֵלֶיהָ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ג הַגּוֹזֵל חִטָּה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲמִשִּׁים תְּמָרִים וּכְשֶׁיִּמְכֹּר הַחִטָּה כֻּלּוֹ כְּאַחַת יִמְכֹּר בְּתִשְׁעָה וּכְשֶׁיִּמְכֹּר אַחַת אַחַת יִמְכֹּר בַּעֲשָׂרָה. אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא תִּשְׁעָה. וְאֵין הַנִּגְזָל יָכוֹל לוֹמַר לוֹ אֲנִי אַחַת אַחַת הָיִיתִי מוֹכֵר. וְכֵן כָּל הַדִּין בְּמַזִּיק. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה בְּנִכְסֵי הֶדְיוֹט. אֲבָל בְּהֶקְדֵּשׁ אֵינוֹ כֵּן אֶלָּא מְשַׁלֵּם עֲשָׂרָה:

ד גָּזַל בְּהֵמָה וְהִזְקִינָה אוֹ כָּחֲשָׁה כַּחַשׁ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר כְּגוֹן חֲלָאִים שֶׁאֵין לָהֶם רְפוּאַת תְּעָלָה. אוֹ שֶׁגָּזַל מַטְבֵּעַ וְנִסְדַּק אוֹ פָּסְלוֹ הַמֶּלֶךְ. אוֹ שֶׁגָּזַל פֵּרוֹת וְהִרְקִיבוּ כֻּלָּן. אוֹ שֶׁגָּזַל יַיִן וְהֶחְמִיץ. הֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁגָּזַל כְּלֵי וּשְׁבָרוֹ וּמְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. אֲבָל אִם גָּזַל בְּהֵמוֹת וְכָחֲשׁוּ כַּחַשׁ שֶׁאֶפְשָׁר לַחְזֹר. אוֹ שֶׁגָּזַל עֲבָדִים וְהִזְקִינוּ. אוֹ שֶׁגָּזַל מַטְבֵּעַ וְנִפְסַל בִּמְדִינָה זוֹ וַהֲרֵי הִיא יוֹצֵא בִּמְדִינָה אַחֶרֶת. אוֹ שֶׁגָּזַל פֵּרוֹת וְהִרְקִיבוּ מִקְצָתָם. אוֹ תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת. אוֹ שֶׁגָּזַל חָמֵץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח. אוֹ בְּהֵמָה וְנֶעֱבְדָה בָּהּ עֲבֵרָה. אוֹ נִפְסְלָה מִלְּקָרֵב. אוֹ שֶׁהָיְתָה יוֹצְאָה לְהִסָּקֵל. אוֹמֵר לוֹ הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ וּמַחֲזִיר אוֹתָהּ בְּעַצְמָהּ:

ה בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהֶחֱזִיר הַגְּזֵלָה. אֲבָל אִם נִשְׁרְפָה הַגְּזֵלָה אוֹ אָבְדָה אַחַר שֶׁנֶּאֶסְרָה בַּהֲנָאָה חַיָּב לְהַחְזִיר לוֹ דָּמֶיהָ כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. לְפִיכָךְ אִם כָּפַר בּוֹ אַחַר שֶׁנֶּאֶסְרָה בַּהֲנָאָה וְנִשְׁבַּע חַיָּב לְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם:

ו הַגּוֹזֵל בְּהֵמָה וְנָשָׂא עָלֶיהָ מַשָּׂא אוֹ רָכַב עָלֶיהָ אוֹ חָרַשׁ אוֹ דָּשׁ בָּהּ וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה וְהֶחְזִיר לִבְעָלֶיהָ אַף עַל פִּי שֶׁעָבַר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם כְּלוּם שֶׁהֲרֵי לֹא הִפְסִידָהּ וְלֹא הִכְחִישָׁהּ. וְאִם הֶחְזַק אָדָם זֶה לִגְזֹל אוֹ לַעֲשׁוֹק אוֹ לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים אֵלּוּ פַּעַם אַחַר פַּעַם קוֹנְסִין אוֹתוֹ וַאֲפִלּוּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְשֶׁמִּין הַשָּׂכָר אוֹ הַשֶּׁבַח שֶׁהִשְׁבִּיחַ בַּבְּהֵמָה וּמְשַׁלֵּם לַנִּגְזָל:

ז הַתּוֹקֵף עַבְדּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְעָשָׂה בּוֹ מְלָאכָה וְלֹא בִּטְּלוֹ מִמְּלָאכָה אַחֶרֶת פָּטוּר שֶׁנּוֹחַ לוֹ לְאָדָם שֶׁלֹּא יְבַטֵּל עַבְדּוֹ. וְאִם בִּטְּלוֹ מִמְּלָאכָה אַחֶרֶת מְשַׁלֵּם לוֹ כְּפוֹעֵל:

ח הַתּוֹקֵף סְפִינָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וְעָשָׂה בָּהּ מְלָאכָה אִם אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְשָׂכָר שָׂמִין כַּמָּה פָּחֲתָה וּמְשַׁלֵּם. וְאִם הִיא עֲשׂוּיָה לְשָׂכָר אִם יָרַד לָהּ בְּתוֹרַת שְׁכִירוּת הוֹאִיל וְיָרַד שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת אִם רָצָה הַבַּעַל לִטֹּל שְׂכָרָהּ נוֹטֵל רָצָה לִטֹּל פְּחָתָהּ נוֹטֵל. וְאִם יָרַד לָהּ בְּתוֹרַת גֵּזֶל נוֹתֵן הַפְּחָת. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ט הַדָּר בַּחֲצַר חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. אִם אוֹתָהּ חָצֵר אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְשָׂכָר אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר. אַף עַל פִּי שֶׁדֶּרֶךְ זֶה הַדָּר לִשְׂכֹּר מָקוֹם לְעַצְמוֹ. שֶׁזֶּה נֶהֱנָה וְזֶה אֵינוֹ חָסֵר. וְאִם הֶחָצֵר עֲשׂוּיָה לְשָׂכָר אַף עַל פִּי שֶׁאֵין דֶּרֶךְ זֶה לִשְׂכֹּר צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר שֶׁהֲרֵי חִסְּרוֹ מָמוֹן:

י מִי שֶׁהָיָה לוֹ צֶמֶר וְסָמָנִים שְׁרוּיִין וּבָא אֶחָד וְצָבַע הַצֶּמֶר בַּסָּמָנִין שֶׁלֹּא מִדַּעַת חֲבֵרוֹ. מְשַׁלֵּם לוֹ דְּמֵי מַה שֶּׁהִפְסִיד בַּצֶּמֶר וְאֵינוֹ מְחַשֵּׁב לוֹ שֶׁבַח סָמָנִין שֶׁעַל גַּבֵּי הַצֶּמֶר. וְאִם תָּפַשׂ הַנִּזָּק דְּמֵי מַה שֶּׁחָסְרוּ מִן הַסָּמָנִין אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ:

יא הַשּׁוֹלֵחַ יָד בְּפִקָּדוֹן בֵּין שֶׁשָּׁלַח יָד בְּעַצְמוֹ אוֹ עַל יַד בְּנוֹ וְעַבְדּוֹ וּשְׁלוּחוֹ הֲרֵי זֶה גַּזְלָן וְנִתְחַיֵּב בְּאֳנָסָיו. וְנַעֲשֵׂית הַגְּזֵלָה בִּרְשׁוּתוֹ כְּדִין כָּל הַגַּזְלָנִים. חָשַׁב לִשְׁלֹחַ יָד בְּפִקָּדוֹן אֵינוֹ חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתוֹ עַד שֶׁיִּשְׁלַח יָד. וּמֻשָּׁשְׁלַח יָד נִתְחַיֵּב בּוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא חָסַר מִמֶּנּוּ כְּלוּם אֶלָּא נָטַל הַפִּקָּדוֹן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם בִּרְשׁוּתוֹ כְּדֵי לִשְׁלֹחַ בּוֹ יָד הֲרֵי זֶה חַיָּב שֶׁשְּׁלִיחוּת יָד אֵינָהּ צְרִיכָה חִסָּרוֹן:

יב הִגְבִּיהַּ אֶת הֶחָבִית לִטֹּל מִמֶּנָּה רְבִיעִית נִתְחַיֵּב בְּאֳנָסֶיהָ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָטַל. אֲבָל אִם הִגְבִּיהַּ אֶת הַכִּיס לִטֹּל מִמֶּנּוּ דִּינָר וְכִיּוֹצֵא בַּכִּיס מִדְּבָרִים שֶׁאֵינָן גּוּף אֶחָד הֲרֵי זֶה סָפֵק אִם נִתְחַיֵּב בְּכָל הַכִּיס אוֹ לֹא נִתְחַיֵּב אֶלָּא בְּדִינָר בִּלְבַד:

יג הָיוּ פֵּרוֹת מֻפְקָדִין אֲצְלוֹ וְנָטַל מִקְצָתָן אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא בְּאַחֲרָיוּת הַפֵּרוֹת שֶׁנָּטַל וּשְׁאָר הַפִּקָּדוֹן הַמֻּנָּח בִּמְקוֹמוֹ בִּרְשׁוּת בְּעָלָיו הוּא. וְאִם נִפְסַד הַשְּׁאָר מֵחֲמַת זֶה שֶׁנָּטַל חַיָּב בַּכֹּל. כֵּיצַד. הִטָּה אֶת הֶחָבִית בִּמְקוֹמָהּ וְנָטַל מִמֶּנָּה רְבִיעִית אוֹ יֶתֶר אִם נִשְׁבְּרָה אַחַר שֶׁנָּטַל וְהִיא בִּמְקוֹמָהּ אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא כַּמָּה שֶׁנָּטַל שֶׁהֲרֵי לֹא הִגְבִּיהַּ הֶחָבִית. וְאִם הֶחְמִיצָה מְשַׁלֵּם אֶת דְּמֵי כֻּלָּהּ כְּשָׁעַת הַגְּזֵלָה. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

יד הַכּוֹפֵר בְּפִקָּדוֹן בְּבֵית דִּין. אִם הָיָה בִּרְשׁוּתוֹ בְּשָׁעַת שֶׁכָּפַר נַעֲשָׂה עָלָיו גַּזְלָן וְחַיָּב בְּאָנְסוֹ:

טו הַשּׁוֹאֵל שֶׁלֹּא מִדַּעַת הַבְּעָלִים הֲרֵי זֶה גַּזְלָן. הָיָה כְּלִי בְּיַד בְּנוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ בְּיַד עַבְדּוֹ וּלְקָחוֹ אֶחָד מֵהֶן וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ הֲרֵי זֶה שׁוֹאֵל שֶׁלֹּא מִדַּעַת וְנַעֲשָׂה בִּרְשׁוּתוֹ וְנִתְחַיֵּב בְּאָנְסָיו עַד שֶׁיַּחְזִירֶנּוּ לַבְּעָלִים. לְפִיכָךְ אִם הֶחֱזִירוֹ לְקָטָן שֶׁהָיָה בְּיָדוֹ אוֹ לְעֶבֶד וְאָבַד מֵהֶן אוֹ נִשְׁבַּר חַיָּב לְשַׁלֵּם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

טז הַחוֹטֵף מַשְׁכּוֹן מִיַּד הַלְוֶה שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת בֵּית דִּין הֲרֵי זֶה גַּזְלָן אַף עַל פִּי שֶׁהוּא חַיָּב לוֹ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם נִכְנַס לְתוֹךְ בֵּית חֲבֵרוֹ וּמִשְׁכְּנוֹ שֶׁהוּא גַּזְלָן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כד יא) "בַּחוּץ תַּעֲמֹד":

פרק ד

א קִנָּס קָנְסוּ חֲכָמִים לַגַּזְלָנִין שֶׁיִּהְיֶה הַנִּגְזָל נִשְׁבָּע עַל כָּל מַה שֶּׁיִּטְעֹן וְנוֹטֵל מִן הַגַּזְלָן. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה זֶה מֻחְזָק שֶׁגָּזְלוֹ בִּשְׁנֵי עֵדִים:

ב כֵּיצַד. הֲרֵי שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ בֵּית חֲבֵרוֹ לְמַשְׁכְּנוֹ בִּפְנֵי עֵדִים וְלֹא הָיָה כְּלוּם תַּחַת כְּנָפָיו וְיָצָא וְכֵלִים מֻטָּלִין לוֹ תַּחַת כְּנָפָיו וְלֹא יָדְעוּ הָעֵדִים מַה הֵן וּבַעַל הַבַּיִת אוֹמֵר כָּךְ וְכָךְ גָּזַלְתַּנִי.

בֵּין שֶׁאָמַר הַגַּזְלָן מֵעוֹלָם לֹא נִכְנַסְתִּי וְלֹא נָטַלְתִּי כְּלוּם. בֵּין שֶׁאָמַר נִכְנַסְתִּי לְמַשְׁכֵּן כְּמוֹ שֶׁרָאוּ הָעֵדִים אֲבָל לֹא נָטַלְתִּי וְלֹא הָיָה תַּחַת כְּנָפַי אֶלָּא כֵּלַי שֶׁלִּי. בֵּין שֶׁאָמַר נָטַלְתִּי כְּלִי זֶה וּבַעַל הַבַּיִת טוֹעֵן שֶׁנָּטַל זֶה וּכְלִי אַחֵר. הֲרֵי בַּעַל הַבַּיִת נִשְׁבַּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ וְנוֹטֵל כָּל מַה שֶּׁיִּטְעָן:

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁטָּעַן דְּבָרִים שֶׁהוּא אָמוּד בָּהֶן אוֹ שֶׁהוּא אָמוּד שֶׁמַּפְקִידִין אֶצְלוֹ אוֹתָן דְּבָרִים שֶׁטָּעַן וְטָעַן בִּדְבָרִים שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּנָּטְלוּ תַּחַת הַכְּנָפַיִם כְּמוֹ שֶׁהֵעִידוּ הָעֵדִים:

ד רָאוּהוּ עֵדִים שֶׁנִּכְנַס לְמַשְׁכֵּן אֶת חֲבֵרוֹ וְלֹא רָאוּהוּ בְּעֵת שֶׁיָּצָא אוֹ שֶׁיָּצָא וְאֵין נִרְאֶה תַּחַת כְּנָפָיו כְּלוּם וּבַעַל הַבַּיִת טוֹעֵן וְאוֹמֵר כָּךְ וְכָךְ נָטַל. אֲפִלּוּ אוֹמֵר מֵעוֹלָם לֹא נִכְנַסְתִּי שֶׁהֲרֵי מַכְחִישׁ אֶת הָעֵדִים הֲרֵי זֶה פָּטוּר. שֶׁאִם אָמַר נִכְנַסְתִּי וְלֹא נָטַלְתִּי נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הֶסֵת שֶׁלֹּא נָטַל כְּלוּם וְהוֹלֵךְ. שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּכָּנֵס לִגְזֹל וְלֹא גָּזַל:

ה הָיָה עַד אֶחָד מְעִידוֹ שֶׁנִּכְנַס וְנָטַל כֵּלִים תַּחַת כְּנָפָיו וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה הֵן. וְהוּא אוֹמֵר לֹא גָּזַלְתִּי כְּלוּם אוֹ שֶׁאָמַר בְּחוֹבֵי נָטַלְתִּי. הוֹאִיל וְאֵין הָעֵד יוֹדֵעַ מֶה הָיָה תַּחַת כְּנָפָיו הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ שֶׁלֹּא גָּזַל. שֶׁאֵינוֹ מֻחְזָק בְּגַזְלָנוּת אֶלָּא בִּשְׁנֵי עֵדִים:

ו כֻּשִּׁם שֶׁבַּעַל הַבַּיִת נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל מִן הַגַּזְלָן כָּךְ שׁוֹמֵר שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אֲפִלּוּ אִשְׁתּוֹ שֶׁל שׁוֹמֵר נִשְׁבַּעַת שֶׁזֶּה נָטַל כָּךְ וְכָךְ וּמְשַׁלֵּם הַגַּזְלָן:

ז הָיָה שָׁם לְקִיטוֹ אוֹ שְׁכִירוֹ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אֵינָן נִשְׁבָּעִין וְנוֹטְלִין. וְאֵין הַנִּגְזָל יָכוֹל לִשָּׁבַע שֶׁהֲרֵי לֹא הָיָה בְּבֵיתוֹ בְּשָׁעָה שֶׁנִּגְזַל וְאֵין הָעֵדִים יוֹדְעִים מַה נָּטַל תַּחַת כְּנָפָיו כְּדֵי לְחַיֵּב הַגַּזְלָן לְהַחְזִיר. וְאֵין מַשְׁבִּיעִין אֶת הַגַּזְלָן מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָשׁוּד עַל הַשְּׁבוּעָה:

ח וְכֵיצַד עוֹשִׂים בְּדִין זֶה. מַחֲרִים בַּעַל הַבַּיִת חֵרֶם סְתָם עַל מִי שֶׁנָּטַל מִבֵּיתוֹ כְּלוּם וְאֵינוֹ מוֹדֶה בְּבֵית דִּין. וַאֲפִלּוּ הוֹדָה הַגַּזְלָן שֶׁגָּזַל קְצָת מַחְזִיר הַמְּקְצָת שֶׁהוֹדָה בָּהּ בִּלְבַד שֶׁהֲרֵי אֵין בַּעַל הַבַּיִת טוֹעֲנוֹ טַעֲנַת וַדַּאי:

ט הַגּוֹזֵל אֶחָד מֵחֲמִשָּׁה וְאֵין יָדוּעַ מִי הוּא הַנִּגְזָל וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶן תּוֹבְעוֹ וְאוֹמֵר לִי גָּזַלְתָּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם עֵדִים שֶׁגָּזַל הֲרֵי כָּל אֶחָד מֵהֶן נִשְׁבָּע שֶׁזֶּה גָּזַלוֹ וּמְשַׁלֵּם גְּזֵלָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. אַף דָּבָר זֶה קָנָס הוּא שֶׁקְּנָסוּהוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי שֶׁעָבַר עֲבֵרָה וְגָזַל. אֲבָל דִּין תּוֹרָה אֵינוֹ חַיָּב לְשַׁלֵּם מִסָּפֵק:

י אָמַר לִשְׁנַיִם גָּזַלְתִּי אֶחָד מִכֶּם אוֹ אָבִיו שֶׁל אֶחָד מִכֶּם וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֵיזֶהוּ. אִם בָּא לְצֵאת יְדֵי שָׁמַיִם חַיָּב לְשַׁלֵּם גְּזֵלָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. אֲבָל בְּדִין אֵינוֹ נוֹתֵן אֶלָּא גְּזֵלָה אַחַת וְהֵן חוֹלְקִין אוֹתָהּ בֵּינֵיהֶן. שֶׁהֲרֵי אֵין אֶחָד מֵהֶן יוֹדֵעַ שֶׁנִּגְזַל אֶלָּא זֶה בָּא וְהוֹדִיעָם. וְלֹא קָנְסוּ חֲכָמִים בְּדָבָר זֶה מִפְּנֵי שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבֵעַ:

יא הַטּוֹעֵן אֶת חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ גָּזַלְתַּנִי מֵאָה. אִם אָמַר לֹא גָּזַלְתִּי נִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הֶסֵת כְּדִין כָּל נִתְבָּע. וְאִם הוֹדָה שֶׁגָּזַלוֹ חֲמִשִּׁים מְשַׁלֵּם חֲמִשִּׁים וְנִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה עַל הַשְּׁאָר כְּדִין כָּל מוֹדֶה בְּמִקְצָת שֶׁהֲרֵי לֹא הֶחְזִק גַּזְלָן בְּעֵדִים. וְכֵן הַטּוֹעֵן אֶת חֲבֵרוֹ שֶׁנִּכְנַס לְבֵיתוֹ וּגְזָלוֹ כֵּלִים וְהוּא אוֹמֵר דֶּרֶךְ מַשְׁכּוֹן לָקַחְתִּי בְּחוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי אֶצְלְךָ וּבַעַל הַבַּיִת אוֹמֵר אֵין לְךָ בְּיָדִי כְּלוּם אַף עַל פִּי שֶׁהוֹדָה שֶׁמַּשְׁכְּנוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת הוֹאִיל וְאֵין שָׁם עֵדִים שֶׁמְּעִידִים שֶׁגָּזַל הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל חוֹבוֹ מִן הַמַּשְׁכּוֹן שֶׁהַפֶּה שֶׁאָסַר הוּא הַפֶּה שֶׁהִתִּיר. וְהוֹאִיל וְהוּא נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע בְּנָקִיטַת חֵפֶץ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת טוֹעֵן:

יב רָאוּהוּ עֵדִים שֶׁנִּכְנַס לְתוֹךְ בֵּית חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בַּעַל הַבַּיִת וְנָטַל מִשָּׁם כֵּלִים. אַף עַל פִּי שֶׁהוֹצִיאָן מְגֻלִּין וְאַף עַל פִּי שֶׁבַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה עָשׂוּי לִמְכֹּר אֶת כֵּלָיו. אִם טָעַן וְאָמַר דֶּרֶךְ גֵּזֶל לְקָחָן וְהַלָּה אוֹמֵר בִּרְשׁוּתְךָ בָּאתִי וְאַתָּה מְכַרְתָּם לִי אוֹ נָתַתָּם לִי אוֹ בְּחוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי אֶצְלְךָ תְּפַשְׂתִּים אֵינוֹ נֶאֱמָן. שֶׁכָּל הַנִּכְנָס לְבֵית חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו וְנָטַל כֵּלִים מִשָּׁם וְהוֹצִיאָן בִּפְנֵי עֵדִים הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת גַּזְלָן. לְפִיכָךְ מַחְזִיר הַכֵּלִים לְבַעַל הַבַּיִת וְאֵין כָּאן שְׁבוּעָה שֶׁהֲרֵי הָעֵדִים רָאוּ מַה גָּזַל. וְאַחַר שֶׁיַּחְזִיר חוֹזֵר וְתוֹבֵעַ אֶת בַּעַל הַבַּיִת בְּכָל מַה שֶּׁיִּטְעֹן וְהַדִּין בֵּינֵיהֶן:

יג וְכֵן אִם הָיָה שָׁם עֵד אֶחָד בִּלְבַד וּבַעַל הַבַּיִת טוֹעֵן שֶׁגָּזוּל הוּא כְּלִי זֶה בְּיָדוֹ וְהַלָּה אוֹמֵר לְקוּחַ הוּא בְּיָדִי אוֹ בְּחוֹב גְּבִיתִיו אוֹ שֶׁלִּי הָיָה וּפִקָּדוֹן הוּא אֶצְלְךָ הֲרֵי זֶה חַיָּב לְהַחְזִיר הַכְּלִי לִבְעָלָיו בְּלֹא שְׁבוּעָה שֶׁאִלּוּ הָיוּ שָׁם שְׁנֵי עֵדִים הָיָה חַיָּב לְשַׁלֵּם וְעַכְשָׁו שֶׁאֵין שָׁם אֶלָּא עֵד אֶחָד חַיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבֹּעַ שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ מַכְחִישׁ אֶת הָעֵד וְכָל הַמְחֻיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבֹּעַ מְשַׁלֵּם. לְפִיכָךְ אִם כָּפַר וְאָמַר לֹא נִכְנַסְתִּי לְבֵיתוֹ וְלֹא נָטַלְתִּי כְּלוּם הוֹאִיל וְאֵין שָׁם אֶלָּא עֵד אֶחָד וְהוּא מַכְחִישׁוֹ הֲרֵי זֶה נִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא לָקַח מִבֵּיתוֹ כְּלוּם וְנִפְטָר:

יד מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁחָטַף לָשׁוֹן שֶׁל כֶּסֶף מִיַּד חֲבֵרוֹ בִּפְנֵי עֵד אֶחָד. וּבָא הַחוֹטֵף וְאָמַר חָטַפְתִּי וְשֶׁלִּי חָטַפְתִּי. וְחִיְּבוּהוּ חֲכָמִים לְהַחְזִיר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחֻיָּב שְׁבוּעָה בְּעֵד זֶה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבֹּעַ שֶׁהֲרֵי הוֹדָה כְּמוֹ שֶׁאָמַר הָעֵד. וְאִלּוּ לֹא הָיָה שָׁם עֵד כְּלָל הָיָה נִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הֶסֵת שֶׁשָּׁלוֹ חָטַף. וְאִלּוּ הִכְחִישׁ הָעֵד וְאָמַר מֵעוֹלָם לֹא חָטַפְתִּי הָיָה נִשְׁבָּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה שֶׁלֹּא חָטַף. וּכְדִין זֶה דָּנִין בְּכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה בְּכָל מָקוֹם:

טו חָטַף מִמֶּנּוּ זְהוּבִים [בְּעֵד אֶחָד] וְהוּא אוֹמֵר שֶׁלִּי חָטַפְתִּי וְעֶשְׂרִים הָיוּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הָעֵד יוֹדֵעַ כַּמָּה חָטַף הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם הָעֶשְׂרִים שֶׁהֲרֵי יָדַע בְּוַדַּאי שֶׁזְּהוּבִים חָטַף וְאִלּוּ הָיוּ שְׁנַיִם הָיָה חַיָּב לְשַׁלֵּם וְנִמְצָא בְּעֵד אֶחָד מְחֻיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁבֹּעַ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

טז אָמַר הַחוֹטֵף עֶשְׂרִים חִטָּפְתִּי וְשֶׁלִּי הֵן וְהַנִּגְזָל אוֹמֵר מֵאָה חָטַף הוֹאִיל וְאֵין הָעֵד יוֹדֵעַ מִנַּיִן הֲרֵי מְשֻׁלָּם הָעֶשְׂרִים שֶׁהוֹדָה בָּהֶן שֶׁחָטָפָן וְנִשְׁבַּע שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה עַל הַשְּׁאָר שֶׁהֲרֵי נִתְחַיֵּב בְּמִקְצָת. וְדַוְקָא נוֹטָה בָּזֶה שֶׁיִּשָּׁבַע הֶסֵּת שֶׁהֲרֵי לֹא הוֹדָה כְּלוּם אֶלָּא אָמַר שֶׁלִּי חִטַּפְתִּי:

יז נִכְנַס לְבֵיתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בְּפָנָיו וְנָטַל מִשָּׁם כֵּלִים בְּפָנַי עַד אֶחָד וְאֵין הָעֵד יוֹדֵעַ כַּמָּה נָטַל (הֲרֵי) בַּעַל הַבַּיִת אוֹמֵר עֶשְׂרִים כֵּלִים הָיוּ בְּבֵיתִי וְהַגּוֹזֵל אוֹמֵר לֹא נָטַלְתִּי אֶלָּא עֲשָׂרָה וְהֵם שֶׁלִּי חַיָּב לְהַחְזִיר הָעֲשָׂרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחַיָּב שְׁבוּעָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לִשָּׁבַע. וְאֵינוֹ נִשְׁבָּע עַל הַשְּׁאָר אֲפִלּוּ שְׁבוּעַת הֶסֵּת מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִטְעֹן עַל הַגַּזְלָן טַעֲנַת וַדַּאי:

פרק ה

א אָסוּר לִקְנוֹת דָּבָר הַגָּזוּל מִן הַגַּזְלָן וְאָסוּר לְסַעֲדוֹ עַל שִׁנּוּיוֹ כְּדֵי שֶׁיִּקָּנֶהוּ. שֶׁכָּל הָעוֹשֶׂה דְּבָרִים אֵלּוּ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן מְחַזֵּק יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבֵרָה וְעוֹבֵר עַל (ויקרא יט יד) "וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל":

ב אָסוּר לֵהָנוֹת בְּדָבָר הַגָּזוּל וַאֲפִלּוּ לְאַחַר יֵאוּשׁ. וְהוּא שֶׁיֵּדַע בְּוַדַּאי שֶׁדָּבָר זֶה הוּא הַגָּזְלָה עַצְמָהּ. כֵּיצַד. יָדַע בְּוַדַּאי שֶׁבְּהֵמָה זוֹ גְּזוּלָה אָסוּר לִרְכֹּב עָלֶיהָ אוֹ לַחְרֹשׁ בָּהּ:

ג גָּזַל בַּיִת אוֹ שָׂדֶה אָסוּר לַעֲבֹר בְּתוֹכָהּ אוֹ לִכָּנֵס בָּהּ בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבַגְּשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְאִם דָּר בְּתוֹכָהּ חַיָּב לְהַעֲלוֹת שָׂכָר לַבְּעָלִים כְּדִין הַדָּר בַּחֲצַר חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. גָּזַל דְּקָלִים וְעָשָׂה מֵהֶן גֶּשֶׁר אָסוּר לַעֲבֹר עָלָיו. וְכֵן כָּל כֵּיוֹצֵא בָּזֶה:

ד מִי שֶׁעָבַר וְאָכַל הַגְּזֵלָה אַחַר יֵאוּשׁ פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. וְאִם אָכַל קֹדֶם יֵאוּשׁ וְרָצוּ הַבְּעָלִים לְגְבוֹת מִן הָאוֹכֵל גּוֹבִין שֶׁעֲדַיִן בִּרְשׁוּתָן הִיא. וְאִם רָצוּ גּוֹבִין מִן הַגַּזְלָן:

ה הַגּוֹזֵל וּמֵת בֵּין שֶׁהֶאֱכִיל אֶת הַגְּזֵלָה לַבָּנִים אַחַר יֵאוּשׁ בֵּין שֶׁלֹּא הֶאֱכִילָם אֶלָּא מְכָרָהּ אוֹ אָבְדָה. אִם הִנִּיחַ קַרְקַע חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. אֲבָל מִן הַמִּטַּלְטְלִין אֵינָן חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. שְׁדֵמֵי הַגְּזֵלָה חוֹב הֵן עַל הַגַּזְלָן וְאֵין הַמִּטַּלְטְלִין מִשְׁתַּעְבְּדִין לְבַעַל חוֹב:

ו כְּבָר תִּקְּנוּ הַגְּאוֹנִים לִגְבוֹת בַּעַל חוֹב מִן הַמִּטַּלְטְלִין וַאֲפִלּוּ בְּמִלְוֶה עַל פֶּה. לְפִיכָךְ חַיָּבִין לְשַׁלֵּם בֵּין אָכְלוּ בֵּין לֹא אָכְלוּ. בֵּין נִתְיָאֲשׁוּ בֵּין לֹא נִתְיָאֲשׁוּ. בֵּין מִן הַקַּרְקַע בֵּין מִן הַמִּטַּלְטְלִין שֶׁהִנִּיחַ:

ז דִּין הַלּוֹקֵחַ מִטַּלְטְלִין מִן הַגַּזְלָן כְּלוֹקֵחַ מִן הַגַּנָּב. אִם גַּזְלָן מְפֻרְסָם הוּא לֹא עָשׂוּ בּוֹ תַּקָּנַת הַשּׁוּק. וְאִם אֵינוֹ מְפֻרְסָם עָשׂוּ בּוֹ תַּקָּנַת הַשּׁוּק וְנוֹתֵן הַנִּגְזָל דָּמִים שֶׁנָּתַן וְלוֹקֵחַ גְּזֵלָתוֹ וְחוֹזֵר וְתוֹבֵעַ הַגַּזְלָן בִּדְמֵי הַגְּזֵלָה. וְאִם כְּבָר נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים קָנָה לוֹקֵחַ עַצְמָהּ שֶׁל גְּזֵלָה וְאֵינוֹ מַחְזִירָהּ:

ח אָסוּר לֵהָנוֹת מִן הַגָּזְלָן וְאִם הָיָה מְעוּט שֶׁלּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁרֹב מָמוֹנוֹ גָּזוּל מֻתָּר לֵהָנוֹת מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיֵּדַע בְּוַדַּאי שֶׁדָּבָר זֶה גָּזוּל בְּיָדוֹ:

ט בְּנֵי אָדָם שֶׁחָזְקָתָן גְּזָלָנִין וְחָזְקַת כָּל מָמוֹנָן מִן הַגֵּזֶל מִפְּנֵי שֶׁמְּלַאכְתָּן מְלֶאכֶת גַּזְלָנִין כְּגוֹן הַמּוֹכְסִין וְהַלִּסְטִים אָסוּר לֵהָנוֹת מֵהֶן שֶׁחֶזְקַת מְלָאכָה זוֹ שֶׁהוּא גָּזוּל וְאֵין מִצְטָרְפִים דִּינָרִים מִן הַתֵּבָה שֶׁלָּהֶן שֶׁהַכֹּל בְּחֶזְקַת גְּזֵלָה:

י נָטְלוּ מוֹכְסִין כְּסוּתוֹ וְהֶחֱזִירוּ לוֹ אַחֶרֶת (נָטְלוּ חֲמוֹרוֹ וְהֶחֱזִירוּ לוֹ חֲמוֹר אַחֵר). הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ מִפְּנֵי שֶׁזּוֹ כְּמִכִּירָה הִיא וְחֶזְקָתָהּ שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנָּה וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּוַדַּאי שֶׁזּוֹ גְּזֵלָה. וְאִם הָיָה וָתִיק וּמַחְמִיר עַל עַצְמוֹ מַחֲזִירָן לַבְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים:

יא בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהַמּוֹכֵס כְּלִסְטִים בִּזְמַן שֶׁהַמּוֹכֵס עַכּו"ם אוֹ מוֹכֵס הָעוֹמֵד מֵאֵלָיו אוֹ מוֹכֵס הָעוֹמֵד מֵחֲמַת הַמֶּלֶךְ וְאֵין לוֹ קִצְבָּה אֶלָּא לוֹקֵחַ מַה שֶּׁיִּרְצֶה וּמֵנִיחַ מַה שֶּׁיִּרְצֶה. אֲבָל מֶכֶס שֶׁפִּסְקוֹ הַמֶּלֶךְ וְאָמַר שֶׁיִּקַּח שְׁלִישׁ אוֹ רְבִיעַ אוֹ דָּבָר קָצוּב וְהֶעֱמִיד מוֹכֵס יִשְׂרְאֵל לִגְבּוֹת חֵלֶק זֶה לַמֶּלֶךְ וְנוֹדַע שֶׁאָדָם זֶה נֶאֱמָן וְאֵינוֹ מוֹסִיף כְּלוּם עַל מַה שֶּׁגָּזַר הַמֶּלֶךְ אֵינוֹ בְּחֶזְקַת גַּזְלָן לְפִי שֶׁדִּין הַמֶּלֶךְ דִּין הוּא. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהוּא עוֹבֵר הַמַּבְרִיחַ מִמֶּכֶס זֶה מִפְּנֵי שֶׁהוּא גּוֹזֵל מְנַת הַמֶּלֶךְ בֵּין שֶׁהָיָה הַמֶּלֶךְ עַכּו"ם בֵּין שֶׁהָיָה הַמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל:

יב וְכֵן מֶלֶךְ שֶׁמִּשִּׁים מַס עַל בְּנֵי הָעִיר אוֹ עַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ דָּבָר קָצוּב מִשָּׁנָה לְשָׁנָה אוֹ עַל כָּל שָׂדֶה וְשָׂדֶה דָּבָר קָצוּב. אוֹ שֶׁגָּזַר שֶׁכָּל מִי שֶׁיַּעֲבֹר עַל דָּבָר זֶה יִלָּקְחוּ כָּל נְכָסָיו לְבֵית הַמֶּלֶךְ. אוֹ כָּל מִי שֶׁיִּמְצֵא בַּשָּׂדֶה בִּשְׁעַת הַגֶּרֶן הוּא יִתֵּן הַמַּס שֶׁעָלֶיהָ בֵּין שֶׁהָיָה הוּא בַּעַל הַשָּׂדֶה בֵּין שֶׁאֵינוֹ בַּעַל הַשָּׂדֶה וְכָל כֵּיוֹצֵא מִדְּבָרִים אֵלּוּ אֵינוֹ גֵּזֶל וְיִשְׂרָאֵל שֶׁגָּבָה אוֹתָן לַמֶּלֶךְ אֵינוֹ בְּחֶזְקַת גַּזְלָן וַהֲרֵי הוּא כָּשֵׁר. וְהוּא שֶׁלֹּא יוֹסִיף וְלֹא יְשַׁנֶּה וְלֹא יִקַּח לְעַצְמוֹ כְּלוּם:

יג וְכֵן מֶלֶךְ שֶׁכָּעַס עַל אֶחָד מֵעֲבָדָיו וְשִׁמְּשָׁיו מִבְּנֵי הַמְּדִינָה וְלָקַח שָׂדֶהוּ אוֹ חֲצֵרוֹ אֵינָהּ גֵּזֶל וּמֻתָּר לֵהָנוֹת בָּהּ וְהַלּוֹקְחָהּ מִן הַמֶּלֶךְ הֲרֵי הִיא שֶׁלּוֹ וְאֵין הַבְּעָלִים מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדוֹ. שֶׁזֶּה דִּין הַמְּלָכִים כֻּלָּם לִקַּח כָּל מָמוֹן שֶׁמְּשִׁיהֶם כְּשֶׁכּוֹעֲסִין עֲלֵיהֶם וַהֲרֵי הַמֶּלֶךְ הִפְקִיעַ שִׁעְבּוּדָן וְנַעֲשֵׂית חֲצֵר זוֹ אוֹ שָׂדֶה זוֹ כְּהֶפְקֵר וְכָל הַקּוֹנֶה אוֹתָהּ מִן הַמֶּלֶךְ זָכָה בָּהּ. אֲבָל מֶלֶךְ שֶׁלָּקַח חֲצֵר אוֹ שָׂדֶה שֶׁל אֶחָד מִבְּנֵי הַמְּדִינָה שֶׁלֹּא בַּדִּינִין שֶׁחָקַק הֲרֵי זֶה גַּזְלָן וְהַלּוֹקְחָהּ מִמֶּנּוּ מוֹצִיאִין הַבְּעָלִים מִיָּדוֹ:

יד כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל דִּין שֶׁיַּחְקֹק אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ לַכֹּל וְלֹא יִהְיֶה לְאָדָם אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ אֵינוֹ גֵּזֶל. וְכָל שֶׁיִּקַּח מֵאִישׁ זֶה בִּלְבַד שֶׁלֹּא כַּדַּת הַיְּדוּעָה לַכֹּל אֶלָּא חָמַס אֶת זֶה הֲרֵי זֶה גֵּזֶל. לְפִיכָךְ גַּבָּאֵי הַמֶּלֶךְ וְשׁוֹטְרָיו שֶׁמּוֹכְרִים הַשְּׂדוֹת בְּמַס הַקָּצוּב עַל הַשְּׂדוֹת מִמְכָּרָן מִמְכָּר. אֲבָל מַס שֶׁעַל כָּל אִישׁ וְאִישׁ אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא מִן הָאָדָם עַצְמוֹ וְאִם מָכְרוּ הַשָּׂדֶה בְּמַס שֶׁעַל הָרֹאשׁ הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מִמְכָּר אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה דִּין הַמֶּלֶךְ כָּךְ:

טו מֶלֶךְ שֶׁהָיוּ דִּינָיו שֶׁכָּל שֶׁלֹּא יִתֵּן הַמַּס שֶׁעַל הַשָּׂדֶה תִּהְיֶה הַשָּׂדֶה לְנוֹתֵן הַמַּס וּבָרַח בַּעַל הַשָּׂדֶה מִפְּנֵי הַמַּס וּבָא זֶה וְנָתַן מַס שֶׁעָלֶיהָ לַמֶּלֶךְ וְאָכַל פֵּרוֹתֶיהָ אֵין זֶה גֵּזֶל אֶלָּא אוֹכֵל פֵּרוֹת וְנוֹתֵן הַמַּס עַד שֶׁיַּחְזְרוּ הַבְּעָלִים שֶׁדִּין הַמֶּלֶךְ דִּין הוּא כְּמוֹ שֶׁאָמַרְנוּ:

טז וְכֵן מֶלֶךְ שֶׁגָּזַר שֶׁכָּל מִי שֶׁיִּתֵּן מַס הַקָּצוּב עַל הָאִישׁ יִשְׁתַּעְבֵּד בָּזֶה שֶׁלֹּא נָתַן וּבָא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן הַמַּס שֶׁעַל יִשְׂרָאֵל זֶה הֶעָנִי הֲרֵי זֶה עוֹבֵד בּוֹ יוֹתֵר מִדַּאי שֶׁדִּין הַמֶּלֶךְ דִּין. אֲבָל אֵינוֹ עוֹבֵד בּוֹ כְּעֶבֶד:

יז מֶלֶךְ שֶׁכָּרַת אִילָנוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי בָּתִּים וְעָשָׂה מֵהֶן גֶּשֶׁר מֻתָּר לַעֲבֹר עָלָיו. וְכֵן אִם הָרַס בָּתִּים וַעֲשָׂאָן דֶּרֶךְ אוֹ חוֹמָה מֻתָּר לֵהָנוֹת בָּהּ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה שֶׁדִּין הַמֶּלֶךְ דִּין:

יח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמֶלֶךְ שֶׁמַּטְבְּעוֹ יוֹצֵא בְּאוֹתָן הָאֲרָצוֹת שֶׁהֲרֵי הִסְכִּימוּ עָלָיו בְּנֵי אוֹתָהּ הָאָרֶץ וְסָמְכָה דַּעְתָּן שֶׁהוּא אָדוֹנֵיהֶם וְהֵם לוֹ עֲבָדִים. אֲבָל אִם אֵין מַטְבְּעוֹ יוֹצֵא הֲרֵי הוּא כְּגַזְלָן בַּעַל זְרוֹעַ וּכְמוֹ חֲבוּרַת לִסְטִים הַמְזֻיָּנִין שֶׁאֵין דִּינֵיהֶן דִּין וְכֵן מֶלֶךְ זֶה וְכָל עֲבָדָיו גַּזְלָנִין לְכָל דָּבָר:

פרק ו

א קוֹרוֹת וַאֲבָנִים וְעֵצִים וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן שֶׁשְּׁטָפָם הַנָּהָר אִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מֵהֶן הֲרֵי אֵלּוּ מֻתָּרִין וְהֵן שֶׁל מַצִּילָן. וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם נִתְיָאֲשׁוּ אִם לֹא נִתְיָאֲשׁוּ חַיָּב לְהַחְזִיר. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם הָיוּ הַבְּעָלִים מְרַדְּפִין אַחֲרֵיהֶן:

ב לְפִיכָךְ הַמַּצִּיל מִן הַנָּהָר וּמִזּוּטוֹ שֶׁל יָם וּמִשְּׁלוּלִיתוֹ שֶׁל נָהָר וּמִן הָעַכּוּ"ם וּמִן הַדְּלֵקָה וּמִן הָאֲרִי וּמִן הַדֹּב וּמִן הַנָּמֵר וּמִן הַבַּרְדְּלָס. אִם יָדַע בְּוַדַּאי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאִם לֹא יָדַע יַחְזִיר:

ג הַמַּצִּיל מִיַּד לִסְטִים יִשְׂרָאֵל הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ מִפְּנֵי שֶׁסְּתָם הַדָּבָר שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים. וְאִם יָדַע שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ חַיָּב לְהַחְזִיר. אֲבָל הַמַּצִּיל מִיַּד לִסְטִים עוֹבֵד כּוֹכָבִים אוֹ מוֹכֵס עַכּוּ"ם חַיָּב לְהַחְזִיר שֶׁסְּתָם הַדָּבָר שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים. וְאִם יָדַע בְּוַדַּאי שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וּמִפְּנֵי מָה סְתָם לִסְטִים יִשְׂרָאֵל נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וּסְתָם הָעַכּוּ"ם לֹא נִתְיָאֲשׁוּ. מִפְּנֵי שֶׁהַבְּעָלִים יוֹדְעִים שֶׁהָעַכּוּ"ם מַחֲזִירִין מִיַּד הַגַּזְלָן אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם עֵדִים שֶׁגָּזַל אֶלָּא בְּרָאיוֹת רְעוּעוֹת וּבְאֹמֶד הַדַּעַת:

ד שַׁחֲלִיִּים הַצּוֹמְחִים בְּתוֹךְ הַפִּשְׁתָּן הַמְלֻקְטָן כְּשֶׁהֵן לַחִין אֵין בּוֹ מִשּׁוּם גֵּזֶל מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַפְסִידִין הַפִּשְׁתָּן שֶׁל בַּעַל הַשָּׂדֶה. וְאִם יָבְשׁוּ אֲסוּרִין מִשּׁוּם גֵּזֶל שֶׁכְּבָר הִפְסִידוּ מַה שֶּׁהִפְסִידוּ. וְאִם הָיוּ עַל הַגַּבּוּל אֲסוּרִין אֲפִלּוּ כְּשֶׁהֵן לַחִין:

ה כְּבָר בֵּאַרְנוּ בְּנִזְקֵי מָמוֹן שֶׁהַמּוֹצִיא תִּבְנוֹ וְקִשּׁוֹ לִרְשׁוּת הָרַבִּים אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם גֵּזֶל. אֲבָל הַמּוֹצִיא הַגָּלָל לִרְשׁוּת הָרַבִּים בֵּין בִּשְׁעַת הוֹצָאַת זְבָלִים בֵּין שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת הוֹצָאַת זְבָלִים חַיָּבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם גֵּזֶל:

ו מִי שֶׁנִּתְחַלְּפוּ לוֹ כֵּלָיו בְּכֵלִים אֲחֵרִים בְּבֵית הָאָבֵל אוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַד שֶׁיָּבוֹא הַלָּה וְיַחְזִיר וְיִטֹּל אֶת שֶׁלּוֹ. נִתְחַלְּפוּ לוֹ בְּבֵית הָאֻמָּן אִם אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו שֶׁל אֻמָּן נָתְנוּ לוֹ אוֹ שֶׁנָּתַן לוֹ הָאֻמָּן וְאָמַר לוֹ טֹל כֵּלֶיךָ הֲרֵי זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַד שֶׁיָּבוֹא הַלָּה וְיַחְזִיר וְיִטֹּל אֶת שֶׁלּוֹ. אָמַר לוֹ הָאֻמָּן טֹל כְּלֵי זֶה הֲרֵי זֶה יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא הַלָּה וְיַחְזִיר וְיִטֹּל אֶת שֶׁלּוֹ שֶׁמָּא כֵּלָיו שֶׁל אֻמָּן הוּא אוֹ בַּעַל הַכְּלִי צִוָּה אֶת הָאֻמָּן לְמָכְרוֹ לוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ז דְּבָרִים הַרְבֵּה אָסְרוּ חֲכָמִים מִשּׁוּם גֵּזֶל וְהָעוֹבֵר עֲלֵיהֶן הֲרֵי זֶה גַּזְלָן מִדִּבְרֵיהֶם. כְּגוֹן מַפְרִיחֵי יוֹנִים וְהַמְשַׂחֲקִים בְּקַקְבְּיָא. מַפְרִיחֵי יוֹנִים כֵּיצַד. לֹא יַפְרִיחַ אָדָם בְּתוֹךְ הַיִּשּׁוּב שֶׁהֲרֵי לוֹקֵחַ מָמוֹן אֲחֵרִים שֶׁלֹּא כַּדִּין מִפְּנֵי שֶׁמְּשַׁלֵּחַ זָכָר וְיָבִיא נְקֵבָה מִשּׁוֹבָךְ אַחֵר אוֹ נְקֵבָה וְתָבִיא זָכָר. וְלֹא יוֹנִים בִּלְבַד אֶלָּא כָּל הָעוֹשֶׂה כָּזֶה בִּשְׁאָר עוֹפוֹת אוֹ חַיָּה וּבְהֵמָה הֲרֵי זֶה גַּזְלָן מִדִּבְרֵיהֶם:

ח וְכֵן אָסְרוּ חֲכָמִים לָצוּד יוֹנִים בְּתוֹךְ הַיִּשּׁוּב מִפְּנֵי שֶׁהֵן שֶׁל אֲחֵרִים. וְאֵין פּוֹרְשִׂין נִישּׁוּבִין לְיוֹנִים אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִן הַיִּשּׁוּב אַרְבָּעָה מִילִין. וְאִם הָיָה יִשּׁוּב כְּרָמִים אֲפִלּוּ מֵאָה מִיל לֹא יִפְרֹשׂ שֶׁהַיּוֹנִים שֶׁל בַּעֲלֵי כְּרָמִים הֵם. וְכֵן לֹא יִפְרֹשׂ בְּתוֹךְ הַשּׁוֹבָכִין אַף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ אוֹ שֶׁל עַכּוּ"ם אוֹ שֶׁל הֶפְקֵר וְאַף עַל פִּי שֶׁהִרְחִיק מִן הַיִּשּׁוּב מֵאָה מִיל מִפְּנֵי שֶׁהַיּוֹנִים בָּאוֹת לְיִשּׁוּב הַשּׁוֹבָכִין:

ט מַרְחִיקִין אֶת הַשּׁוֹבָךְ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְלֹא יַעֲשֶׂה אָדָם שׁוֹבָךְ בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִמָּשְׁכוּ הַגּוֹזָלוֹת וְיִפָּסְדוּ בַּשָּׂדוֹת וְיֹאכְלוּ מִשֶּׁל אֲחֵרִים. וְאִם לָקְחוֹ מֵאַחֵר אֲפִלּוּ הָיָה בֵּינוֹ וּבֵין תְּחִלַּת שְׂדֵה חֲבֵרוֹ בֵּית רֹבַע בִּלְבַד הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ וְאֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְהַרְחִיק:

י הַמְשַׂחֲקִין בְּקַקְבְּיָא כֵּיצַד. אֵלּוּ שֶׁמְּשַׂחֲקִין בְּעֵצִים אוֹ בִּצְרוֹרוֹת אוֹ בַּעֲצָמוֹת וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן וְעוֹשִׂים תְּנַאי בֵּינֵיהֶם שֶׁכָּל הַנּוֹצֵחַ אֶת חֲבֵרוֹ בְּאוֹתוֹ שִׂחוֹק יִקַּח מִמֶּנּוּ כָּךְ וְכָךְ הֲרֵי זֶה גֵּזֶל מִדִּבְרֵיהֶם. אַף עַל פִּי שֶׁבִּרְצוֹן הַבְּעָלִים לָקַח הוֹאִיל וְלָקַח מָמוֹן חֲבֵרוֹ בְּחִנָּם דֶּרֶךְ שְׂחוֹק וְהִתּוּל הֲרֵי זֶה גּוֹזֵל. וְכֵן הַמְשַׂחֲקִים בִּבְהֵמָה אוֹ בְּחַיָּה אוֹ בְּעוֹפוֹת וְעוֹשִׂים תְּנַאי שֶׁכָּל שֶׁתִּנָּצֵחַ בְּהֶמְתּוֹ אוֹ תָּרוּץ יוֹתֵר יִקַּח מֵחֲבֵרוֹ כָּךְ וְכָךְ וְכָל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ הַכֹּל אָסוּר וְגֵזֶל מִדִּבְרֵיהֶם הוּא:

יא וְהַמְשַׁחֵק בְּקֻבְיָא עִם הָעַכּוּ"ם אֵין בּוֹ אִסּוּר גֵּזֶל אֲבָל יֵשׁ בּוֹ אִסּוּר עוֹסֵק בִּדְבָרִים בְּטֵלִים שֶׁאֵין רָאוּי לְאָדָם שֶׁיַּעֲסֹק כָּל יָמָיו אֶלָּא בְּדִבְרֵי חָכְמָה וּבְיִשּׁוּבוֹ שֶׁל עוֹלָם:

יב מְצוּדוֹת חַיָּה וְעוֹפוֹת וְדָגִים שֶׁנָּפְלוּ מִיני הַחַיָּה לְתוֹךְ הַמְּצוּדָה וּבָא אַחֵר וּנְטָלָן הֲרֵי זֶה גֵּזֶל מִדִּבְרֵיהֶם מִפְּנֵי שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעוּ לְיַד הַזּוֹכֶה בָּהֶן:

יג נָהָר הַמּוֹשֵׁךְ וּמַעֲיָנוֹת הַנּוֹבְעִין הֲרֵי הֵן שֶׁל כָּל אָדָם. עָנִי הַמְנַקֵּף בְּרֹאשׁ הַזַּיִת זֵיתִים שֶׁל שִׁכְחָה וּבָא עָנִי אַחֵר וּנְטָלָן מֵעַל הָאָרֶץ הֲרֵי זֶה גֵּזֶל מִדִּבְרֵיהֶם. וְאִם הָיָה הֶעָנִי מְקַבֵּץ בְּיָדוֹ בְּרֹאשׁ הַזַּיִת וּמַשְׁלִיךְ לָאָרֶץ הֲרֵי זֶה גֵּזֶל גָּמוּר שֶׁהֲרֵי הִגִּיעוּ לְיַד הַזּוֹכֶה בָּהֶן:

יד הַדְּבוֹרִים אֵינָן בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹ תַּרְנְגוֹלִים וַאֲוָזִים וְאַף עַל פִּי כֵן יֵשׁ בָּהֶן קִנְיָן מִדִּבְרֵיהֶם. וְהַגּוֹזֵל נְחִיל דְּבוֹרִים אוֹ שֶׁמְּנָעוֹ מִבְּעָלָיו אִם בָּא לִרְשׁוּתוֹ הֲרֵי זֶה גֵּזֶל מִדִּבְרֵיהֶם. לְפִיכָךְ מִי שֶׁיָּצָא נְחִיל שֶׁל דְּבוֹרִים מֵרְשׁוּתוֹ וְשָׁכַן בִּרְשׁוּת חֲבֵרוֹ יֵשׁ לְבַעַל הַנְּחִיל לְהַלְּךְ בְּתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵרוֹ עַד שֶׁיִּטֹּל אֶת נְחִילוֹ. וְאִם הִזִּיק מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. אֲבָל לֹא יְקַץ אֶת שׁוֹכֵה עַל מְנָת לִתֵּן דָּמִים:

טו נֶאֱמָנֶת אִשָּׁה אוֹ קָטָן לוֹמַר מִכָּאן יָצָא נְחִיל זֶה וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ מְשִׂיחִין לְפִי תֻּמָּן וְיִהְיוּ הַבַּעֲלִים מְרַדְּפִין אַחַר הַנְּחִיל וְשׁוֹאֲלִים הֵיכָן חוֹנָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין אִשָּׁה אוֹ קָטָן בְּנֵי עֵדוּת הוֹאִיל וְקִנְיָן דְּבוֹרִים מִדִּבְרֵיהֶם הֶאֱמִינוּ אוֹתָם בּוֹ:

טז כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ גֵּזֶל שֶׁל דִּבְרֵיהֶם אֵינוֹ יוֹצֵא מִיָּדוֹ בְּדַיְנִין. וְכֵן אִם כָּפַר בּוֹ וְנִשְׁבַּע אֵינוֹ מוֹסִיף חֹמֶשׁ כְּמוֹ שֶׁמּוֹסִיף עַל הַגֵּזֶל הַגָּמוּר:

פרק ז

א כָּל מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב מָמוֹן לַחֲבֵרוֹ הַיִּשְׂרְאֵל וְכָפַר בּוֹ וְנִשְׁבַּע עַל שֶׁקֶר הֲרֵי זֶה חַיָּב לְהַחְזִיר לוֹ הַקֶּרֶן שֶׁכָּפַר בּוֹ וְהוֹסֶפֶת חֹמֶשׁ. וְחַיָּב בְּקָרְבָּן וְהוּא הַנִּקְרָא אָשָׁם גְּזֵלוֹת:

ב אֶחָד הַגּוֹזֵל אוֹ הָעוֹשֵׁק אוֹ הַגּוֹנֵב אוֹ שֶׁהִלְוָהוּ אוֹ שֶׁהִפְקִיד אֶצְלוֹ אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכִחֵשׁ בָּהּ אוֹ שֶׁהָיְתָה בְּיָדָיו שֶׁתְּפוּת וְנִשְׁאַר לוֹ אֶצְלוֹ מָמוֹן אוֹ שֶׁעָשָׂה לוֹ מְלָאכָה וְלֹא נָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל שֶׁאֵלּוּ הוֹדָה חַיָּב לְשַׁלֵּם בְּדִין וְכָפַר וְנִשְׁבַּע מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כא) "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן":

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיָה חַיָּב לְשַׁלֵּם מֵחֲמַת עַצְמוֹ. אֲבָל אִם הָיָה חַיָּב לְשַׁלֵּם מֵחֲמַת אֲבִיו אֵינוֹ מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ. כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁגָּזַל אָבִיו אוֹ גָּנַב אוֹ שֶׁהָיָה חַיָּב לַאֲחֵרִים וְהַבֵּן יוֹדֵעַ וְכָפַר הַבֵּן וְנִשְׁבַּע וְאַחַר כָּךְ הוֹדָה מְשַׁלֵּם הַקֶּרֶן בִּלְבַד שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כג) "אֲשֶׁר גָּזָל" עַל גְּזֵלוֹ הוּא מוֹסִיף חֹמֶשׁ וְאֵינוֹ מוֹסִיף חֹמֶשׁ עַל גֵּזֶל אָבִיו:

ד בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁאֵין הַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת. אֲבָל אִם גָּזַל אָבִיו וּמֵת וְהַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת וְכָפַר הַיּוֹרֵשׁ וְנִשְׁבַּע וְאַחַר כָּךְ הוֹדָה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ:

ה גָּזַל הָאָב וְנִשְׁבַּע הָאָב וְהוֹדָה וְאַחַר כָּךְ מֵת הֲרֵי הַיּוֹרֵשׁ מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ:

ו גָּזַל וְנִשְׁבַּע וּמֵת וְהוֹדָה הַיּוֹרֵשׁ מְשַׁלֵּם הַקֶּרֶן בִּלְבַד. וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ הַיּוֹרֵשׁ פָּטוּר מִן הָאָשָׁם:

ז הַנִּשְׁבָּע לְעַכּוּ"ם מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ חַיָּב בְּחֹמֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כא) "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ". וְכֵן הַגּוֹזֵל פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה וְכָפַר וְנִשְׁבַּע אֵינוֹ חַיָּב בְּחֹמֶשׁ שֶׁאֵין פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה מָמוֹן. כַּמָּה הוּא הַחֹמֶשׁ. אֶחָד מֵאַרְבָּעָה בְּקֶרֶן שֶׁאִם גָּזַל שָׁוֶה אַרְבָּעָה וְנִשְׁבַּע מְשַׁלֵּם חֲמִשָּׁה. וְאִם הָיְתָה הַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת מַחְזִיר אוֹתָהּ וְנוֹתֵן דְּמֵי רְבִיעַ שֶׁלָּהּ:

ח אֵין הַנִּשְׁבָּע עַל כְּפִירַת מָמוֹן מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ עַד שֶׁיּוֹדֶה מֵעַצְמוֹ. אֲבָל אִם בָּאוּ עֵדִים וְהוּא עוֹמֵד בְּכְפִירָתוֹ מְשַׁלֵּם הַקֶּרֶן בִּלְבַד עַל פִּי עֵדִים וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֹמֶשׁ. שֶׁהַחֹמֶשׁ עִם הַקֶּרֶן לְכַפָּרָה הֵם בָּאִים וְאֵינוֹ מְבִיאָן אֶלָּא עַל פִּי עַצְמוֹ:

ט הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ אַף עַל פִּי שֶׁכָּפַר בּוֹ הוֹאִיל וְלֹא נִשְׁבַּע אִם חָזַר וְהוֹדָה אֵינוֹ חַיָּב לְרַדֵּף אַחַר הַבְּעָלִים עַד שֶׁיַּחְזִיר לָהֶם מָמוֹן שֶׁבְּיָדוֹ אֶלָּא יְהֵא בְּיַד הַגַּזְלָן עַד שֶׁיָּבוֹאוּ הַבְּעָלִים וְיִטְּלוּ שֶׁלָּהֶן. אֲבָל אִם נִשְׁבַּע עַל שָׁוֶה פְּרוּטָה וָמַעְלָה חַיָּב לְרַדֵּף אַחַר הַבְּעָלִים עַד שֶׁיַּחְזִיר לָהֶם אֲפִלּוּ הֵם בְּאֵיי הַיָּם. מִפְּנֵי שֶׁכְּבָר נִתְיָאֲשׁוּ מֵאַחַר שֶׁנִּשְׁבַּע וְאֵינָן בָּאִין עוֹד לְתָבְעוֹ:

י אֲפִלּוּ הֶחְזִיר הַגְּזֵלָה כֻּלָּהּ חוּץ מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה חַיָּב לְהוֹלִיכָהּ אַחַר הַנִּגְזָל. וְלֹא יִתֵּן לֹא לִבְנוֹ שֶׁל נִגְזָל וְלֹא לִשְׁלוּחוֹ אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂה הַנִּגְזָל הַשְׁלִיחַ בְּעֵדִים. וְאִם הֵבִיא אֶת הַגְּזֵלָה וְאֶת הַחֹמֶשׁ לְבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ הֲרֵי זֶה מֵבִיא אָשָׁם וּמִתְכַּפֵּר לוֹ וּבֵית דִּין מְטַפְּלִין בָּהּ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְבַעֲלָהּ. וְכֵן נוֹתֵן הוּא לִשְׁלִיחַ בֵּית דִּין. וְכָל הַנּוֹתֵן הַגְּזֵלָה וְכֵיוֹצֵא בּוֹ לְבֵית דִּין יָצָא:

יא נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַחֹמֶשׁ אוֹ שָׁמַחַל לוֹ עַל הַקֶּרֶן וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַחֹמֶשׁ אוֹ שָׁמַחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה חוּץ מִפָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה בַּקֶּרֶן אֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹלִיךְ אַחֲרָיו אֶלָּא יָבוֹא הַנִּגְזָל וְיִטֹּל אֶת הַשְּׁאָר. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַגְּזֵלָה עַצְמָהּ קַיֶּמֶת אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא תִּתְיַקֵּר וְנִמְצָא הַנִּשְׁאָר שָׁוֶה פְּרוּטָה. אֲבָל אִם נָתַן לוֹ אֶת הַחֹמֶשׁ וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן אוֹ שֶׁמָּחַל לוֹ עַל הַחֹמֶשׁ וְלֹא מָחַל לוֹ עַל הַקֶּרֶן אוֹ שֶׁמָּחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה חוּץ מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה בַּקֶּרֶן חַיָּב לְהוֹלִיכוֹ אַחֲרָיו אוֹ לָתֵת לְבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יב הַמַּחֲזִיר אֶת הַקֶּרֶן לַבְּעָלִים וְכָפַר פַּעַם שְׁנִיָּה בַּחֹמֶשׁ וְנִשְׁבַּע עָלָיו נַעֲשָׂה הַחֹמֶשׁ כְּקֶרֶן לְכָל דָּבָר וּמְשַׁלֵּם עָלָיו חֹמֶשׁ אַחֵר שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כד) "וַחֲמִשְׁתָּיו יֹסֵף עָלָיו" מְלַמֵּד שֶׁהוּא מוֹסִיף חֹמֶשׁ עַל חֹמֶשׁ עַד שֶׁיִּתְמַעֵט הַחֹמֶשׁ שֶׁיִּכְפֹּר בּוֹ וְנִשְׁבַּע עָלָיו מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה:

יג מִי שֶׁהָיָה אָצְלוֹ פִּקָּדוֹן וְטָעַן שֶׁאָבַד וְנִשְׁבַּע וְחָזַר וְהוֹדָה שֶׁהוּא אֶצְלוֹ. וְחָזַר וְטָעַן שֶׁאָבַד וְנִשְׁבַּע וְחָזַר וְהוֹדָה שֶׁהוּא אֶצְלוֹ מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ לְכָל שְׁבוּעָה וּשְׁבוּעָה עִם הַקֶּרֶן הָאֶחָד שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כד) "וַחֲמִשְׁתָיו יֹסֵף עָלָיו" מְלַמֵּד שֶׁהוּא מְשַׁלֵּם כַּמָּה חֲמָשִׁין עַל קֶרֶן אֶחָד:

פרק ח

א הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ וּמֵת הַנִּגְזָל יַחְזִיר הַגְּזֵלָה לַיּוֹרְשִׁים. וְאִם אָבְדָה אוֹ נִשְׁתַּנִּית נוֹתֵן לָהֶם דָּמֶיהָ. וְאִם נִשְׁבַּע לוֹ וְאַחַר כָּךְ מֵת נוֹתֵן לַיּוֹרְשִׁים הַקֶּרֶן וְהַחֹמֶשׁ:

ב הַגּוֹזֵל אֶת אָבִיו וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת הָאָב. אִם אֵין הַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת אוֹ נִשְׁתַּנִּית עוֹשֶׂה חֶשְׁבּוֹן עִם אֶחָיו עַל הַקֶּרֶן וְעַל הַחֹמֶשׁ. וְאִם הַגְּזֵלָה קַיֶּמֶת חַיָּב לְהוֹצִיא הַגְּזֵלָה עַצְמָהּ מִתַּחַת יָדוֹ. לְפִיכָךְ נוֹתֵן אֶת הַגְּזֵלָה וְאֶת הַחֹמֶשׁ לְאֶחָיו וְעוֹשֶׂה עִמָּהֶן חֶשְׁבּוֹן:

ג אִם אֵין לוֹ אַחִין שֶׁנִּמְצָא זֶה הַגַּזְלָן לְבַדּוֹ הוּא הַיּוֹרֵשׁ מוֹצִיא הַגְּזֵלָה מִתַּחַת יָדוֹ לְבָנָיו וְאִם אֵין בָּנִים לְזֶה הַבֵּן הַגַּזְלָן נוֹתְנָהּ לְבַעַל חוֹבוֹ אוֹ בְּהַלְוָאָתוֹ אוֹ לְצְדָקָה. הוֹאִיל וְיָצְאָה הַגְּזֵלָה עַצְמָהּ מִתַּחַת יָדוֹ נִפְטַר אַף עַל פִּי שֶׁנִּתְנָהּ מַתָּנָה אוֹ פָּרָעָהּ בְּחוֹבוֹ. וְהוּא שֶׁיּוֹדִיעַ וְיֹאמַר זֶה גְּזֵל אַבָּא:

ד וְכֵן הַגּוֹזֵל אֶת הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ וְחָזַר וְהוֹדָה לוֹ וְזָקַף עָלָיו הַכֹּל מִלְוֶה וְאַחַר כָּךְ מֵת הַגֵּר אַף עַל פִּי שֶׁזָּכָה בַּגְּזֵלָה חַיָּב לְהוֹצִיאָהּ מִתַּחַת יָדוֹ:

ה בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהוֹדָה בֵּינָתַיִם. אֲבָל אִם גָּזַל אֶת הַגֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת הַגֵּר הֲרֵי זֶה חַיָּב לְשַׁלֵּם הַקֶּרֶן וְחֹמֶשׁ לַכֹּהֲנִים שֶׁל אוֹתוֹ מִשְׁמָר וּמֵבִיא אֲשָׁמוֹ וְאַחַר כָּךְ יִתְכַּפֵּר בּוֹ:

ו מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לָמְדוּ שֶׁזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה (במדבר ה ח) "וְאִם אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל" בְּגֵר שֶׁמֵּת וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים הַכָּתוּב מְדַבֵּר וְאָשָׁם זֶה הָאָמוּר כָּאן הוּא הַגְּזֵלָה אוֹ דָּמֶיהָ. לְפִיכָךְ הַמַּחֲזִיר גֵּזֶל הַגֵּר בַּלַּיְלָה לֹא יָצָא. שֶׁהֲרֵי אֵשֶׁם קָרְאוֹ הַכָּתוּב וְאֵין מַקְרִיבִין בַּלַּיְלָה. וְאֵין הַכֹּהֲנִים חוֹלְקִין גֵּזֶל הַגֵּר כְּנֶגֶד גֵּזֶל הַגֵּר כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵין חוֹלְקִין בְּשַׂר אָשָׁם נֶגֶד בְּשַׂר אָשָׁם אַחֵר:

ז כָּל גֵּזֶל הַגֵּר שֶׁאֵין בּוֹ שְׁוֶה פְּרוּטָה לְכָל כֹּהֵן וְכֹהֵן מֵאַנְשֵׁי מִשְׁמָר לֹא יָצָא הַמַּחֲזִירוֹ יְדֵי הֶשְׁבָּה שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה ח) "הַמּוּשָׁב לַה' לַכֹּהֵן" עַד שֶׁתִּהְיֶה הֶשְׁבָּה לְכָל כֹּהֵן. וְלָמָּה נֶאֱמַר בְּגֵזֶל הַגֵּר (במדבר ה ח) "אִישׁ" שֶׁהָאִישׁ אַתָּה צָרִיךְ לַחְקֹר וּלְחַזֵּר עָלָיו אִם יֵשׁ לוֹ יוֹרְשִׁים אוֹ אִם אֵין לוֹ אֲבָל אִם הָיָה הַגֵּר קָטָן אִי אַתָּה צָרִיךְ לְחַזֵּר עָלָיו אֶלָּא חֶזְקָתוֹ שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים:

ח הַכֹּהֲנִים בְּגֵזֶל הַגֵּר כְּמְקַבְּלֵי מַתָּנוֹת הֵן. לְפִיכָךְ הַגּוֹזֵל חָמֵץ מִן הַגֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח חַיָּב לִתֵּן לַכֹּהֲנִים אֶת דָּמָיו כְּשָׁעַת הַגְּזֵלָה. שֶׁאִם יִתְּנֵהוּ לָהֶן עַכְשָׁו אֵינָהּ מַתָּנָה שֶׁהֲרֵי הוּא אָסוּר בַּהֲנָאָה. וְאִלּוּ הָיָה הַגֵּר קַיָּם הָיָה אוֹמֵר לוֹ הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ט כֹּהֵן שֶׁגָּזַל גֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת הַגֵּר לֹא זָכָה הוּא בִּגְזֵלוֹ שֶׁתַּחַת יָדוֹ אֶלָּא יוֹצִיא מִתַּחַת יָדוֹ לְכָל אֶחָיו הַכֹּהֲנִים בְּנֵי הַמִּשְׁמֶרֶת:

י הַגּוֹזֵל אֶת הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ וּמֵת הַגֵּר וְהִפְרִישׁ אֶשְׁמוֹ וּגְזֵלָתוֹ לְהַעֲלוֹתָן לַכֹּהֲנִים וּמֵת הַגַּזְלָן קֹדֶם כַּפָּרָה הֲרֵי בְּנֵי הַגַּזְלָן יוֹרְשִׁים אֶת כֶּסֶף הַגְּזֵלָה אוֹ הַגְּזֵלָה עַצְמָהּ וְהָאָשָׁם יִרְעֶה עַד שֶׁיִּפֹּל בּוֹ מוּם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בִּמְקוֹמוֹ:

יא נָתַן הַגַּזְלָן אֶת הַכֶּסֶף לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר וּמֵת קֹדֶם כַּפָּרָה אֵין יוֹרְשֵׁי הַגַּזְלָן יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיַּד הַכֹּהֲנִים שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר ה י) "אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה". וַאֲפִלּוּ הָיָה הַגַּזְלָן קָטָן שֶׁאֵין מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה אֵין יוֹרְשָׁיו מוֹצִיאִין מִיַּד הַכֹּהֲנִים:

יב נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לְאַחַת מִן הַמִּשְׁמָרוֹת וְאֶת הָאָשָׁם לְמִשְׁמָרָה זוֹ שֶׁהִיא שַׁבָּתָהּ יַחְזִיר הַכֶּסֶף אֵצֶל הָאָשָׁם לְאַנְשֵׁי הַמִּשְׁמָרָה הַקְּבוּעָה שֶׁהַמִּשְׁמָרָה שֶׁלְּקָחָה כֶּסֶף בְּלֹא שַׁבָּתָהּ לֹא זָכְתָה וּמוֹצִיאִין מִיָּדָהּ:

יג אֵין מַקְרִיבִין אֶת הָאָשָׁם עַד שֶׁיַּחְזִיר הַגַּזְלָן הַקֶּרֶן לַבְּעָלִים אוֹ לַכֹּהֲנִים אִם הָיָה גֵּזֶל גֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. נָתַן אֶת הַקֶּרֶן וְהִקְרִיב אֲשָׁמוֹ נִתְכַּפֵּר לוֹ וְאֵין הַחֹמֶשׁ מְעַכֵּב הַכַּפָּרָה וְחַיָּב לִתֵּן אֶת הַחֹמֶשׁ אַחַר כַּפָּרָה:

יד הָעֲבָדִים וְהַשְּׁטָרוֹת וְהַקַּרְקָעוֹת אֵין בָּהֶן תּוֹסֶפֶת חֹמֶשׁ שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ה כא) "וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן". כָּל הָאָמוּר בָּעָנִין מִטַּלְטְלִין הוּא וְגוּפָן מָמוֹן. יָצְאוּ קַרְקָעוֹת וַעֲבָדִים שֶׁהֵקִשׁוּ לְקַרְקָעוֹת וְיָצְאוּ שְׁטָרוֹת שֶׁאֵין גּוּפָן מָמוֹן. וְכֵן אִם הָיוּ גֵּזֶל גֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים אֵינָן חוֹזְרִים לַכֹּהֲנִים. וְכֵן הַקַּרְקַע אֵינָהּ נִקְנֵית לְעוֹלָם לַגַּזְלָן אֶלָּא בְּרִשּׁוּת בְּעָלֶיהָ עוֹמֶדֶת. וַאֲפִלּוּ נִמְכְּרָה לְאֶלֶף זֶה אַחַר זֶה וְנִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים הֲרֵי זוֹ חוֹזֶרֶת לַנִּגְזָל בְּלֹא דְּמִים. וְכָל מִי שֶׁיִּצְאָה מִתַּחַת יָדוֹ חוֹזֶרֶת עַל זֶה שֶׁמְּכָרָהּ לוֹ וְחוֹזֵר הַמּוֹכֵר הַשֵּׁנִי עַל הַמּוֹכֵר הָרִאשׁוֹן עַד שֶׁיַּחֲזֹר הַלּוֹקֵחַ מִן הַגַּזְלָן עַל הַגַּזְלָן וְיִטֹּל מִמֶּנּוּ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר:

פרק ט

א הַגּוֹזֵל קַרְקַע מֵחֲבֵרוֹ וְהִפְסִידָהּ. כְּגוֹן שֶׁחָפַר בָּהּ בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת אוֹ שֶׁקִּצֵּץ אֶת הָאִילָנוֹת וְשִׁחֵת אֶת הַמַּעְיָנוֹת וְהָרַס הַבִּנְיָן. חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ בַּיִת אוֹ שָׂדֶה כְּשֶׁהָיוּ בְּשָׁעַת הַגְּזֵלָה אוֹ יְשַׁלֵּם דְּמֵי מַה שֶּׁהִפְסִיד. אֲבָל אִם נִשְׁחֲתָה מֵאֵלֶיהָ כְּגוֹן שֶׁשִּׁטְּפָהּ נָהָר אוֹ נִשְׂרְפָה בְּאֵשׁ שֶׁיָּרְדָה מִן הַשָּׁמַיִם אוֹמֵר לוֹ הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ שֶׁהַקַּרְקַע בְּחֶזְקַת בְּעָלִים קַיֶּמֶת וְאֵין אַחֲרָיוּת הֶפְסֵדָהּ עָלָיו אֶלָּא אִם כֵּן הִפְסִיד בְּיָדוֹ. מַה שֶּׁאֵין הַדִּין כֵּן בְּמִטַּלְטְלִין כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ב גָּזַל שָׂדֶה וְנִבְנְזָלָה מִמֶּנּוּ וּנְטָלוּהָ מְצִיקִים בְּכֹחַ הַמֶּלֶךְ. אִם מַכַּת מְדִינָה הִיא כְּגוֹן שֶׁלָּקַח הַמֶּלֶךְ שָׂדוֹת אוֹ בָּתִּים שֶׁל כָּל אַנְשֵׁי הַמְּדִינָה אוֹמֵר לוֹ הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ. וְאִם מֵחֲמַת הַגָּזְלָן נִלְקְחָה חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ שָׂדֶה אַחֶרֶת:

ג אָנַס הַמֶּלֶךְ אֶת הַגָּזְלָן וְאָמַר לוֹ הַרְאֵה לָנוּ כָּל מַה שֶּׁיֵּשׁ לְךָ וְהֶרְאָה שָׂדֶה זוֹ שֶׁגָּזַל בִּכְלַל שְׂדוֹתָיו וּנְטָלָהּ הַמֶּלֶךְ. חַיָּב לְהַעֲמִיד לוֹ שָׂדֶה אַחֶרֶת כְּמוֹתָהּ אוֹ נוֹתֵן דָּמֶיהָ:

ד גָּזַל שָׂדֶה וְהִפְסִידָהּ בְּיָדוֹ כְּשֶׁבַּעַל הַשָּׂדֶה גּוֹבֶה אֶת דְּמֵי מַה שֶּׁהִפְסִיד הַגַּזְלָן גּוֹבֶה אוֹתָן מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּמִלְוֶה עַל פֶּה. וְאִם עָמַד הַגַּזְלָן בַּדִּין וְנִתְחַיֵּב לְשַׁלֵּם וְאַחַר כָּךְ מָכַר גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִין:

ה גָּזַל שָׂדֶה וְאָכַל פֵּרוֹתֶיהָ מְשַׁלֵּם כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. גָּזַל וְהִשְׁבִּיחַ שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה אִם הַשֶּׁבַח יֶתֶר עַל הַהוֹצָאָה נוֹטֵל הַהוֹצָאָה בִּלְבַד מִן הַנִּגְזָל וְאִם הַהוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח אֵין לוֹ מִן הַהוֹצָאָה אֶלָּא שִׁעוּר הַשֶּׁבַח:

ו גָּזַל שָׂדֶה וּמְכָרָהּ וְהִשְׁבִּיחָהּ הַלּוֹקֵחַ אִם הַשֶּׁבַח יֶתֶר עַל הַהוֹצָאָה נוֹטֵל הַהוֹצָאָה מִבַּעַל הַשָּׂדֶה וְהַקֶּרֶן נוֹטֵל עִם שְׁאָר הַשֶּׁבַח מִן הַגַּזְלָן:

ז הַקֶּרֶן גּוֹבֶה מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִים וּשְׁאָר הַשֶּׁבַח מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. וְאִם הִכִּיר בָּהּ שֶׁהִיא גְּזוּלָה כְּשֶׁלְּקָחָהּ אֵינוֹ נוֹטֵל מִן הַגַּזְלָן אֶלָּא הַקֶּרֶן בִּלְבַד וּמַפְסִיד שְׁאָר הַשֶּׁבַח הַיְתֵר עַל הַהוֹצָאָה. הָיְתָה הַהוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח בֵּין שֶׁהִכִּיר בָּהּ שֶׁהִיא גְּזוּלָה בֵּין שֶׁלֹּא הִכִּיר בָּהּ אֵין לוֹ מִן הַהוֹצָאָה אֶלָּא שִׁעוּר הַשֶּׁבַח נוֹטֵל מִבַּעַל הַשָּׂדֶה וְהַקֶּרֶן נוֹטֵל מִן הַגַּזְלָן מִנְּכָסִים מְשֻׁעְבָּדִין:

ח הַגּוֹזֵל שָׂדֶה וּמְכָרָהּ וְאָכַל הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹתֶיהָ מְחַשְּׁבִין עָלָיו כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל וּמְשַׁלֵּם לְבַעַל הַשָּׂדֶה וְחוֹזֵר וְגוֹבֶה אוֹתָן מִן הַגַּזְלָן מִנְּכָסִים בְּנֵי חוֹרִין. וְאִם הִכִּיר בָּהּ שֶׁגְּזוּלָה הִיא אֵין לוֹ פֵּרוֹת וְאֵינוֹ גּוֹבֶה מִן הַגַּזְלָן אֶלָּא הַקֶּרֶן בִּלְבַד:

ט הַמּוֹכֵר שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ אֵין מְמַכְּרוֹ מִמְכָּר וְלֹא קָנָה לוֹקֵחַ כְּלוּם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. חָזַר הַגַּזְלָן אַחַר שֶׁמְּכָרָהּ וּלְקָחָהּ מִבְּעָלֶיהָ נִתְקַיְּמָה בְּיַד הַלּוֹקֵחַ מִן הַגַּזְלָן. וַאֲפִלּוּ נִתְּנָה לוֹ הַגַּזְלָן מַתָּנָה כְּשֶׁהָיְתָה גְּזוּלָה בְּיָדוֹ כֵּיוָן שֶׁחָזַר וּלְקָחָהּ נִתְקַיְּמָה בְּיַד זֶה שֶׁקִּבֵּל הַמַּתָּנָה שֶׁמִּפְּנֵי זֶה טָרַח הַגַּזְלָן עַד שֶׁקָּנָאהּ כְּדֵי לַעֲמֹד בְּנֶאֱמָנוּתוֹ:

י לְפִיכָךְ אִם תָּבַע הַלּוֹקֵחַ אֶת הַגַּזְלָן מִפְּנֵי שֶׁמָּכַר לוֹ שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ וְנִתְחַיֵּב לְשַׁלֵּם וְהִתְחִיל בֵּית דִּין לְהַכְרִיז עַל נִכְסֵי הַגַּזְלָן כְּדֵי לְהַגְבוֹת מֵהֶן לַלּוֹקֵחַ וְאַחַר שֶׁהִתְחִילוּ הַהַכְרָזָה לְקָחָהּ הַגַּזְלָן מִן הַבְּעָלִים לֹא נִתְקַיְּמָה בְּיַד הַלּוֹקֵחַ. שֶׁמֵּאַחַר שֶׁהִכְרִיזוּ עַל נְכָסָיו נִתְגַּלָּה שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן וְלֹא לְקָחָהּ מִן הַבְּעָלִים כְּדֵי לְהַעֲמִידָהּ בְּיַד הַלּוֹקֵחַ:

יא לְקָחָהּ הַגַּזְלָן מִן הַבְּעָלִים אַחַר שֶׁמְּכָרָהּ כְּשֶׁהִיא גְּזוּלָה וְחָזַר וּמְכָרָהּ לְאַחֵר אוֹ נְתָנָהּ בְּמַתָּנָה אוֹ הוֹרִישָׁהּ. הֲרֵי גְּלָלָהּ דַּעְתּוֹ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַעֲמִידָהּ בְּיַד זֶה שֶׁלְּקָחָהּ מִמֶּנּוּ כְּשֶׁהָיְתָה גְּזוּלָה. וְכֵן אִם נָפְלָה לַגַּזְלָן בִּירֻשָּׁה לֹא נִתְקַיְּמָה בְּיַד הַלּוֹקֵחַ:

יב גְּבָאָהּ הַגַּזְלָן בְּחוֹבוֹ. אִם יֵשׁ לַנִּגְזָל קַרְקַע אַחֶרֶת וְאָמַר לוֹ הַגַּזְלָן זוֹ אֲנִי גּוֹבֶה בְּחוֹבִי הֲרֵי זֶה מִתְכַּוֵּן לְהַעֲמִידָהּ בְּיַד הַלּוֹקֵחַ. וְאִם אֵין לַנִּגְזָל קַרְקַע אֶלָּא זוֹ לִגְבוֹת חוֹבוֹ הוּא שֶׁנִּתְכַּוֵּן:

יג נְתָנוּהָ הַבְּעָלִים לַגַּזְלָן מַתָּנָה קְנָאָהּ הַלּוֹקֵחַ שֶׁאִלּוּ לֹא טָרַח לַבְּעָלִים לֹא הָיוּ נוֹתְנִים לוֹ בְּמַתָּנָה וּמִפְּנֵי זֶה טָרַח כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה בָּהּ בְּדִין וְיַעֲמֹד בְּנֶאֱמָנוּתוֹ וְתִתְקַיֵּם בְּיַד הַלּוֹקֵחַ:

יד הַגּוֹזֵל שָׂדֶה וְאַחַר שֶׁגְּזָלָהּ וְהֶחְזִיק גַּזְלָן עָלֶיהָ חָזַר וּלְקָחָהּ מִבְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים וְטָעַן הַנִּגְזָל וְאָמַר אָנוּס הָיִיתִי בְּשָׁעָה שֶׁמְּכַרְתִּיהָ לוֹ וְשֶׁלֹּא לְדַעְתִּי מָכַרְתִּי מֻחֲמַת גַּזְלָנוּתוֹ לֹא זָכָה הַגַּזְלָן אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִים שֶׁבִּפְנֵיהֶם לְקָחָהּ וְתַחְזֹר הַשָּׂדֶה לַבְּעָלִים וּמַחְזִירִין לַגַּזְלָן הַדָּמִים שֶׁנָּתַן:

טו בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהֵעִידוּ הָעֵדִים שֶׁמָּנָה בִּפְנֵיהֶם אֶת הַמָּעוֹת. אֲבָל אִם הֵעִידוּ שֶׁבַּעַל הַקַּרְקַע מָכַר לַגַּזְלָן וְהוֹדָה לוֹ בִּפְנֵיהֶם שֶׁנָּתַן לוֹ דָּמִים כָּךְ וְכָךְ וְהַנִּגְזָל טוֹעֵן שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ דָּמִים וּמֻחֶמֶת יְרֻאָה הוֹדָה לוֹ אֵין לַגַּזְלָן כְּלוּם אֶלָּא מוֹצִיאִין מִמֶּנּוּ הַשָּׂדֶה בְּלֹא דָּמִים מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹדָה לוֹ אֶלָּא מִפְּנֵי הַפַּחַד כְּשֶׁטָּעַן הוֹאִיל וְהֶחְזִיק גַּזְלָן עָלֶיהָ:

טז אֵין בַּעַל הַשָּׂדֶה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת מוֹדָעָה עַל מֶכֶר זֶה הוֹאִיל וְהֶחְזִיק זֶה גַּזְלָן עַל שָׂדֶה זוֹ וְאֵין רְאָיָתוֹ בָּהּ רְאָיָה. וְאֵין צָרִיךְ לִמְסֹר מוֹדָעָה. וְאֵין דִּין גַּזְלָן כְּדִין הָאוֹנֵס אֶת חֲבֵרוֹ וְתָלָה אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּמְכֹּר לוֹ. שֶׁזֶּה הָאוֹנֵס אֵינוֹ רוֹצֶה לִגְזֹל וְלֹא גָּזְלוֹ עֲדַיִן כְּלוּם. לְפִיכָךְ אִם לֹא מָסַר הַמּוֹכֵר הָאָנוּס מוֹדָעָא מִמְכָּרוֹ קַיָּם:

פרק י

א עַכּוּ"ם בַּעַל זְרוֹעַ שֶׁאָנַס נִכְסֵי יִשְׂרָאֵל וְיָרַד לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ מֻחֶמֶת שֶׁהָיָה לוֹ חוֹב עַל בַּעַל הַשָּׂדֶה אוֹ מֻחֶמֶת שֶׁיֵּשׁ לוֹ נֶזֶק בְּיַד זֶה הַיִּשְׂרְאֵל אוֹ מֻחֶמֶת שֶׁהִפְסִיד מָמוֹנוֹ. וְאַחַר שֶׁתָּקַף לוֹ אֶת הַשָּׂדֶה מָכְרָהּ לְיִשְׂרְאֵל אַחֵר. אֵין הַבְּעָלִים יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיַּד הַלּוֹקֵחַ:

ב בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהוֹדוּ הַבְּעָלִים שֶׁאֻמָּת טָעַן הָעַכּוּ"ם [וְהַמּוֹכֵר אוֹ יֵעִידוּ עֲדֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָאֻמָּת טָעַן הָעַכּוּ"ם] הַמּוֹכֵר. וְכֵן אִם הָיָה שָׁם מֶלֶךְ אוֹ שַׂר בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שֶׁיְּכוֹל לְכֹף אֶת הָעַכּוּ"ם שֶׁמָּכַר לְדִין וְלֹא תָּבְעוּ הַבְּעָלִים אֶת הָעַכּוּ"ם אֵינָן יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיַּד הַלּוֹקֵחַ מִן הָעַכּוּ"ם אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן מוֹדִין לָעַכּוּ"ם וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם עֵדִים שֶׁאֻמָּת טָעַן הָעַכּוּ"ם שֶׁהֲרֵי אוֹמֵר הַלּוֹקֵחַ לַבְּעָלִים אִם גַּזְלָן הוּא הָעַכּוּ"ם לָמָּה לֹא תְּבַעְתֶּם אוֹתוֹ בְּדִינֵיהֶם:

ג הָעַכּוּ"ם הַמְּצִיקִים לְיִשְׂרָאֵל וּמְבַקְּשִׁים לְהָרְגָם עַד שֶׁיִּפְּדֶה עַצְמוֹ מִיַּד הָעַכּוּ"ם בְּשֶׂדֶהוּ אוֹ בְּבֵיתוֹ וְיִתְּנֶנָּה לַמֵּצִיק וְאַחַר כָּךְ יַנִּיחֶנּוּ. כְּשֶׁיִּרְצֶה הַמֵּצִיק לִמְכֹּר אוֹתָהּ הַקַּרְקַע אִם יֵשׁ בְּיַד הַבְּעָלִים לִקַּח מִן הַמֵּצִיק הֵן קוֹדְמִין לְכָל אָדָם. וְאִם אֵין בְּיַד הַבְּעָלִים לִקַּח אוֹ שֶׁשָּׁהָה הַקַּרְקַע בְּיַד הַמֵּצִיק שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ כָּל הַקּוֹדֵם וְלָקַח מִן הַמֵּצִיק זָכָה. וּבְלָבַד שֶׁיִּתֵּן לַבְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים רְבִיעַ הַקַּרְקַע אוֹ שְׁלִישׁ הַמָּעוֹת מִפְּנֵי שֶׁזֶּה הַמֵּצִיק מוֹכֵר בְּזוֹל הוֹאִיל וְקַרְקַע שֶׁאֵינָהּ שֶׁלּוֹ הוּא מוֹכֵר הֲרֵי זֶה מוֹכֵר בְּפָחוֹת רְבִיעַ אוֹ קָרוֹב לוֹ וְזֶה רְבִיעַ שֶׁל בְּעָלִים שֶׁהֲרֵי מַחֲמַת שֶׁהִיא שֶׁלָּהֶן מוֹכֵר בְּזוֹל. לְפִיכָךְ הַלּוֹקֵחַ מִן הַמֵּצִיק בִּשְׁלֹשִׁים נוֹתֵן לַבְּעָלִים עֶשְׂרָה אוֹ נוֹתֵן לָהֶם רְבִיעַ הַקַּרְקַע וְאַחַר כָּךְ יִקְנֶה הַכֹּל. וְאִם לֹא נָתַן הֲרֵי רְבִיעַ הַקַּרְקַע כְּגֶזֶל בְּיָדוֹ:

ד הַיּוֹרֵד לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת וּנְטָעָהּ אִם הָיְתָה שָׂדֶה הָעֲשׂוּיָה לִטַּע אוֹמְדִין כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן בְּשָׂדֶה זוֹ לִטְּעָהּ וְנוֹטֵל מִבַּעַל הַשָּׂדֶה. וְאִם אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לִטַּע שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה:

ה אָמַר לוֹ בַּעַל הַשָּׂדֶה עֲקֹר אִילָנְךָ וְלֶךְ שׁוֹמְעִים לוֹ. אָמַר הַנּוֹטֵעַ הֲרֵינִי עוֹקֵר אִילָנִי אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ מִפְּנֵי שֶׁמַּכְחִישׁ אֶת הַקַּרְקַע:

ו הַחֲצֵרוֹת הֲרֵי הֵן רְאוּיִין לְבִנְיָן וּלְהוֹסִיף בָּהֶן בָּתִּים וַעֲלִיּוֹת. לְפִיכָךְ הוֹרוּ הַגְּאוֹנִים שֶׁהַבּוֹנֶה בַּחֲצַר חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ הֲרֵי זֶה כְּנוֹטֵעַ שָׂדֶה הָעֲשׂוּיָה לִטַּע וְשָׁמִין לוֹ כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לִתֵּן בְּבִנְיָן זֶה לִבְנוֹתוֹ. וְהוּא שֶׁיִּבְנֶה בִּנְיָן הַמּוֹעִיל הָרְאוּי לְאוֹתָהּ חָצֵר כְּמִנְהָג אוֹתוֹ מָקוֹם:

ז הַיּוֹרֵד לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ בִּרְשׁוּת אֲפִלּוּ נָטַע שָׂדֶה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לִטַּע שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה. שֶׁאִם הָיְתָה הַהוֹצָאָה יֶתֶר עַל הַשֶּׁבַח נוֹטֵל הַהוֹצָאָה וְאִם הַשֶּׁבַח יֶתֶר עַל הַהוֹצָאָה נוֹטֵל הַשֶּׁבַח. וּבַעַל בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ וְהַשֻּׁתָּף בְּשָׂדֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵלֶק בָּהּ כְּיוֹרֵד בִּרְשׁוּת הֵן וְשָׁמִין לָהֶם וְיָדָם עַל הָעֶלְיוֹנָה:

ח הַיּוֹרֵד לִשְׂדֵה חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת וְנָטַע אוֹ בָּנָה וְאַחַר כָּךְ בָּא בַּעַל הַשָּׂדֶה וְהִשְׁלִים הַבִּנְיָן אוֹ שֶׁשָּׁמַר הַנְּטִיעוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים שֶׁמַּרְאִין שֶׁדַּעְתּוֹ נוֹטָה לְמַה שֶּׁעָשָׂה זֶה וּבִרְצוֹנוֹ בָּא הַדָּבָר שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה:

ט הַיּוֹרֵד לְתוֹךְ חֲרָבָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וּבָנָאהּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. וְאִם אָמַר בַּעַל הַבִּנְיָן עֵצַי וַאֲבָנַי אֲנִי נוֹטֵל. בַּבַּיִת שׁוֹמְעִין לוֹ. בַּשָּׂדֶה אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ מִפְּנֵי שֶׁמַּכְחִישׁ אֶת הַקַּרְקַע. אָמַר לוֹ בַּעַל הַקַּרְקַע טֹל מַה שֶּׁבָּנִיתָ שׁוֹמְעִין לוֹ:

י כָּל מִי שֶׁשָּׁמִין לוֹ בֵּין שֶׁהָיְתָה יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה בֵּין שֶׁהָיְתָה יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה אֵינוֹ נוֹטֵל כְּלוּם עַד שֶׁיִּשְׁבַּע בִּנְקִיטַת חֵפֶץ כַּמָּה הוֹצִיא. וְאִם אָמַר יְבוֹאוּ הַדַּיָּנִים וְיַעֲשׂוּ שׁוּמַת הַהוֹצָאָה וַהֲרֵי הִיא גְּלוּיָה לְעֵינֵיהֶם וְיִשַּׁעֲרוּ הָעֵצִים וְהָאֲבָנִים וְהַסִּיד וּשְׂכַר הָאֻמָּנִין בַּפָּחוּת

שֶׁבַּשְּׁעָרִים שׁוֹמְעִין לוֹ וְנוֹטֵל בְּלֹא שְׁבוּעָה. וְכֵן זֶה שֶׁנּוֹטֵל הַשָּׁבַח בִּלְבַד וְהָיְתָה יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה אֵין צָרִיךְ שְׁבוּעָה:

יא כָּל שֶׁשָּׁמְעִין לוֹ וְנוֹטֵל שֶׁטָּעַן בַּעַל הַשָּׂדֶה וְאָמַר נָתַתִּי וְהַיּוֹרֵד לַשָּׂדֶה אוֹמֵר לֹא נָטַלְתִּי. הַיּוֹרֵד נֶאֱמָן וְנִשְׁבָּע שֶׁלֹּא נָתַן לוֹ כְּלוּם וְנוֹטֵל שֶׁהֲרֵי אוֹמְרִין לְבַעַל הַשָּׂדֶה עֲדַיִן לֹא שָׁמוּ לְךָ וְלֹא יָדַעְתָּ כַּמָּה אַתָּה חַיָּב לִתֵּן הֵיאַךְ נָתַתָּ. אֲבָל אִם שָׁמוּ לוֹ וְאָמְרוּ לְבַעַל הַשָּׂדֶה תֵּן לוֹ וְאָמַר נָתַתִּי אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִשְׁבַּע הַיּוֹרֵד הֲרֵי בַּעַל הַשָּׂדֶה נֶאֱמָן וְיִשָּׁבַע שְׁבוּעַת הֵסֵת שֶׁנָּתַן וְיִפָּטֵר. שֶׁהַקַּרְקַע בְּחֶזְקַת בְּעָלֶיהָ:

יב בַּעַל שֶׁהוֹרִיד אֲרִיסִין בְּנִכְסֵי אִשְׁתּוֹ וְאַחַר כָּךְ גֵּרְשָׁהּ. אִם הָיָה הַבַּעַל עַצְמוֹ אֲרִיס נִסְתַּלֵּק בַּעַל נִסְתַּלְּקוּ אֲרִיסָיו שֶׁלֹּא יָרְדוּ לָהּ אֶלָּא עַל דַּעַת הַבַּעַל. וְשָׁמִין לָהֶם וְיָדָם עַל הַתַּחְתּוֹנָה. וְאִם אֵין הַבַּעַל אָרִיס עַל דַּעַת הַקַּרְקַע יָרְדוּ וְשָׁמִין לָהֶם כְּאֲרִיס:

פרק יא

א הֲשָׁבַת אֲבֵדָה לְיִשְׂרָאֵל מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב א) "הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם". וְהָרוֹאֶה אֲבֵדַת יִשְׂרָאֵל וְנִתְעַלֵּם מִמֶּנָּה וְלֹא עָבַר בְּלֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב א) "לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ" (דברים כב א) "וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם". וּבְטֵל מִצְוַת עֲשֵׂה. וְאִם הֶשִׁיבָהּ קַיָּם מִצְוַת עֲשֵׂה:

ב לָקַח אֶת הָאֲבֵדָה וְלֹא הֶשִׁיבָהּ בִּטֵּל מִצְוַת עֲשֵׂה וְעָבַר עַל שְׁנֵי לָאוִין עַל (דברים כב ג) "לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם" וְעַל (ויקרא יט יג) "לֹא תִגְזֹל". אֲפִלּוּ הָיָה בַּעַל הָאֲבֵדָה רָשָׁע וְאוֹכֵל נְבֵלָה לְתֵאָבוֹן וְכַיּוֹצֵא בּוֹ מִצְוָה לְהָשִׁיב לוֹ אֲבֵדָתוֹ. אֲבָל אוֹכֵל נְבֵלָה לְהַכְעִיס הֲרֵי הוּא אֶפִּיקוֹרוֹס וְהָאֶפִּיקוֹרוֹסִים וְעוֹבְדֵי עַכּוּ"ם וּמְחַלְּלֵי שַׁבָּת בְּפַרְהֶסְיָא אָסוּר לְהַחֲזִיר לָהֶן אֲבֵדָה כְּעַכּוּ"ם:

ג אֲבֵדַת עוֹבֵד עַכּוּ"ם מֻתֶּרֶת שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ג) "אֲבֵדַת אָחִיךָ". וְהַמַּחֲזִירָהּ הֲרֵי זֶה עוֹבֵר עֲבֵרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲזִיק יַד רִשְׁעֵי עוֹלָם. וְאִם הֶחֱזִירָהּ לְקַדֵּשׁ אֶת הַשֵּׁם כְּדֵי שֶׁיִּפְאֲרוּ אֶת יִשְׂרָאֵל וְיֵדְעוּ שֶׁהֵם בַּעֲלֵי אֱמוּנָה הֲרֵי זֶה מְשֻׁבָּח. וּבְמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ חִלּוּל הַשֵּׁם אֲבֵדָתוֹ אֲסוּרָה וְחַיָּב לְהַחֲזִירָהּ. וּבְכָל מָקוֹם מַכְנִיסִין כְּלֵיהֶם מִפְּנֵי הַגַּנָּבִים כִּכְלֵי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם:

ד טָעוּת הָעַכּוּ"ם כַּאֲבֵדָתוֹ וּמֻתֶּרֶת. וְהוּא שֶׁטָּעָה מֵעַצְמוֹ אֲבָל לְהַטְעוֹתוֹ אָסוּר:

ה כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁעָשָׂה הָעַכּוּ"ם חֶשְׁבּוֹן וְטָעָה. וְצָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר לוֹ יִשְׂרָאֵל רְאֵה שֶׁעַל חֶשְׁבּוֹנְךָ אֲנִי סוֹמֵךְ וְאֵינִי יוֹדֵעַ אֶלָּא מַה שֶּׁאַתָּה אוֹמֵר אֲנִי נוֹתֵן לְךָ כְּגוֹן זֶה מַתָּר. אֲבָל אִם לֹא אָמַר לוֹ כֵּן אָסוּר שֶׁמָּא יִתְכַּוֵּן הַגּוֹי לְבָדְקוֹ וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל:

ו עִיר שֶׁיִּשְׂרְאֵלִים וְעַכּוּ"ם דָּרִין בָּהּ וּמֻחֶצָה עַכּוּ"ם וּמֻחֶצָה יִשְׂרְאֵל וּמָצָא בָּהּ אֲבֵדָה נוֹטֵל וּמַכְרִיז. וְאִם בָּא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן סִימָנֶיהָ חַיָּב לְהַחֲזִיר:

ז הָיָה רֹב הָעִיר עַכּוּ"ם אִם מָצָא בְּמָקוֹם מִן הָעִיר שֶׁרֹּב הַמְצוּיִים שָׁם יִשְׂרָאֵל חַיָּב לְהַכְרִיז. אֲבָל אִם מָצָא בִּסְרַטְיָא וּפְלַטְיָא גְּדוֹלָה בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת שֶׁהָעַכּוּ"ם מְצוּיִין שָׁם תָּמִיד וּבְכָל מָקוֹם שֶׁהָרַבִּים מְצוּיִין שָׁם הֲרֵי הַמְצִיאָה שֶׁלּוֹ. וַאֲפִלּוּ בָּא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן סִימָנֶיהָ. שֶׁהֲרֵי נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנָּה כְּשֶׁנָּפְלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹמֵר עַכּוּ"ם מָצָאָהּ. אַף עַל פִּי שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ הָרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר וְעוֹשֶׂה לְפָנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין מַחְזִיר אֶת הָאֲבֵדָה לְיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיִּתֵּן אֶת סִימָנֶיהָ:

ח מָצָא בְּעִיר זוֹ שֶׁרֻּבָּהּ עַכּוּ"ם חֲבִית שֶׁל יַיִן יֵינָהּ אָסוּר בַּהֲנָאָה וְקַנְקַנָּהּ מֻתָּר מִשּׁוּם אֲבֵדָה. וְאִם בָּא יִשְׂרָאֵל וְנָתַן סִימָנֶיהָ מֻתָּר בִּשְׁתֵּיָה לְזֶה יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּצָאָהּ:

ט עוֹף שֶׁחָטַף בָּשָׂר וְהִשְׁלִיכוֹ בְּחָצֵר אַחֶרֶת אַף עַל פִּי שֶׁרֹּב הָעִיר יִשְׂרָאֵל הֲרֵי זֶה מֻתָּר מִשּׁוּם אֲבֵדָה שֶׁהֲרֵי נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מִמֶּנּוּ:

י הַמּוֹצֵא אֲבֵדָה בְּזוּטוֹ שֶׁל יָם וּבִשְׁלוּלִיתוֹ שֶׁל נָהָר שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סִימָן הֲרֵי זוֹ שֶׁל מוֹצְאָהּ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ג) "אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ". מִי שֶׁאָבְדָה מִמֶּנּוּ וּמְצוּיָה הִיא אֵצֶל כָּל אָדָם. יָצְאת זוֹ שֶׁאָבְדָה מִמֶּנּוּ וּמִכָּל אָדָם שֶׁזֶּה וַדַּאי נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנָּה:

יא הַמְאַבֵּד מָמוֹנוֹ לְדַעַת אֵין נִזְקָקִין לוֹ. כֵּיצַד. הִנִּיחַ פָּרָתוֹ בְּרֶפֶת שֶׁאֵין לָהּ דֶּלֶת וְלֹא קְשָׁרָהּ וְהָלַךְ לוֹ. הִשְׁלִיךְ כִּיסוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וְהָלַךְ לוֹ וְכָל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה. הֲרֵי זֶה אִבֵּד מָמוֹנוֹ לְדַעְתּוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁאָסוּר לִרְאוֹתָהּ דָּבָר זֶה לְטֹל לְעַצְמוֹ אֵינוֹ זָקוּק לְהַחְזִיר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ג) "אֲשֶׁר תֹּאבַד" פָּרַט לְמְאַבֵּד לְדַעְתּוֹ:

יב אֲבֵדָה שֶׁאֵין בָּהּ שָׁוֶה פְּרוּטָה אֵינוֹ חַיָּב לְהַטְפֵּל וְלֹא לְהַחְזִירָהּ:

יג מָצָא שַׂק אוֹ קֻפָּה אִם הָיָה חָכָם אוֹ זָקֵן מְכֻבָּד שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לִטֹּל כֵּלִים אֵלּוּ בְּיָדוֹ אֵינוֹ חַיָּב לְהַטְפֵּל בָּהֶן וְאוֹמֵד אֶת דַּעְתּוֹ אִלּוּ הָיוּ שֶׁלּוֹ אִם הָיָה מַחֲזִירָן לְעַצְמוֹ כָּךְ חַיָּב לְהַחְזִיר שֶׁל חֲבֵרוֹ. וְאִם לֹא הָיָה מוֹחֵל עַל כְּבוֹדוֹ אֲפִלּוּ הָיָה שֶׁלּוֹ כָּךְ בְּשֶׁל חֲבֵרוֹ אֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִיר. הָיָה דַּרְכּוֹ לְהַחְזִיר כֵּלִים כָּאֵלּוּ בַּשָּׁדֶה וְאֵין דַּרְכּוֹ לְהַחְזִירָן בָּעִיר וּמְצָאָן בָּעִיר אֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִיר. מְצָאָן בַּשָּׁדֶה חַיָּב לְהַחְזִירָן עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לִרְשׁוּת הַבְּעָלִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁהֲרֵי נִכְנַס בָּהֶן לָעִיר וְאֵין דַּרְכּוֹ בְּכָךְ:

יד וְכֵן אִם מָצָא בְּהֵמָה וְהִכִּישָׁהּ נָתַחַיָּב לְהַטְפֵּל בָּהּ וּלְהַחֲזִירָהּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ לְפִי כְּבוֹדוֹ שֶׁהֲרֵי הִתְחִיל בַּמִּצְוָה. הֶחֱזִירָהּ וּבָרְחָה אֲפִלּוּ מֵאָה פְּעָמִים חַיָּב לְהַחְזִיר שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב א) "הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם" הָשֵׁב אֲפִלּוּ מֵאָה פְּעָמִים מַשְׁמָעוֹ. לְעוֹלָם הוּא חַיָּב לְהַטְפֵּל בָּהּ עַד שֶׁיַּחֲזִירֶנָּהּ לִרְשׁוּת בְּעָלֶיהָ לְמָקוֹם הַמִּשְׁתַּמֵּר. אֲבָל אִם הֶחֱזִירָהּ לְמָקוֹם שֶׁאֵין מִשְׁתַּמֵּר כְּגוֹן גִּנָּה וְחֵרְבָּה וְאַבְדָה מִשָּׁם חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָהּ:

טו הֶחְזִיר אֶת הָאֲבֵדָה בְּשַׁחֲרִית לְמָקוֹם שֶׁהַבְּעָלִים נִכְנָסִין וְיוֹצְאִין שָׁם בְּשַׁחֲרִית אֵינוֹ חַיָּב לְהַטִּפֵּל בָּהּ שֶׁהֲרֵי הַבְּעָלִים רוֹאִין אוֹתָהּ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים. אֲבָל בְּבַעֲלֵי חַיִּים לְעוֹלָם חַיָּב לְהַטִּפֵּל בָּהּ עַד שֶׁיַּכְנִיסֶנָּה לִרְשׁוּת הַבְּעָלִים הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת. וְאֵינוֹ צָרִיךְ דַּעַת בְּעָלִים:

טז רָאָה בְּהֵמָה שֶׁבָּרְחָה מִן הַדִּיר וְהֶחֱזִירָהּ לִמְקוֹמָהּ הֲרֵי זֶה קַיֵּם הַמִּצְוָה וְאֵינוֹ צָרִיךְ דַּעַת הַבְּעָלִים:

יז הַהוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר וְעוֹשֶׂה לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין מַחְזִיר אֶת הָאֲבֵדָה בְּכָל מָקוֹם אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ לְפִי כְּבוֹדוֹ:

יח כֹּהֵן שֶׁרָאָה הָאֲבֵדָה בְּבֵית הַקְּבָרוֹת אֵינוֹ מִטַּמֵּא לְהַחֲזִירָהּ שֶׁבְּעֵת שֶׁמְּקַיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל הֲשֵׁב אֲבֵדָה מְבַטֵּל עֲשֵׂה שֶׁל (ויקרא כא ו) "קְדֹשִׁים יִהְיוּ" וְעוֹבֵר עַל לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁל (ויקרא כא ד) "לֹא יִטַּמָּא בַּעַל בְּעַמָּיו" וְאֵין עֲשֵׂה דּוֹחֶה אֶת לֹא תַּעֲשֶׂה וַעֲשֵׂה:

יט רָאָה אֶת הָאֲבֵדָה וְאָמַר לוֹ אָבִיו אַל תַּחְזִירֶנָּה יַחְזִיר וְלֹא יְקַבֵּל מִמֶּנּוּ. שֶׁאִם קִבֵּל מֵאָבִיו נִמְצָא בְּעֵת שֶׁקִּיֵּם מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל (שמות כ יב) (דברים ה טז) "כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ" בִּטֵּל עֲשֵׂה שֶׁל (דברים כב א) "הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם" וְעָבַר עַל (דברים כב ג) "לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם":

כ הָרוֹאֶה מַיִם שׁוֹטְפִין וּבָאִין לְהַשְׁחִית בְּנְיַן חֲבֵרוֹ אוֹ שָׂדֵהוּ חַיָּב לִגְּדֹר בִּפְנֵיהֶם וּלְמָנְעָם שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ג) "לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ" לְרַבּוֹת אֲבֵדַת קַרְקָעוֹ:

פרק יב

א מִי שֶׁאָבְדָה לוֹ אֲבֵדָה וּפָגַע בַּאֲבֵדָתוֹ וַאֲבֵדַת חֲבֵרוֹ אִם יָכוֹל לְהַחְזִיר שְׁתֵּיהֶן חַיָּב לְהַחְזִיר שְׁתֵּיהֶן וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶלָּא אַחַת מֵהֶן אֲבֵדָתוֹ קוֹדֶמֶת וַאֲפִלּוּ לַאֲבֵדַת אָבִיו אוֹ שֶׁל רַבּוֹ שֶׁלּוֹ קוֹדֶם לְכָל אָדָם:

ב פָּגַע בַּאֲבֵדַת רַבּוֹ עִם אֲבֵדַת אָבִיו אִם הָיָה אָבִיו שָׁקוּל כְּנֶגֶד רַבּוֹ שֶׁל אָבִיו קוֹדֶמֶת וְאִם לָאו שֶׁל רַבּוֹ קוֹדֶמֶת. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה רַבּוֹ מֻבְהָק שֶׁרֹב חָכְמָתוֹ שֶׁל תּוֹרָה מִמֶּנּוּ לָמַד:

ג הֵנִיחַ אֲבֵדָתוֹ וְהֶחְזִיר אֲבֵדַת חֲבֵרוֹ אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכַר הָרְאוּי לוֹ. כֵּיצַד. שִׂטַּח נָהָר חֲמוֹרוֹ וַחֲמוֹר חֲבֵרוֹ שֶׁלּוֹ יָפָה מֶנָּה וְשֶׁל חֲבֵרוֹ מָאתַיִם. הִנִּיחַ אֶת שֶׁלּוֹ וְהִצִּיל אֶת שֶׁל חֲבֵרוֹ אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכַר הָרְאוּי לוֹ. וְאִם אָמַר לוֹ אַצִּיל אֶת שֶׁלְּךָ וְאַתָּה נוֹתֵן לִי דְּמֵי שֶׁלִּי אוֹ שֶׁהִתְנָה בִּפְנֵי בֵּית דִּין חַיָּב לִתֵּן לוֹ דְּמֵי שֶׁלּוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁחֲמוֹרוֹ עָלָה מֵאֵלָיו. הוֹאִיל וְלֹא נִתְעַסֵּק בּוֹ זָכָה בְּמַה שֶׁהִתְנָה עִמּוֹ:

ד יָרַד לְהַצִּיל וְלֹא הִצִּיל אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכַר הָרְאוּי לוֹ. וְכֵן אִם הָיָה עוֹסֵק בִּמְלָאכָה וּבִטֵּל מִמְּלַאכְתּוֹ שֶׁשָּׁוֶה דִּינָר וְהֶחְזִיר אֲבֵדָה שֶׁשָּׁוֶה מֵאָה דִּינָר לֹא יֹאמַר לוֹ תֵּן לִי דִּינָר שֶׁהִפְסַדְתִּי

אֶלָּא נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוֹעֵל בָּטֵל שֶׁיִּבָּטֵל מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה שֶׁהָיָה עוֹסֵק בָּהּ. וְאִם הִתְנָה עִם הַבְּעָלִים אוֹ בִּפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁיִּטֹּל מַה שֶּׁיַּפְסִיד וְהִרְשׁוּהוּ הֲרֵי זֶה נוֹטֵל. וְאִם אֵין שָׁם בְּעָלִים וְלֹא בֵּית דִּין שֶׁלּוֹ קוֹדֵם:

ה וְכֵן שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ בָּאִים בְּדֶרֶךְ זֶה בְּחָבִית שֶׁל יַיִן וְזֶה בְּכַד שֶׁל דְּבַשׁ וְנִסְדַּק הַכַּד שֶׁל דְּבַשׁ וְקָדַם שֶׁיִּשְׁפֹּךְ הַדְּבַשׁ לָאָרֶץ שָׁפַךְ זֶה אֶת יֵינוֹ וְהִצִּיל אֶת הַדְּבַשׁ לְתוֹךְ הֶחָבִית אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ הָרָאוּי לוֹ. וְאִם אָמַר אַצִּיל אֶת שֶׁלְּךָ וְאַתָּה נוֹתֵן לִי דְּמֵי שֶׁלִּי אוֹ שֶׁהִתְנָה בִּפְנֵי בֵּית דִּין הֲרֵי זֶה חַיָּב לִתֵּן לוֹ. וְאִם נִשְׁפַּךְ הַדְּבַשׁ לָאָרֶץ הֲרֵי זֶה הֶפְקֵר וְכָל הַמַּצִּיל לְעַצְמוֹ מַצִּיל:

ו הָיָה זֶה בָּא בְּכַד שֶׁל דְּבַשׁ וְזֶה בָּא בְּקַנְקַנִּים רֵיקָנִים וְנִסְדְּקָה כַּד הַדְּבַשׁ וְאָמַר לוֹ בַּעַל הַקַּנְקַנִּים אֵינִי מַצִּיל לְךָ דְּבַשׁ זֶה בְּקַנְקַנַּי עַד שֶׁתִּתֵּן לִי חֶצְיוֹ אוֹ שְׁלִישׁוֹ אוֹ כָּךְ וְכָךְ דִּינָרִין וְקִבֵּל עָלָיו בַּעַל הַדְּבַשׁ וְאָמַר לוֹ הֵן הֲרֵי זֶה שָׂחַק בּוֹ וְאֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ הָרָאוּי לוֹ שֶׁהֲרֵי לֹא הִפְסִידוֹ כְּלוּם:

ז וְכֵן מִי שֶׁבָּרַח מִבֵּית הָאֲסוּרִים וְהָיְתָה מַעְבֹּרֶת לְפָנָיו וְאָמַר לוֹ הַעֲבִירֵנִי וַאֲנִי נוֹתֵן לְךָ דִּינָר וְהֶעֱבִירוֹ אֵין לוֹ אֶלָּא שְׂכָרוֹ הָרָאוּי לוֹ. וְאִם הָיָה צַיָּד וְאָמַר לוֹ בַּטֵּל מְצוּדָתְךָ וְהַעֲבִירֵנִי נוֹתֵן לוֹ כָּל מַה שֶּׁהִתְנָה עִמּוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ח שַׂיָּרָא שֶׁהָיְתָה הוֹלֶכֶת בַּמִּדְבָּר וְעָמַד עָלֶיהָ גַּיִס וּטְרָפָהּ אִם אֵינָן יְכוֹלִין לְהַצִּיל מִיָּדָם וְעָמַד אֶחָד מֵהֶן וְהִצִּיל הִצִּיל לְעַצְמוֹ. וְאִם יְכוֹלִין הֵן לְהַצִּיל מִיָּדָם וְקָדַם אֶחָד מֵהֶן וְהִצִּיל אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר לְעַצְמִי אֲנִי מַצִּיל הִצִּיל לָאֶמְצַע:

ט הָיוּ יְכוֹלִין לְהַצִּיל עַל יְדֵי הַדְחֵק כָּל הַמַּצִּיל מַצִּיל לָאֶמְצַע אֶלָּא אִם כֵּן אָמַר לְעַצְמִי אֲנִי מַצִּיל הֲרֵי זֶה מַצִּיל לְעַצְמוֹ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁשָּׁמְעוּהוּ אוֹמֵר לְעַצְמִי אֲנִי מַצִּיל הָיָה לָהֶן לְדַחֹק עַצְמָן וּלְהַצִּיל וְכֵיוָן שֶׁיָּשְׁבוּ וְלֹא הִצִּילוּ הֲרֵי נִתְיָאֲשׁוּ מִן הַכֶּל:

י הָיוּ שְׁנֵי שֻׁתָּפִין וְהִצִּיל אֶחָד מֵהֶן הִצִּיל לָאֶמְצַע. וְאִם אָמַר לְעַצְמִי אֲנִי מַצִּיל הֲרֵי זֶה חָלַק מֻחֲבֵרוֹ וְהִצִּיל לְעַצְמוֹ. וְכֵן הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לְהַצִּיל כָּל שֶׁיַּצִּיל הֲרֵי הוּא לַמַּשְׂכִּיר וְאִם אָמַר לְעַצְמִי אֲנִי מַצִּיל הֲרֵי זֶה חוֹזֵר בּוֹ מִן הַשְּׂכִירוּת וְכָל שֶׁיַּצִּיל אַחַר שֶׁאָמַר כֵּן הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ:

יא שַׂיָּרָא שֶׁחָנְתָה בַּמִּדְבָּר וְעָמַד עָלֶיהָ גַּיִס לְטָרְפָהּ וּפָסְקוּ עִם הַגַּיִס מָמוֹן וְנָתְנוּ לוֹ. מְחַשְּׁבִין לְפִי מָמוֹנָם וְאֵין מְחַשְּׁבִין לְפִי נְפָשׁוֹת. וְאִם שָׂכְרוּ תַּיָּר לְפָנֵיהֶם לְהוֹדִיעָם הַדֶּרֶךְ מְחַשְּׁבִין שְׂכָרוֹ לְפִי מָמוֹן וּלְפִי נְפָשׁוֹת. וְאַל יְשַׁנּוּ מִמִּנְהַג הַחַמָּרִים:

יב רַשָּׁאִין הַחַמָּרִים לְהַתְנוֹת בֵּינֵיהֶן כָּל מִי שֶׁתֹּאבַד מִמֶּנּוּ חֲמוֹר מִבְּנֵי הַשַּׂיָּרָא מַעֲמִידִין לוֹ חֲמוֹר אַחֶרֶת. וְאִם פָּשַׁע בָּהּ הוּא וְאָבְדָה אֵין חַיָּבִין לְהַעֲמִיד לוֹ:

יג אָבְדָה חֲמוֹרוֹ וְאָמַר תְּנוּ לִי דָּמֶיהָ וְאֵינִי רוֹצֶה לִקַּח חֲמוֹר וַהֲרֵינִי שׁוֹמֵר עִמָּכֶם אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ אֶלָּא מַעֲמִידִין לוֹ חֲמוֹר אַחֶרֶת כְּדֵי שֶׁיְּזַדְּרֵז עַצְמוֹ וְיִשְׁמֹר בְּהֶמְתּוֹ. וַאֲפִלּוּ הָיְתָה לוֹ בְּהֵמָה אַחֶרֶת בַּשַּׁיָּרָא אֵינוֹ דּוֹמֶה שׁוֹמֵר אַחַת לְשׁוֹמֵר שְׁתַּיִם:

יד סְפִינָה שֶׁהָיְתָה מְהַלֶּכֶת בַּיָּם וְעָמַד עָלֶיהָ נַחְשׁוֹל לְטַבְּעָהּ וְהֵקַלּוּ מִמַּשָּׂאָהּ. מְחַשְּׁבִין לְפִי מַשָּׂאוֹי וְאֵין מְחַשְּׁבִין לְפִי מָמוֹן. וְאַל יְשַׁנּוּ מִמִּנְהַג הַסַּפָּנִים:

טו רַשָּׁאִין הַסַּפָּנִים לְהַתְנוֹת בֵּינֵיהֶן כָּל מִי שֶׁתֹּאבַד לוֹ סְפִינָה מַעֲמִידִים לוֹ סְפִינָה אַחֶרֶת. פָּשַׁע בָּהּ וְאָבְדָה אוֹ שֶׁפֵּרַשׁ לְמָקוֹם שֶׁאֵין הַסְּפִינוֹת הוֹלְכוֹת בּוֹ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן אֵין חַיָּבִין לְהַעֲמִיד לוֹ:

פרק יג

א הַמּוֹצֵא אֲבֵדָה שֶׁהוּא חַיָּב לְהַחְזִירָהּ חַיָּב לְהַכְרִיז עָלֶיהָ וּלְהוֹדִיעָהּ וְלוֹמַר מִי שֶׁאָבַד לוֹ מִין פְּלוֹנִי יָבוֹא וְיִתֵּן סִימָנִין וְיִטֹּל. אֲפִלּוּ הָיְתָה שָׁוָה פְּרוּטָה בְּעֵת הַמְּצִיאָה וְהוּזְלָה חַיָּב לְהַכְרִיז עָלֶיהָ. וְאֶבֶן גְּבוֹהָה הָיְתָה חוּץ לִירוּשָׁלַיִם שֶׁעָלֶיהָ הָיוּ מַכְרִיזִין:

ב כֵּיצַד מַכְרִיז. אִם מָצָא מָעוֹת מַכְרִיז מִי שֶׁאָבַד לוֹ מָטְבֵּעַ. וְכֵן מַכְרִיז מִי שֶׁאָבַד לוֹ כְּסוּת אוֹ בְּהֵמָה אוֹ שְׁטָרוֹת יָבוֹא וְיִתֵּן סִימָנִים וְיִטֹּל וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִפְּנֵי שֶׁהוֹדִיעַ מִין הָאֲבֵדָה לְפִי שֶׁאֵינוֹ מַחְזִירוֹ עַד שֶׁיִּתֵּן סִימָנִים מֻבְהָקִין:

ג בָּא בַּעַל הָאֲבֵדָה וְנָתַן סִימָנִים שֶׁאֵינָן מֻבְהָקִין אֵין מַחֲזִירִין לוֹ עַד שֶׁיֹּאמַר סִימָנִים מֻבְהָקִין. וְהָרַמַּאי אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר סִימָנִים מֻבְהָקִין אֵין מַחֲזִירִין לוֹ עַד שֶׁיָּבִיא עֵדִים שֶׁהִיא שֶׁלּוֹ. אָמְרוּ חֲכָמִים (דברים כב ב) "וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ" עַד שֶׁתַּחְקֹר אַחֲרָיו אִם רַמַּאי הוּא אִם לָאו:

ד בָּרִאשׁוֹנָה כָּל מִי שֶׁאָבַד לוֹ אֲבֵדָה וּבָא וְנָתַן סִימָנֶיהָ מַחֲזִירִין אוֹתָהּ לוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הֶחְזַק רַמַּאי. מִשֶּׁרַבּוּ הָרַמָּאִין הִתְקִינוּ בֵּית דִּין שֶׁיְּהוּ אוֹמְרִין לוֹ הָבֵא עֵדִים שֶׁאֵין אַתָּה רַמַּאי וְטל:

ה הַסִּימָנִים הַמֻּבְהָקִין סוֹמְכִין עֲלֵיהֶם וְדָנִין עַל פִּיהֶם בְּכָל מָקוֹם דִּין תּוֹרָה. וְהַמִּדָּה אוֹ הַמִּשְׁקָל אוֹ הַמִּנְיָן אוֹ מָקוֹם הָאֲבֵדָה סִימָנִין מֻבְהָקִין הֵן:

ו בָּאוּ שְׁנַיִם זֶה נָתַן סִימָנֵי הָאֲבֵדָה וְזֶה נָתַן סִימָנֵי הָאֲבֵדָה כְּמוֹ שֶׁנָּתַן הָאַחֵר לֹא יִתֵּן לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה אֶלָּא תִּהְיֶה מְנֻחַת עַד שֶׁיּוֹדֶה הָאֶחָד לַחֲבֵרוֹ אוֹ יַעֲשׂוּ בֵּינֵיהֶן פְּשָׁרָה. נָתַן הָאֶחָד אֶת הַסִּימָנִים וְהַשֵּׁנִי הֵבִיא עֵדִים יִתֵּן לְבַעַל הָעֵדִים. זֶה נָתַן סִימָנִים וְזֶה נָתַן סִימָנִים וְעֵד אֶחָד הֵרִי הָעֵד הָאֶחָד כְּמוֹ שֶׁאֵינוֹ וְיַנִּיחַ:

ז מָצָא שִׂמְלָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ וְזֶה הֵבִיא עֵדֵי אֲרִיגָה שֶׁאָרְגוּהָ לוֹ וְזֶה הֵבִיא עֵדִים שֶׁנִּפְלָה מִמֶּנּוּ יִתֵּן לְעֵדֵי נְפִילָה. זֶה נָתַן מִדַּת אָרְכָּהּ וְזֶה נָתַן מִדַּת רָחְבָּהּ יִתֵּן לְמִי שֶׁנָּתַן מִדַּת אָרְכָּהּ

שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיִּשַׁעֵר הָרַמַּאי מִדַּת רָחְבָּהּ כְּשֶׁהָיָה בְּעָלֶיהָ מִתְכַּסֶּה בָּהּ. זֶה נָתַן מִדַּת אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ וְזֶה כְּוֵן מִשְׁקָלוֹתֶיהָ יִתֵּן לְמִי שֶׁכְּוֵן מִשְׁקָלָהּ. זֶה נָתַן מִדַּת אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ וְזֶה נָתַן מִדַּת הָאִמְרִיּוֹת שֶׁבָּהּ יִתֵּן לְמִי שֶׁנָּתַן מִדַּת אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ׃

ח בָּרִאשׁוֹנָה כָּל מִי שֶׁמָּצָא אֲבֵדָה הָיָה מַכְרִיז עָלֶיהָ שְׁלֹשָׁה רְגָלִים. רֶגֶל רִאשׁוֹן אוֹמֵר רִאשׁוֹן. שֵׁנִי אוֹמֵר שֵׁנִי. שְׁלִישִׁי מַכְרִיז סְתָם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּף לוֹ שֵׁנִי בַּשְּׁלִישִׁי. וְאַחַר רֶגֶל הָאַחֲרוֹן בְּשִׁבְעַת יָמִים מַכְרִיז פַּעַם רְבִיעִית. כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ הַשּׁוֹמֵעַ לְבֵיתוֹ בְּשִׁלְשָׁה יָמִים וִימַשֵּׁשׁ כֵּלָיו וְיַחְזֹר בְּשִׁלְשָׁה הַיָּמִים וְיִמְצָא זֶה הַמַּכְרִיז מַכְרִיז בַּשְּׁבִיעִי׃

ט מְשֻׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מַכְרִיזִין בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת. מִשֶּׁרַבּוּ הָאֳנָסִין וְאָמְרוּ הַמְּצִיאָה שֶׁל מֶלֶךְ הִיא הִתְקִינוּ שֶׁיְּהוּ מוֹדִיעִין לִשְׁכֵנָיו וְלִמְיֻדָּעָיו וְדַיּוֹ׃

י הִכְרִיז אוֹ הוֹדִיעַ וְלֹא בָּאוּ הַבְּעָלִים תִּהְיֶה הַמְּצִיאָה מֻנַּחַת אֶצְלוֹ עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלָיְהוּ. וּבְכָל זְמַן שֶׁהָאֲבֵדָה אֶצְלוֹ אִם נִגְנְבָה אוֹ אָבְדָה חַיָּב בְּאַחֲרָיוּתָהּ. וְאִם נֶאֱנְסָה פָּטוּר שֶׁשּׁוֹמֵר אֲבֵדָה כְּשׁוֹמֵר שָׂכָר הוּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּמִצְוָה וְנִפְטָר מִכַּמָּה מִצְוֹת עֲשֵׂה כָּל זְמַן שֶׁהוּא עוֹסֵק בִּשְׁמִירָתָהּ׃

יא וְצָרִיךְ לְבַקֵּר אֶת הָאֲבֵדָה וּלְבָדְקָהּ כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּפָּסֵד וְתֹאבַד מֵאֱלֹהֶיךָ שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב ב) "וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ" רְאֵה הֵיאַךְ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ. כֵּיצַד. מָצָא כְּסוּת שֶׁל צֶמֶר מְנַעֲרָהּ אַחַת לְשִׁלְשִׁים יוֹם. וְלֹא יְנַעֲרֶנָּה בְּמַקֵּל וְלֹא בְּשִׁנֵּי בְּנֵי אָדָם. וְשׁוֹטְחָהּ עַל גַּבֵּי מִטָּה לְצָרְכָּהּ בִּלְבַד אֲבָל לֹא לְצָרְכָּהּ וּלְצָרְכוֹ. נִזְדַּמְּנוּ לוֹ אוֹרְחִים לֹא יִשְׁטְחֶנָּה בִּפְנֵיהֶם וַאֲפִלּוּ לְצָרְכָּהּ שֶׁמָּא תִּגָּנֵב׃

יב מָצָא כְּלֵי עֵץ מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵרָקְבוּ. כְּלֵי נְחשֶׁת מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּחֻמִּין אֲבָל לֹא עַל יְדֵי הָאוּר מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁחִיקָן. כְּלֵי כֶּסֶף מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּצוֹנֵן אֲבָל לֹא בְּחַמִּין מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁחִירָן. מָצָא מַגְּרִפּוֹת וְקַרְדֳּמוֹת יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּרֹךְ אֲבָל לֹא בְּקָשֶׁה מִפְּנֵי שֶׁמַּפְחִיתָן. מָצָא כְּלֵי זָהָב וּכְלֵי זְכוּכִית וּכְסוּת שֶׁל פִּשְׁתָּן הֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן עַד שֶׁיָּבוֹא אֵלָיְהוּ. וּכְדָרְךְ שֶׁאָמְרוּ בַּאֲבֵדָה כָּךְ אָמְרוּ בְּפִקָּדוֹן שֶׁהָלְכוּ בְּעָלָיו לִמְדִינַת הַיָּם׃

יג מָצָא סְפָרִים קוֹרֵא בָּהֶן אַחַת לְשִׁלְשִׁים יוֹם וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לִקְרוֹת גּוֹלְלָן כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם. וּלְעוֹלָם לֹא יִלְמֹד בָּהֶן לְכַתְּחִלָּה. וְלֹא יִקְרָא פָּרָשָׁה וְיִשְׁנֶה. וְלֹא יִקְרָא פָּרָשָׁה וִיתַרְגֵּם. וְלֹא יִפְתַּח בּוֹ יֶתֶר מִשְּׁלֹשָׁה דַּפִּין. וְלֹא יִהְיוּ שְׁנַיִם קוֹרִין בִּשְׁנֵי עִנְיָנִין שֶׁמָּא יִמְשֹׁךְ זֶה וְיִמְשֹׁךְ זֶה וְיִבָּלֶה הַסֵּפֶר. אֲבָל קוֹרִין הֵן בְּעִנְיָן אֶחָד. וְלֹא יִקְרְאוּ שְׁלֹשָׁה בְּסֵפֶר אֶחָד וַאֲפִלּוּ בְּעִנְיָן אֶחָד׃

יד מָצָא תְּפִלִּין שָׁם דְּמֵיהֶן וּמֵנִיחָן עָלָיו שֶׁדָּבָר מָצוּי הוּא בְּיַד הַכֹּל וְאֵין עֲשׁוּיִין אֶלָּא לְמִצְוָתָן בִּלְבַד׃

טו מָצָא דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים שֶׁהֲרֵי צָרִיךְ הוּא לְהַאֲכִילוֹ. אִם הָיָה דָּבָר שֶׁעוֹשֶׂה וְאוֹכֵל כְּגוֹן פָּרָה וַחֲמוֹר מְטַפֵּל בָּהֶן שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ מִיּוֹם הַמְּצִיאָה וּמַשְׁכִּירָן וְלוֹקֵחַ שָׂכָר

וּמַאֲכִיל. וְאִם הָיָה שְׂכָרָן יֶתֶר עַל אֲכִילָתָן הֲרֵי הַיֶּתֶר לַבְּעָלִים. וְכֵן הַתַּרְנְגוֹלִין מוֹכֵר בֵּיצֵיהֶן וּמַאֲכִילָן כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ. מִיכַּן וְאֵילָךְ שָׁם דְּמֵיהֶן עָלָיו וַהֲרֵי הֵן שֶׁלּוֹ וְשֶׁל בְּעָלִים בְּשֻׁתָּפוּת כְּדִין כָּל הַשָּׁם בָּהֶמָה מֵחֲבֵרוֹ:

טז מָצָא עֲגָלִים וּסְיָחִין שֶׁל רְעִי מְטַפֵּל בָּהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. וְשֶׁל בְּרִיאָה שְׁלֹשִׁים יוֹם. אֲוָזִים וְתַרְנְגוֹלִין גְּדוֹלִים מְטַפֵּל בָּהֶן שְׁלֹשִׁים יוֹם. מָצָא קְטַנִּים וְכָל דָּבָר שֶׁטִּפּוּלוֹ מְרֻבֶּה מִשְׂכָּרוֹ מְטַפֵּל בָּהֶן שְׁלֹשָׁה יָמִים. מִכַּן וְאֵילָךְ מוֹכְרָן בְּבֵית דִּין. וְכֵן פֵּרוֹת שֶׁהִתְחִילוּ לְהַרְקִיב וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מוֹכְרָן בְּבֵית דִּין:

יז מַה יַּעֲשֶׂה בַּדְּמִים. יִנָּתְנוּ לַמּוֹצֵא וְיֵשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ אִם נֶאֶנְסוּ כְּגוֹן שֶׁטָּרְפָם גַּיִס אוֹ טָבְעוּ בַּיָּם חַיָּב לְשַׁלֵּם וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן שֶׁכֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְשׁוּת לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֲרֵי הֵן אֲצְלוֹ כִּשְׁאֵלָה:

יח בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּדְמֵי הָאֲבֵדָה הוֹאִיל וְנִטְפַּל בָּהֶן. אֲבָל מְעוֹת אֲבֵדָה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָךְ אִם אָבְדוּ בְּאֹנֶס פָּטוּר שֶׁהֲרֵי הוּא שׁוֹמֵר שָׂכָר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יט כָּל אוֹתָן הַיָּמִים שֶׁמְּטַפֵּל בָּאֲבֵדָה קֹדֶם שֶׁיִּמְכְּרֶנָּה בְּבֵית דִּין אִם הֶאֱכִילָם מִשֶּׁלּוֹ נוֹטֵל מִן הַבְּעָלִים. וְיֵרָאֶה לִי שֶׁהוּא נוֹטֵל בְּלֹא שְׁבוּעָה מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם:

כ הַמּוֹצֵא מְצִיאָה לֹא יִשְׁבַּע מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם שֶׁאִם אַתָּה אוֹמֵר יִשְׁבַּע יַנִּיחַ הַמְּצִיאָה וְיֵלֵךְ לוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁבַע. אֶפְלוּ מָצָא כִּיס וְטָעַן בַּעַל הַמְּצִיאָה שֶׁשֶּׁנִי כִיסִים קְשׁוּרִים הָיוּ וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּמְצָא הָאֶחָד אֶלָּא אִם נִמְצָא הָאַחֵר הַקָּשׁוּר עִמּוֹ הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׁבַע:

פרק יד

א הַשְׁמָלָה בְּכְלַל (דברים כב ג) "כָּל אֲבֵדַת אָחִיךָ" הָיְתָה וְכֵן הַשּׁוֹר וְהַשֶּׂה וְהַחֲמוֹר. וְלָמָּה פֵּרַט הַכָּתוּב (דברים כב ג) "חֲמוֹר" לְהַחְזִירוֹ בְּסִימָנֵי מִרְדַּעַת אַף עַל פִּי שֶׁהַסִּימָן בְּדָבָר הַטָּפֵל לוֹ יַחְזִיר. וְלָמָּה פֵּרַט שׁוֹר וְשֶׂה לְהַחְזִיר אֲפִלּוּ גִּזַּת הַשֶּׂה אוֹ גֵּז זְנַב שׁוֹר אַף עַל פִּי שֶׁהוּא דָּבָר מוּעָט. וְלָמָּה פֵּרַט הַשְׁמָלָה לִלְמֹד מִמֶּנָּה מָה הַשְׁמָלָה מְיֻחֶדֶת שֶׁיֵּשׁ לָהּ סִימָנִין וְחֻזְקָתָהּ שֶׁיֵּשׁ לָהּ תּוֹבְעִין וְחַיָּב לְהַחְזִיר אַף כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ סִימָנִים הֲרֵי הוּא בְּחֻזְקַת שֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹבְעִין וְחַיָּב לְהַחְזִיר. אֲבָל דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ תּוֹבְעִין אֶלָּא נִתְיָאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ הַבְּעָלִים הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָנִים:

ב זֶה הַכְּלָל בַּאֲבֵדָה כָּל דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן כֵּיוָן שֶׁאָבַד וְיָדְעוּ בּוֹ הַבְּעָלִים שֶׁאָבַד הֲרֵי זֶה בְּחֻזְקַת שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ בְּעָלָיו מִמֶּנּוּ. כְּגוֹן מַסְמֵר אֶחָד אוֹ מַחַט אַחַת אוֹ מַטְבֵּעַ שֶׁהֲרֵי אֵינָן יְכוֹלִים לִתֵּן סִימָן לְהַחְזִירוֹ לָהֶן וּלְפִיכָךְ הֲרֵי הוּא לְזֶה שֶׁמְּצָאוֹ:

ג וְכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן כְּגוֹן שִׂמְלָה וּבְהֵמָה חֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת שֶׁלֹּא נִתְיָאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ בְּעָלָיו שֶׁהֲרֵי דַּעְתָּן תְּלוּיָה לִתֵּן סִימָנִין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ וְיַחְזֹר לָהֶן לְפִיכָךְ הַמּוֹצְאוֹ חַיָּב לְהַכְרִיז אֶלָּא אִם כֵּן יָדַע שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים כְּגוֹן שֶׁשָּׁמַע אוֹתָם אוֹמְרִים יַי לְחֶסְרוֹן כִּיס וְכַיּוֹצֵא בְּדְבָרִים אֵלּוּ שֶׁמַּרְאִין שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ חֲרֵי אוֹתָהּ הָאֲבֵדָה שֶׁל מוֹצְאָהּ׃

ד וְכֵן אִם מָצָא דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן בַּיָּם וּבַנָּהָר וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אוֹ בְּמָקוֹם שֶׁרַבּוֹ עַכּוּ"ם חֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ בְּעָלָיו מִמֶּנּוּ מִשָּׁעָה שֶׁנָּפַל. וּלְפִיכָךְ חֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאָן וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ הַבְּעָלִים שֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ מִמֶּנּוּ׃

ה יֵאוּשׁ שֶׁלֹּא מִדַּעַת אָפְלוּ בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן אֵינוֹ יֵאוּשׁ. כֵּיצַד. נָפַל מִמֶּנּוּ דִּינָר וְלֹא יָדַע בּוֹ שֶׁנָּפַל אַף עַל פִּי שֶׁכְּשֶׁיֵּדַע בּוֹ שֶׁנָּפַל יִתְיָאֵשׁ חֲרֵי זֶה אֵינוֹ יֵאוּשׁ עַתָּה עַד שֶׁיֵּדְעוּ הַבְּעָלִים שֶׁנָּפַל. אֲבָל אִם עָדַיִן אוֹמְרִים הַבְּעָלִים שֶׁמָּא נָתַתִּיו לִפְלוֹנִי אוֹ בְּמִגְדַּל הוּא מֻנָּח אוֹ שֶׁמָּא טָעִיתִי בַּחֶשְׁבּוֹן וְכַיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ הַדְּבָרִים אֵין זֶה יֵאוּשׁ׃

ו הָרוֹאֶה חֲבֵרוֹ שֶׁנָּפַל מִמֶּנּוּ דִּינָר עַל הָאָרֶץ וְלֹא יָדַע בּוֹ וְנָטַל הַדִּינָר קֹדֶם יֵאוּשׁ עוֹבֵר עַל עֲשֵׂה וְעַל שְׁנֵי לָאוִין כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וַאֲפִלּוּ הֶחְזִיר לוֹ הַדִּינָר לְאַחַר שֶׁנִּתְיָאֵשׁ מַתָּנָה הִיא זוֹ וּכְבָר עָבַר עַל הָאִסּוּרִים׃

ז נָטַל הַדִּינָר לִפְנֵי יֵאוּשׁ עַל מְנָת לְהַחְזִירוֹ וּלְאַחַר יֵאוּשׁ נִתְכַּוֵּן לִגְזֹל אוֹתוֹ עוֹבֵר מִשּׁוּם (דברים כב א) "הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם". הִמְתִּין לֹה וְלֹא הוֹדִיעַ לַבְּעָלִים וְלֹא נָטַל הַדִּינָר עַד שֶׁיֵּדְעוּ הַבְּעָלִים שֶׁנָּפַל שֶׁהֲרֵי נִתְיָאֲשׁוּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ וְאַחַר כָּךְ נָטַל הַדִּינָר מֵעַל הָאָרֶץ אֵינוֹ עוֹבֵר אֶלָּא מִשּׁוּם (דברים כב ג) "לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם". וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה׃

ח רָאָה סֶלַע אוֹ מַטְבֵּעַ שֶׁנָּפַל אָפְלוּ מִשְּׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין בּוֹ שְׁוֵה פְּרוּטָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד חַיָּב לְהַחְזִיר שֶׁמָּא שֶׁתְּפִין הֵן וּמַחֲל אֶחָד מֵהֶן חֶלְקוֹ לַחֲבֵרוֹ וְנִמְצֵאת אֲבֵדָתוֹ שֶׁל זֶה שְׁוֵה פְּרוּטָה׃

ט רָאָה חֲבֵרוֹ שֶׁנָּפַל מִמֶּנּוּ דִּינָר בְּתוֹךְ הַחל אוֹ בְּתוֹךְ הֶעָפָר וְנִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ חֲרֵי זֶה כְּנוֹפֵל לַיָּם אוֹ לַנָּהָר וַחֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. שֶׁהֲרֵי נִתְיָאֵשׁ מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן. וַאֲפִלּוּ רָאָה אוֹתוֹ מֵבִיא כְּבָרָה לְחַפֵּשׂ אַחֲרָיו. בְּדַעַת רְעוּעָה הוּא מְחַפֵּשׂ כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּחַפְּשִׂים בָּעָפָר שְׁאָר הַבַּלְשִׁין שֶׁלֹּא נָפַל מֵהֶן כְּלוּם שֶׁמָּא יִמְצְאוּ מַה שֶּׁנָּפַל לַאֲחֵרִים כָּךְ הוּא זֶה מְחַפֵּשׂ לֹא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִתְיָאֵשׁ׃

י הַמּוֹצֵא סֶלַע בַּשּׁוּק. מְצָאוֹ חֲבֵרוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁלִּי הִיא וַחֲדָשָׁה הִיא וְשֶׁל מְדִינָה פְּלוֹנִית הִיא וְשֶׁל מֶלֶךְ פְּלוֹנִי הִיא. אֲפִלּוּ אָמַר שְׁמִי כָּתוּב עָלֶיהָ לֹא אָמַר כְּלוּם וְאֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִיר. שֶׁאֵין סִימָנֵי הַמַּטְבֵּעַ סִימָן מִפְּנֵי שֶׁחֻזְקָתוֹ לְהוֹצָאָה. וְאָנוּ אוֹמְרִין שֶׁלּוֹ הָיְתָה וְהוֹצִיאָהּ

מִיָּדוֹ וְנָפְלָה מִיַּד אַחֵר. וְהוֹאִיל וְאֵינוֹ סִימָן שֶׁסּוֹמְכִין עָלָיו מִשְׁעַת נְפִילָה נִתְיָאֵשׁ וַהֲרֵי הִיא שֶׁל מוֹצְאָהּ:

יא הַמּוֹצֵא דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן בְּצַד דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן חַיָּב לְהַכְרִיז. בָּא בַּעַל הַסִּימָן וְנָטַל אֶת שֶׁלּוֹ וְאָמַר שֶׁזֶּה בִּלְבַד נָפַל מִמֶּנּוּ זָכָה הַמּוֹצֵא בַּדָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן:

יב הַמּוֹצֵא כְּלֵי חֶרֶשׂ וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן מִכֵּלִים שֶׁצּוּרַת כֶּלֶן שָׁוָה. אִם כֵּלִים חֲדָשִׁים הֵן הֲרֵי הֵם שֶׁלּוֹ שֶׁהֲרֵי הֵן כְּמוֹ דִּינָר מִשְׁאָר הַדִּינָרִים שֶׁאֵין לוֹ סִימָן וְאֵין הַבַּעֲלִים מַכִּירִים אוֹתָן. שֶׁהֲרֵי אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם פַּךְ זֶה אוֹ צְלוֹחִית זוֹ שֶׁלּוֹ אוֹ שֶׁל אַחֵר. וְאִם הָיוּ כֵּלִים שֶׁשִּׁבְעָתָן הָעַיִן חַיָּב לְהַכְרִיז. שֶׁאִם יָבוֹא תַּלְמִיד חָכָם וְיֹאמַר אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִתֵּן בְּכְלִי כָּזֶה סִימָן יֵשׁ לִי בּוֹ טְבִיעוּת עַיִן חַיָּב לְהַרְאוֹתוֹ לוֹ, אִם הִכִּירוֹ וְאָמַר שֶׁלִּי הוּא מַחֲזִירִין לוֹ:

יג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּתַלְמִיד וְתִיק שֶׁאֵינוֹ מְשַׁנֶּה בְּדִבּוּרוֹ כְּלָל אֶלָּא בְּדִבְרֵי שָׁלוֹם אוֹ בְּמַסֶּכְתָּא אוֹ בְּמִטָּה אוֹ בְּבֵית שֶׁהוּא מִתְאָרֵחַ בּוֹ. כֵּיצַד. הָיָה עוֹסֵק בְּמַסֶּכְתָּא דְּנִדָּה וְאָמַר בְּמִקְוָאוֹת אֲנִי שׁוֹנֶה כְּדַי שֶׁלֹּא יִשְׁאָלוּהוּ שְׁאֵלוֹת בְּעִנְיַן נִדָּה. אוֹ שֶׁיָּשַׁן בְּמִטָּה זוֹ וְאוֹמֵר בְּזוֹ אֲנִי יָשֵׁן שָׁמָּא יִמְצֵא שָׁם קֶרִי. אוֹ שֶׁנִּתְאָרֵחַ אֵצֶל שִׁמְעוֹן וְאָמַר אֵצֶל רְאוּבֵן אֲנִי מִתְאָרֵחַ כְּדֵי שֶׁלֹּא יַטְרִיחַ עַל זֶה שֶׁנִּתְאָרֵחַ אֶצְלוֹ. אוֹ שֶׁהֵבִיא שָׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ וְהוֹסִיף וְגָרַע כְּדֵי לְחַבְּבָן זֶה לָזֶה הֲרֵי זֶה מֻתָּר. אֲבָל אִם בָּאוּ עֵדִים שֶׁשִּׁנָּה בְּדִבּוּרוֹ חוּץ מִדְּבָרִים אֵלּוּ אֵין מַחֲזִירִין לוֹ בִּטְבִיעוּת עַיִן:

פרק טו

א כָּל הַמּוֹצֵא אֲבֵדָה בֵּין שֶׁיֵּשׁ בָּהּ סִימָן בֵּין שֶׁאֵין בָּהּ סִימָן אִם מְצָאָהּ דֶּרֶךְ הַנָּחָה אָסוּר לִגַּע בָּהּ שֶׁמָּא בְּעָלֶיהָ הִנִּיחוּהָ שָׁם עַד שֶׁיַּחְזְרוּ לָהּ וְאִם יָבוֹא לִטְלֶנָּה וְהָיָה דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן הֲרֵי אִבֵּד מָמוֹן חֲבֵרוֹ בְּיָדוֹ שֶׁהֲרֵי אֵין לוֹ בָּהּ סִימָן לְהַחְזִיר בּוֹ. וְאִם הָיָה דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ סִימָן הֲרֵי זֶה הִטְרִיחָן לְרִדּוּף אַחֲרֶיהָ וְלִתֵּת סִימָנֶיהָ. וּלְפִיכָךְ אָסוּר לוֹ שֶׁיִּגַּע בָּהּ עַד שֶׁיִּמְצָאֶנָּה דֶּרֶךְ נְפִילָה. וַאֲפִלּוּ נִסְתַּפֵּק לוֹ הַדָּבָר וְלֹא יָדַע אִם דָּבָר זֶה אָבוּד אוֹ מֻנָּח הֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בּוֹ. וְאִם עָבַר וּנְטָלוֹ אָסוּר לוֹ לְהַחְזִירוֹ לְשָׁם. וְאִם הָיָה דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ סִימָן זָכָה בּוֹ וְאֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִירוֹ:

ב וְכָל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן בֵּין בְּדֶרֶךְ הַנָּחָה בֵּין בְּדֶרֶךְ נְפִילָה בֵּין בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד בֵּין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים חַיָּב לְהַכְרִיז. כֵּיצַד. דֶּרֶךְ הַנָּחָה כְּגוֹן שֶׁמָּצָא חֲמוֹר אוֹ פָּרָה רוֹעִים בַּדֶּרֶךְ בַּיּוֹם אוֹ שֶׁמָּצָא כְּלִי מְכֻסֶּה בָּאַשְׁפָּה הֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כב א) "נִדָּחִים בַּדֶּרֶךְ". אֲבָל אִם מָצָא חֲמוֹר וְכֵלָיו הֲפוּכִים וּפָרָה רְצָה בֵּין הַכָּרְמִים אוֹ כְּלִי מְגֻלֶּה בָּאַשְׁפָּה הֲרֵי זוֹ אֲבֵדָה וְנוֹטֵל וּמַכְרִיז:

ג רָאָה חֲמוֹר אוֹ פָּרָה רוֹעִים בַּאֲפָר כִּדְרָכָן בַּלַּיְלָה הֲרֵי זוֹ אֲבֵדָה. בִּפְנוֹת הַיּוֹם וּבַנָּשֶׁף אִם רָאָה אוֹתָן שְׁלֹשָׁה יָמִים זֶה אַחַר זֶה הֲרֵי זוֹ אֲבֵדָה וְנוֹטֵל וּמַכְרִיז. רָאָה פָּרָה רָצָה בַּדֶּרֶךְ אִם פָּנֶיהָ כְּלַפֵּי הָעִיר אֵין זוֹ אֲבֵדָה. כְּלַפֵּי הַשָּׂדֶה הֲרֵי זוֹ אֲבֵדָה:

ד מְצָאָהּ רוֹעָה בֵּין הַכְּרָמִים חַיָּב לְהַחְזִיר מִשּׁוּם אֲבֵדַת הַקַּרְקַע. לְפִיכָךְ אִם הָיוּ הַכְּרָמִים שֶׁל עַכּוּ"ם אֵינָהּ אֲבֵדָה וְאֵינוֹ חַיָּב לְהַחְזִיר. וְאִם חָשַׁשׁ שֶׁמָּא יַהַרְגֶנָּה הָעַכּוּ"ם כְּשֶׁיִּמְצָאֶנָּה מִפְּנֵי שֶׁהַפְּסִידָה הַכֶּרֶם הֲרֵי זוֹ אֲבֵדָה וְנוֹטֵל וּמַכְרִיז:

ה מְצָא פָּרָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים אִם עוֹמֶדֶת חוּץ לַתְּחוּם חַיָּב לְהַחְזִיר. הָיְתָה רוֹעָה בָּעֲשָׂבִים אוֹ שֶׁהָיְתָה בְּרֶפֶת שֶׁאֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת וְאֵינָהּ מְאַבֶּדֶת לֹא יִגַּע בָּהּ שֶׁאֵין זוֹ אֲבֵדָה. מְצָא טַלִּית אוֹ קֻרְדֹּם בְּצַד הַגָּדֵר הֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן. בִּסְרְטִיָּא הֲרֵי זֶה נוֹטֵל וּמַכְרִיז. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

ו מָצָא גּוֹזָלוֹת מְקֻשָּׁרִין בְּכַנְפֵיהֶן וּמְדֻדִּין אַחַר הַגָּדֵר אוֹ אַחַר הַגַּפָּה אוֹ בַּשְּׁבִילִין שֶׁבַּשָּׂדוֹת הֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן שֶׁמָּא בַּעֲלֵיהֶן הִנִּיחוּם שָׁם. וְאִם נְטָלָן הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאִם הָיוּ קְשׁוּרִין קָשֶׁר שֶׁהוּא סִימָן חַיָּב לְהַכְרִיז. וְכֵן אִם מְצָאָן קְבוּעִים בְּמְקוֹמָן חַיָּב לְהַכְרִיז שֶׁהַמָּקוֹם סִימָן:

ז מָצָא בָּאַשְׁפָּה כְּלִי מְכֻסֶּה הֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בּוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְאִם אַשְׁפָּה שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְהִתְפַּנּוֹת הִיא וְנִמְלַךְ עָלֶיהָ לְפַנּוֹתָהּ אַף עַל פִּי שֶׁמְּצָאוֹ מְכֻסֶּה נוֹטֵל וּמַכְרִיז. וְכֵן אִם הָיוּ כֵּלִים קְטַנִּים כְּגוֹן סַכִּין וְשִׁפּוּד וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֲפִלּוּ הָיוּ מְכֻסִּין בָּאַשְׁפָּה הַקְּבוּעָה נוֹטֵל וּמַכְרִיז:

ח מָצָא פֵּרוֹת מְפֻזָּרִין דֶּרֶךְ הַנָּחָה לֹא יִגַּע בָּהֶן. דֶּרֶךְ נְפִילָה הֲרֵי הֵן שֶׁלּוֹ. וְכֵן אִם מָצָא כְּרִיכוֹת קְטַנּוֹת שֶׁל שִׁבֳּלִים בִּרְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁהֲרֵי אֵין בָּהֶן סִימָן. אוֹ שֶׁמָּצָא עִגּוּלֵי דְּבֵלָה וְכִכָּרוֹת שֶׁל נַחְתּוֹם וּמַחְרוֹזוֹת שֶׁל דָּגִים וַחֲתִיכוֹת שֶׁל בָּשָׂר וְגִזֵּי צֶמֶר הַבָּאוֹת מִמְּדִינָתָן וַאֲנִיצֵי פִּשְׁתָּן וּלְשׁוֹנוֹת שֶׁל אַרְגָּמָן הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּהֶן סִימָן. וְאִם יֵשׁ בָּהֶן סִימָן נוֹטֵל וּמַכְרִיז שֶׁסִּימָן הֶעָשׂוּי לְדָרֹס הֲרֵי הוּא סִימָן:

ט אֲבָל אִם מָצָא כִּכָּרוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת וְגִזֵּי צֶמֶר הַלְקוּחוֹת מִבֵּית הָאֻמָּן כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן חַיָּב לְהַכְרִיז שֶׁכָּל אֵלּוּ יֵשׁ לָהֶם סִימָנִין מֻבְהָקִין. וְאִם נִפְתְּחוּ הָאוֹצָרוֹת שֶׁל יַיִן וְשֶׁל שֶׁמֶן הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵם רְשׁוּמִין. שֶׁכָּל הַכַּדּוֹת כָּךְ הָיוּ רְשׁוּמוֹת וְנִמְצְאוּ אֵלּוּ הַכַּדִּין כִּכְכָרוֹת הַנַּחְתּוֹם שֶׁיֵּשׁ צוּרָה אַחַת לְכֻלָּן וּמִשְׁקָל אֶחָד לְכֻלָּם:

י מָצָא כְּרִיכוֹת בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד אִם דֶּרֶךְ נְפִילָה הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאִם דֶּרֶךְ הַנָּחָה חַיָּב לְהַכְרִיז שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהֶם סִימָן הַמָּקוֹם סִימָן (אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ סִימָן מֻבְהָק). מָצָא אֲלָמוֹת בֵּין בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד בֵּין בִּרְשׁוּת הָרַבִּים נוֹטֵל וּמַכְרִיז:

יא מָצָא עִגּוּל וּבְתוֹכוֹ חֶרֶשׂ. כִּכָּר וּבְתוֹכוֹ מָעוֹת. חֲתִיכָה שֶׁל בָּשָׂר שֶׁהוּא מְשֻׁנֶּה בַּחֲתִיכוֹת. דָּג נָשׁוּךְ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּאֵלּוּ הוֹאִיל וְיֵשׁ בָּהֶן שִׁנּוּי חַיָּב לְהַכְרִיז. שֶׁלֹּא עָשָׂאוּם בַּעֲלֵיהֶן אֶלָּא לְסִימָן:

יב מָצָא פֵּרוֹת מְפֻזָּרִין בְּמָקוֹם הַגָּרְנוֹת אִם הָיוּ כְּמוֹ קַב בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת אוֹ בְּיֶתֶר עַל אַרְבַּע אַמּוֹת הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַבְּעָלִים מְטַפְּלִים בַּאֲסִיפָתָן. הָיוּ מְפֻזָּרִין בְּפָחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת לֹא יִגַּע בָּהֶן שָׁמָּא הַבְּעָלִים הִנִּיחוּם שָׁם. הָיוּ כְּמוֹ חֲצִי קַב בְּשִׁתֵּי אַמּוֹת אוֹ קַבַּיִם בִּשְׁמוֹנֶה אַמּוֹת אוֹ שֶׁהָיָה הַקַּב מְשֻׁנִּים וּשְׁלֹשָׁה מִינִין כְּמוֹ תְּמָרִים שֶׁמְּשֻׁמִּין [וְרִמּוֹנִים] כָּל אֵלּוּ סָפֵק לְפִיכָךְ לֹא יִטֹּל. וְאִם נָטַל אֵינוֹ חַיָּב לְהַכְרִיז:

יג הַמּוֹצֵא צְבוּרֵי פֵּרוֹת אוֹ פֵּרוֹת בִּכְלִי אוֹ כְּלִי כְּמוֹת שֶׁהוּא חַיָּב לְהַכְרִיז. מָצָא כְּלִי וּלְפָנָיו פֵּרוֹת הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ הַפֵּרוֹת. וְהַכְּלִי נוֹטֵל וּמַכְרִיז. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר הַכְּלִי שֶׁל אֶחָד וְהַפֵּרוֹת שֶׁל אַחֵר וַהֲרֵי אֵין בּוֹ סִימָן. וְאִם מַרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁהֵן שֶׁל אָדָם אֶחָד חַיָּב לְהַכְרִיז:

יד כֵּיצַד. הָיוּ אֲחוֹרֵי הַכְּלִי לִפְנֵי הַפֵּרוֹת הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. הָיוּ פְּנֵי הַכְּלִי לִפְנֵי הַפֵּרוֹת חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא מִן הַכְּלִי נִשְׁפְּכוּ. וְאִם הָיוּ אֲגֻנִּים לַכְּלִי אַף עַל פִּי שֶׁפָּנָיו כְּלַפֵּי הַפֵּרוֹת הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ שֶׁאִלּוּ נִשְׁפְּכוּ מִן הַכְּלִי הָיָה נִשְׁאָר מֵהֶן בְּתוֹכוֹ מִפְּנֵי הָאֲגֻנִּים. הָיוּ מִקְצָת הַפֵּרוֹת בַּכְּלִי וּמִקְצָתָן בָּאָרֶץ חַיָּב לְהַכְרִיז:

טו הַמּוֹצֵא קְצִיעוֹת בַּדֶּרֶךְ וַאֲפִלּוּ בְּצַד שְׂדֵה קְצִיעוֹת הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְכֵן תְּאֵנָה שֶׁהִיא נוֹטָה לַדֶּרֶךְ וְנִמְצְאוּ תְּאֵנִים תַּחְתֶּיהָ מֻתָּרוֹת מִשּׁוּם גֵּזֶל. שֶׁהַתְּאֵנָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ עִם נְפִילָתָהּ נִמְאֶסֶת. וּפְטוּרוֹת מִשּׁוּם מַעֲשֵׂר. אֲבָל זֵיתִים וְחַרוּבִין וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אֲסוּרִין:

טז תְּמָרִים שֶׁמְּשִׁירָן הָרוּחַ מֻתָּרוֹת שֶׁהַבְּעָלִים מְחֻלּוֹם לְכָל אָדָם וְזוֹ הִיא חֶזְקָתָן. וְאִם הָיוּ שֶׁל יְתוֹמִים שֶׁאֵינָן בְּנֵי מְחִילָה אֲסוּרִין. וְכֵן אִם הִקְפִּיד בַּעַל הַשָּׂדֶה וְהִקִּיף מָקוֹם הָאֵילָנוֹת אוֹ תִּקֵּן מָקוֹם שֶׁיִּפְּלוּ בּוֹ הַנּוֹבְלוֹת עַד שֶׁיְּלַקְּטֵם הֲרֵי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת שֶׁהֲרֵי גִּלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁלֹּא מָחַל:

יז חָתוּל רַע שֶׁהוֹרֵג אֶת הַקְּטַנִּים אָסוּר לְקַיְּמוֹ וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם גֵּזֶל וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם הֲשֵׁב אֲבֵדָה אַף עַל פִּי שֶׁעוֹרוֹ מוֹעִיל אֶלָּא כָּל הַמּוֹצְאוֹ זָכָה בּוֹ וְהוֹרְגוֹ וְהָעוֹר שֶׁלּוֹ:

יח גּוֹזֵל הַנִּמְצָא קָרוֹב לַשּׁוֹבָךְ בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה הֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ חוּץ לַחֲמִשִּׁים אַמָּה הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ שֶׁאֵין הַגּוֹזֵל מְדַדֶּה יָתֵר עַל חֲמִשִּׁים אַמָּה. נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכוֹת הֲרֵי הוּא שֶׁל קָרוֹב. מֻחֶצָּה לְמֻחֶצָּה יַחֲלֹקוּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ יוֹנֵי שְׁתֵּי הַשּׁוֹבָכוֹת שָׁוִים בְּמִנְיָן. אֲבָל אִם הָיוּ יוֹנֵי הָאֶחָד רַבִּים הַלֵּךְ אַחַר הָרֹב אַף עַל פִּי שֶׁהוּא רָחוֹק:

פרק טז

א הַמּוֹצֵא מְחָטִים וְצִנּוֹרוֹת וּמַסְמְרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אִם מְצָאָם אֶחָד אֶחָד הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. שְׁנַיִם שְׁנַיִם אוֹ יֶתֶר חַיָּב לְהַכְרִיז שֶׁמִּנְיָן סִימָן:

ב וְכֵן הַמּוֹצֵא מָעוֹת מְפֻזָּרִים הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. אֲפִלּוּ הָיוּ מֻקְצָת מַטְבְּעוֹת זֶה עַל גַּבֵּי זֶה הֲרֵי הֵן כִּמְפֻזָּרִין. אֲבָל אִם מָצָא צְבוּר מָעוֹת חַיָּב לְהַכְרִיז. מָצָא שִׁלְשָׁה מַטְבְּעוֹת זֶה עַל גַּב זֶה וְהֵן עֲשׂוּיִין כְּמִגְדָּל. אוֹ שֶׁהָיוּ אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד עַל גַּבֵּיהֶן. אוֹ שֶׁהָיוּ מֻקְצָת זֶה עַל מֻקְצָת זֶה כְּדֵי שֶׁאִם יַכְנִיס קֵיסָם בֵּינֵיהֶן יִנָּטְלוּ בְּבַת אַחַת חַיָּב לְהַכְרִיז. הָיוּ עֲשׂוּיִים כְּשִׁיר אוֹ כְּשׁוּרָה אוֹ כַּחֲצוּבָה אוֹ כְּסֶלֶם הֲרֵי זֶה סָפֵק וְלֹא יִטֹּל:

ג הַמּוֹצֵא מָעוֹת בַּכִּיס אוֹ כִּיס כְּמוֹת שֶׁהוּא חַיָּב לְהַכְרִיז. מָצָא כִּיס וּלְפָנָיו מָעוֹת מְפֻזָּרִים הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאִם מַרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁהַכִּיס וְהַמָּעוֹת שֶׁל אָדָם אֶחָד וּמִן הַכִּיס נָפְלוּ חַיָּב לְהַכְרִיז:

ד הַמּוֹצֵא מָעוֹת בַּחֲנוּת אִם הָיוּ בֵּין תֵּבָה לַחֲנָוָנִי הֲרֵי הֵן שֶׁל בַּעַל הַחֲנוּת. וְאִם מְצָאָן עַל הַתֵּבָה וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִתֵּבָה וְלַחוּץ הֲרֵי הֵן שֶׁל מוֹצְאָן. וְלָמָּה לֹא תִּקְּנָה הַחֲנוּת לְבַעֲלֶיהָ לְפִי שֶׁאֵינָהּ חָצֵר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת. וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּעֲלֶיהָ בְּתוֹכָהּ צָרִיךְ לוֹמַר תִּקְּנָה לִי חֲנוּתִי כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר:

ה מָצָא מָעוֹת בַּחֲנוּת הַשַּׁלְחָנִי בֵּין כִּסֵּא לַשֻּׁלְחָנִי הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל שֻׁלְחָנִי. מְצָאָן עַל הַכִּסֵּא לִפְנֵי הַשֻּׁלְחָנִי אֲפִלּוּ הָיוּ צְרוּרִין וּמֻנָּחִין עַל הַשֻּׁלְחָן הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל מוֹצְאָן. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ רֹב עַכּו"ם כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּ. אֲבָל אִם הָיוּ רֹב יִשְׂרָאֵל חַיָּב לְהַכְרִיז. מִפְּנֵי שֶׁהֵן צְרוּרִים יֵשׁ לָהֶם סִימָן:

ו הַלּוֹקֵחַ פֵּרוֹת מַחֲבֵרוֹ אוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ חֲבֵרוֹ פֵּרוֹת וּמָצָא בְּתוֹכָן מָעוֹת צְרוּרוֹת נוֹטֵל וּמַכְרִיז. מְצָאָן מְפֻזָּרוֹת הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיוּ הַפֵּרוֹת מִן הַתַּגָּר אוֹ מִבַּעַל הַבַּיִת שֶׁלְּקָחָן מִן הַתַּגָּר. אֲבָל אִם בַּעַל הַבַּיִת דָּשׁ הַפֵּרוֹת לְעַצְמוֹ אוֹ עַל יְדֵי עֲבָדָיו וְשִׁפְחוֹתָיו הַכְּנַעֲנִים הֲרֵי זֶה חַיָּב לְהַחְזִיר:

ז הַמּוֹצֵא מַטְמוֹן בְּגַל אוֹ בְּכֹתֶל יָשָׁן הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ שֶׁאֲנִי אוֹמֵר שֶׁל אֻמּוֹרִיִּים הַקְּדְמוֹנִים הֵן. וְהוּא שֶׁיִּמְצָאֵם מַטָּה מִטָּה כְּדֶרֶךְ כָּל הַמַּטְמוֹנוֹת הַיְשָׁנוֹת. אֲבָל אִם מַרְאִין הַדְּבָרִים שֶׁהֵן מַטְמוֹן חָדָשׁ אֲפִלּוּ נִסְתַּפֵּק לוֹ הַדָּבָר הֲרֵי זֶה לֹא יִגַּע בָּהֶן שֶׁמָּא מַנָּחִים הֵם שָׁם:

ח וְהוֹאִיל וַחֲבֵרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנֶה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לָמָּה לֹא יִקְנֶה בַּעַל הֶחָצֵר זֶה הַמַּטְמוֹן שֶׁבְּתוֹךְ הַכֹּתֶל הַיָּשָׁן אַף עַל פִּי שֶׁהוּא שֶׁל אֻמּוֹרִיִּים וְתִהְיֶה מְצִיאָה זוֹ לְבַעַל הֶחָצֵר. מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ יָדוּעַ לוֹ וְלֹא לַאֲחֵרִים וַהֲרֵי זֶה הַמַּטְמוֹן אֲבוּד מִמֶּנּוּ וּמִכָּל אָדָם וּלְפִיכָךְ הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. וּמַה אֲבֵדָה שֶׁל אָדָם אָמְרָה תּוֹרָה (דברים כב ג) "אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ" מִי שֶׁאֲבוּדָה מִמֶּנּוּ וּמְצוּיָה אֵצֶל כָּל אָדָם יָצְאת זוֹ שֶׁנִּפְלָה לַיָּם שֶׁאֲבוּדָה מִמֶּנּוּ וּמִכָּל אָדָם

קַל וָחֹמֶר לְמַטְמוֹן קַדְמוֹנִי שֶׁלֹּא הָיָה שָׁלוֹ מֵעוֹלָם וְהוּא אָבוּד מִמֶּנּוּ וּמִכָּל אָדָם לְפִיכָךְ הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ׃

ט מָצָא מַטְמוֹן בְּכֹתֶל חָדָשׁ אִם הַמַּטְמוֹן מוֹכִיחַ שֶׁהוּא לְבַעַל הַבַּיִת הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ וְאִם מוֹכִיחַ שֶׁהוּא שֶׁל אַחֵר מִן הַשּׁוּק הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ. כֵּיצַד. הַסַּכִּין הֲרֵי הַנִּצָּב שֶׁלּוֹ מוֹכִיחַ. וְהַכִּיס פִּיו מוֹכִיחַ. וְאִם נִמְצָא תּוֹךְ הַכֹּתֶל מָלֵא מֵהֶן חוֹלְקִין׃

י הָיוּ בְּתוֹךְ הַכֹּתֶל מָעוֹת אוֹ לְשׁוֹנוֹת שֶׁל זָהָב שֶׁאֵין שָׁם מוֹכִיחַ. מֵחֶצְיוֹ וְלַחוּץ שֶׁל מוֹצֵא. מֵחֶצְיוֹ וּלְפָנִים שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת׃

יא וְיֵרֶאה לִי שֶׁאֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים אֶלָּא כְּשֶׁטָּעַן בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהַמַּטְמוֹן שֶׁלּוֹ. אוֹ שֶׁהָיָה יוֹרֵשׁ שֶׁאָנוּ טוֹעֲנִין לוֹ שֶׁמָּא שֶׁל אָבִיו הֵן. אֲבָל אִם הוֹדָה שֶׁהֵן מְצִיאָה הֲרֵי הֵן שֶׁל מוֹצְאָן. לְפִיכָךְ אִם הָיָה מַשְׁכִּיר בֵּיתוֹ לַאֲחֵרִים הֲרֵי הֵן שֶׁל שׁוֹכֵר אַחֲרוֹן. וְאִם הִשְׁכִּירוֹ לִשְׁלֹשָׁה עַכּוּ"ם כְּאֶחָד הֲרֵי עֲשָׂאָהוּ פֶּנְדָּק וְכָל הַנִּמְצָא בּוֹ אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאָן מִפְּנֵי שֶׁאֵין אֶחָד יָכוֹל לִטְעֹן שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ אוֹ שֶׁהוּא טָמַן שֶׁהֲרֵי עֲשָׂאָהוּ פֶּנְדָּק׃

פרק יז

א כָּל מְצִיאָה שֶׁאָמַרְנוּ בָּהּ שֶׁהִיא שֶׁל מוֹצְאָהּ אֵינוֹ זוֹכֶה בָּהּ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לְיָדוֹ אוֹ לִרְשׁוּתוֹ. אֲבָל אִם רָאָה אֶת הַמְּצִיאָה אֲפִלּוּ נָפַל עָלֶיהָ וּבָא אַחֵר וְהֶחֱזִיק בָּהּ הֲרֵי זֶה שֶׁהֶחְזִיק בָּהּ זָכָה בָּהּ׃

ב הָיָה רוֹכֵב עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה וְרָאָה אֶת הַמְּצִיאָה וְאָמַר לַחֲבֵרוֹ זְכֵה לִי בָּהּ כֵּיוָן שֶׁהִגְבִּיהָהּ לוֹ קָנָה הֲרוֹכֵב וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְיָדוֹ. וְאִם אָמַר לוֹ תְּנָהּ לִי וּנְטָלָהּ וְאָמַר אֲנִי זָכִיתִי בָּהּ זָכָה בָּהּ הַנּוֹטֵל. וְאִם מִשְּׁנָתָנָהּ לָרוֹכֵב אָמַר אֲנִי זָכִיתִי בָּהּ תְּחִלָּה לֹא אָמַר כְּלוּם׃

ג הַמַּגְבִּיהַּ מְצִיאָה לַחֲבֵרוֹ קָנָה חֲבֵרוֹ וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר לוֹ כְּלוּם [וְזָכָה בָּהּ]. הִגְבִּיהוּ הַמְּצִיאָה שְׁנַיִם קָנָאוּהָ שְׁנֵיהֶם׃

ד הִגְבִּיהָהּ לוֹ חֵרֵשׁ אוֹ שׁוֹטֶה אוֹ קָטָן לֹא קָנָה הַפִּקֵּחַ לְפִי שֶׁאֵין לָהֶן דַּעַת. הִגְבִּיהָהּ חֵרֵשׁ וּפִקֵּחַ כְּאֶחָד מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא קָנָה פִּקֵּחַ לֹא קָנָה חֵרֵשׁ. הָיוּ שְׁנֵיהֶם חֵרְשִׁים תִּקְּנוּ חֲכָמִים שֶׁיִּקְנוּ כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לְהִנָּצוֹת׃

ה שְׁנַיִם שֶׁרָאוּ גָּמָל אוֹ חֲמוֹר שֶׁל מְצִיאָה וְקָדְמוּ שְׁנֵיהֶם וְהִנְהִיגוּהוּ אוֹ מְשָׁכוּהוּ. אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד מַנְהִיג וְאֶחָד מוֹשֵׁךְ. קָנוּ שְׁנֵיהֶם. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בַּחֲמוֹר אֲבָל בְּגָמָל אִם הָיָה אֶחָד מַנְהִיג וְאֶחָד מוֹשֵׁךְ הַמּוֹשֵׁךְ קָנָה אֲבָל לֹא הַמַּנְהִיג׃

ו בֶּהֱמַת מְצִיאָה שֶׁקִּדֵּם אֶחָד וְאָחַז בַּמּוֹסֶרָה לֹא קָנָה עַד שֶׁיִּמְשֹׁךְ אוֹ יַנְהִיג. וְכֵן בְּנִכְסֵי הַגֵּר. אֲבָל קָנָה הַמּוֹסֶרָה לְבַדָּהּ׃

ז הָיָה אֶחָד רוֹכֵב וְאֶחָד אוֹחֵז בַּמּוֹסֶרָה הָרוֹכֵב קָנָה הַבְּהֵמָה וְהַמּוֹסֶרָה שֶׁעַל לְחָיֵי הַבְּהֵמָה בִּלְבַד. וְזֶה שֶׁאָחַז הַמּוֹסֶרָה קָנָה מִמֶּנָּה מַה שֶּׁאָחַז בְּיָדוֹ. וּשְׁאָר הַמּוֹסֶרָה לֹא קָנָהוּ אֶחָד מֵהֶן:

ח חָצְרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. וְאִם נָפְלָה בָּהּ מְצִיאָה הֲרֵי הִיא שֶׁל בַּעַל הֶחָצֵר. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּחָצֵר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת. אֲבָל בְּשָׂדֶה וְגִנָּה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן אִם הָיָה עוֹמֵד בְּצַד שָׂדֶהוּ וְאָמַר זָכְתָה לִי שָׂדִי זָכָה בָּהּ. וְאִם אֵינוֹ עוֹמֵד שָׁם אוֹ שֶׁהָיָה עוֹמֵד וְלֹא אָמַר זָכְתָה לִי שָׂדִי כָּל הַקּוֹדֵם זָכָה. וְכֵן אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּצִדָּן הֲרֵי אֵלּוּ קוֹנִים לוֹ. וְאִם הִגִּיעָה הַמְּצִיאָה לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלּוֹ זָכָה בָּהּ:

ט חֲכָמִים תִּקְּנוּ דָּבָר זֶה כְּדֵי שֶׁלֹּא יְרִיבוּ הַמּוֹצְאִין זֶה עִם זֶה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּסִמְטָא אוֹ בְּצִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים שֶׁאֵין הָרַבִּים דּוֹחֲקִין בָּהֶן אוֹ בְּשָׂדֶה שֶׁאֵין לוֹ בְּעָלִים. אֲבָל הָעוֹמֵד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים אוֹ בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ אֵין אַרְבַּע אַמּוֹת קוֹנוֹת לוֹ וְאֵינוֹ קוֹנֶה שָׁם עַד שֶׁתַּגִּיעַ מְצִיאָה לְיָדוֹ:

י קְטַנָּה יֵשׁ לָהּ חָצֵר וְיֵשׁ לָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְקָטָן אֵין לוֹ חָצֵר וְאֵין לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. מִפְּנֵי שֶׁחָצֵר שֶׁל קְטַנָּה מְיֻדָּהּ לְמַדְנוּהָ. שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהִיא מִתְגָּרֶשֶׁת בְּגֵט הַמַּגִּיעַ לְיָדָהּ כָּךְ מִתְגָּרֶשֶׁת בְּגֵט הַמַּגִּיעַ לַחֲצֵרָהּ. וּכְשֵׁם שֶׁיֵּשׁ לָהּ חָצֵר לְעִנְיַן הַגֵּט כָּךְ יֵשׁ לָהּ לְעִנְיַן מְצִיאָה. וְאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל אָדָם כַּחֲצֵרוֹ לְעִנְיַן מְצִיאָה. אֲבָל הָאִישׁ לָמַדְנוּ שֶׁחֲצֵרוֹ קוֹנָה לוֹ מִשְׁלוּחוֹ. כְּדֶרֶךְ שֶׁקּוֹנֶה לוֹ שְׁלוּחוֹ כָּךְ תִּקְּנָה לוֹ חֲצֵרוֹ. וְהַקָּטָן הוֹאִיל וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ כָּךְ אֵין חֲצֵרוֹ וְלֹא אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלּוֹ קוֹנִין לוֹ עַד שֶׁתַּגִּיעַ מְצִיאָה לְיָדוֹ:

יא מִי שֶׁרָאָה אֲחֵרִים רָצִים אַחַר הַמְּצִיאָה וַהֲרֵי הִיא צְבִי שָׁבוּר אוֹ גּוֹזָלוֹת שֶׁלֹּא פָּרְחוּ. אִם הָיָה עוֹמֵד בְּצַד שָׂדֵהוּ שֶׁהֵן בְּתוֹכָהּ וְאִלּוּ הָיָה רָץ הָיָה מַגִּיעָן וְאָמַר זָכְתָה לִי שָׂדִי זָכְתָה לוֹ שָׂדֵהוּ. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַגִּיעָן הֲרֵי אֵלּוּ כִּצְבִי שֶׁהוּא רָץ כְּדַרְכּוֹ וּכְגוֹזָלוֹת הַמַּפְרִיחִים וְלֹא אָמַר כְּלוּם אֶלָּא כָּל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה. וְאִם נְתָנוּ לוֹ בְּמַתָּנָה הוֹאִיל וְאַחֵר הִקְנָם לוֹ וַהֲרֵי הֵן מִתְגַּלְגְּלִין בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ קָנְתָה לוֹ שָׂדֵהוּ וְאִם הָיָה צְבִי רָץ כְּדַרְכּוֹ וְגוֹזָלוֹת מַפְרִיחִין לֹא קָנְתָה לוֹ שָׂדֵהוּ:

יב מְצִיאַת חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן יֵשׁ בָּהּ גֵּזֶל מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם. לְפִיכָךְ אִם עָבַר אַחֵר וּגְזָלָהּ מִיָּדָן אֵינָהּ יוֹצְאָה בְּדַיָּנִים. וְאִם כָּפַר בָּהּ וְנִשְׁבַּע אֵינוֹ חַיָּב בְּחֹמֶשׁ:

יג מְצִיאַת בְּנוֹ וּבִתּוֹ הַסְּמוּכִים עַל שֻׁלְחָנוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהֵן גְּדוֹלִים וּמְצִיאַת בִּתּוֹ הַנַּעֲרָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ סוֹמֶכֶת עַל שֻׁלְחָנוֹ וַאֲפִלּוּ הָיְתָה מְכוּרָה אַמָּה וּמְצִיאַת עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים וּמְצִיאַת אִשְׁתּוֹ הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. אֲבָל מְצִיאַת בְּנוֹ שֶׁאֵינוֹ סוֹמֵךְ עַל שֻׁלְחָנוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא קָטָן וּמְצִיאַת עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים וּמְצִיאַת אִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא מְגֹרֶשֶׁת וְאֵינָהּ מְגֹרֶשֶׁת כָּל אֵלּוּ הַמְּצִיאוֹת אֵינָן שֶׁלּוֹ:

פרק יח

א הַמּוֹצֵא שְׁטַר חוֹב אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִים וְאַף עַל פִּי שֶׁהַחַיָּב מוֹדֶה וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא מְקֻיָּם הֲרֵי זֶה לֹא יַחְזִיר. שֶׁמָּא פָּרָעוֹ וּקְנוּנְיָא הֵם עוֹשִׂים כְּדֵי לְטָרֹף לָקוֹחוֹת שֶׁלֹּא כַּדִּין וּלְפִיכָךְ הוֹדָה לוֹ שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לוֹ לְטָרֹף בַּשְּׁטָר שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת. שֶׁהָאַחֲרָיוּת שֶׁלֹּא נִתְפָּרְשָׁה טָעוּת סוֹפֵר הוּא בֵּין בִּשְׁטָרֵי הַלְוָאָה בֵּין בִּשְׁטָרֵי מִקַּח וּמִמְכָּר. לְפִיכָךְ אִם פֵּרֵשׁ בִּשְׁטָר זֶה שֶׁהוּא שֶׁלֹּא בְּאַחֲרָיוּת אִם הָיָה הַחַיָּב מוֹדֶה יַחְזִיר וְאִם לָאו לֹא יַחְזִיר שֶׁמָּא פָּרָעוֹ:

ב וְכֵן אִם מָצָא שְׁטַר שֶׁזְּמַנּוֹ בּוֹ בְּיוֹם וְהָיָה מְקֻיָּם וְהַחַיָּב מוֹדֶה יַחְזִיר. וְאִם אֵינוֹ מְקֻיָּם לֹא יַחְזִיר שֶׁמָּא כָּתַב לִלְוּוֹת וַעֲדַיִן לֹא לָוָה:

ג מָצָא שְׁטַר בְּחֶמֶת אוֹ בִּכְלִי עֵץ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הֲרֵי זֶה יַחְזִיר לְמִי שֶׁנְּתָנָן סִימָן. מָצָא שְׁלֹשָׁה שְׁטָרוֹת כְּרוּכִין בְּכֶרֶךְ אֶחָד אוֹ מֻנָּחִין זֶה עַל זֶה וַאֲגוּדִים אֶגֶד אֶחָד יַחְזִיר לְמִי שֶׁנְּתָנָן סִימָן:

ד הָיָה הַלָּוֶה אֶחָד וְהַמַּלְוִים שְׁלֹשָׁה אִם מְקֻיָּמִים הֵם יַחְזִיר לַלָּוֶה. וְאִם לָאו יַחְזִיר לְמִי שֶׁנְּתָנָן סִימָן שֶׁמָּא הַמַּלְוִים נָתְנוּ שְׁטָרוֹתֵיהֶן לַסּוֹפֵר לְקַיְּמָן וְנָפְלוּ מִיַּד הַדַּיָּן. הָיָה הַמַּלְוֶה אֶחָד וְהַלָּווִים שְׁלֹשָׁה יַחְזִיר לַמַּלְוֶה. וְאִם הָיוּ שְׁלָשְׁתָּן בִּכְתַב יְדֵי סוֹפֵר אֶחָד יַחְזִיר לְמִי שֶׁנְּתָנָן סִימָן. שֶׁמָּא שְׁלָשְׁתָּן הוֹלִיכוּ שְׁטָרֵיהֶן לַסּוֹפֵר לִכְתֹּב וְנָפְלוּ מִיַּד הַסּוֹפֵר:

ה מָצָא שְׁטָרוֹת קְרוּעִין וּשְׁטַר חוֹב בֵּינֵיהֶן לֹא יַחְזִיר. וְאִם יֵשׁ עִמָּהֶן שׁוֹבֵר אֲפִלּוּ בְּלֹא עֵדִים יִתֵּן שְׁטַר הַחוֹב לַלָּוֶה. שֶׁאִלּוּ לֹא הָיָה פָּרוּעַ לֹא הִשְׁלִיכוּ בֵּין שְׁטָרוֹת קְרוּעִים וַהֲרֵי יֵשׁ עִמּוֹ כְּתַב שֶׁהוּא פָּרוּעַ:

ו מָצָא גִּטֵּי נָשִׁים בִּזְמַן שֶׁהַבַּעַל מוֹדֶה יַחְזִיר לְאִשָּׁה. אֵין הַבַּעַל מוֹדֶה אִם נָתְנָה הָאִשָּׁה סִימָן מֻבְהָק יִנָּתֵן לָהּ וְאִם לָאו לֹא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. אָמַר הַבַּעַל מִיָּדִי נָפַל וְנָתַן סִימָנָיו וְהָאִשָּׁה אוֹמֶרֶת מִיָּדִי נָפַל וְנָתְנָה סִימָנָיו יִנָּתֵן לָהּ. וְהוּא שֶׁתִּתֵּן סִימָן מֻבְהָק כְּגוֹן שֶׁאָמְרָה נָקֵב יֵשׁ בְּצַד אוֹת פְּלוֹנִית. שֶׁאִלּוּ לֹא הִגִּיעַ לְיָדָהּ לֹא הָיְתָה יוֹדַעַת:

ז הוּא אוֹמֵר סִימָנֵי הַחוּט שֶׁקְּשַׁר בּוֹ הַגֵּט וְהִיא אוֹמֶרֶת סִימָנֵי הַחוּט יִנָּתֵן לָהּ. וְהוּא שֶׁתֹּאמַר סִימָן מֻבְהָק כְּגוֹן אֹרֶךְ מִדַּת הַחוּט. אֲבָל אִם אָמְרָה אָדֹם אוֹ שָׁחוֹר הוּא אֵין זֶה סִימָן מֻבְהָק. הוּא אוֹמֵר בְּחֶמֶת הָיָה מָנָח וְהִיא אוֹמֶרֶת בְּחֶמֶת הָיָה מֻנָּח יִנָּתֵן לוֹ שֶׁאֵין זֶה סִימָן מֻבְהָק:

ח מָצָא גֵּט שִׁחְרוּר בִּזְמַן שֶׁהָרַב מוֹדֶה יַחְזִיר לָעֶבֶד. אֵין הָרַב מוֹדֶה לֹא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה:

ט מָצָא שְׁטַר מַתָּנָה אִם מַתְּנַת בְּרִיא הִיא אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם מוֹדִים לֹא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. שֶׁמָּא כָּתַב לִתֵּן וְלֹא נָתַן וְאַחַר שֶׁכָּתַב שְׁטַר זֶה מָכַר שָׂדֶה זוֹ אוֹ נָתְנָהּ לְאַחֵר בְּמַתָּנָה וְחָזַר בּוֹ. וְזֶה שֶׁמּוֹדֶה לָזֶה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קְנוּנְיָא עַל הָאַחֲרוֹן שֶׁנָּתַן לוֹ אוֹ שֶׁמָּכַר לוֹ. וְאִם

מַתְּנַת שְׂכִיב מֵרַע הֵיא אִם הוֹדָה יִתֵּן וְאִם לָאו לֹא יִתֵּן. שֶׁשְּׂכִיב מֵרַע שֶׁנָּתַן לִשְׁנַיִם זֶה אַחַר זֶה הָאַחֲרוֹן קָנָה כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר:

י מֵת שְׂכִיב מֵרַע שֶׁנִּתְּנָה בְּמַתָּנָה אַף עַל פִּי שֶׁהַיּוֹרֵשׁ מוֹדֶה שֶׁמּוֹרִישׁוֹ נְתָנָהּ הֲרֵי זֶה לֹא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה. שֶׁמָּא כָּתַב לִתֵּן וְלֹא נָתַן וּמְכָרָהּ הַיּוֹרֵשׁ אוֹ נְתָנָהּ וְחָזַר בּוֹ וַהֲרֵי הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת קְנוּנְיָא עִם זֶה כְּדֵי לְהַפְקִיעַ נִכְסֵי זֶה הָאַחֲרוֹן:

יא מָצָא שׁוֹבֵר בִּזְמַן שֶׁבַּעַל הַשְּׁטָר מוֹדֶה שֶׁנִּשְׁבַּר שְׁטָרוֹ וּפָרְעוֹ אוֹ מְחָלוֹ יִתֵּן לְבַעַל הַשּׁוֹבֵר. אֵין שְׁנֵיהֶם מוֹדִים לֹא יַחְזִיר לֹא לָזֶה וְלֹא לָזֶה:

יב מָצָא כְּתֻבָּה אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם מוֹדִים לֹא יַחְזִיר לָאִשָּׁה שֶׁמָּא נִפְרְעָה כְּתֻבָּה זוֹ אוֹ נִמְחֲלָה וְאַחַר כָּךְ מָכַר הַבַּעַל נְכָסָיו וַהֲרֵי הוּא רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת קְנוּנְיָא עַל הַלָּקוֹחוֹת:

יג מָצָא אִגְּרוֹת שׁוּם וְאִגְּרוֹת מָזוֹן שִׁטְרֵי חֲלִיצָה וּמֵאוּנִין וְשִׁטְרֵי טְעָנוֹת שֶׁכּוֹתְבִין הַדַּיָּנִין שֶׁל בַּעַל דִּין זֶה וְשֶׁל חֲבֵרוֹ. אוֹ שֶׁמָּצָא שִׁטְרֵי בֵּרוּרִים וְהֵם הַשְּׁטָרוֹת שֶׁבֵּרְרוּ לָהֶן בַּעֲלֵי דִּינִין אֶת הַדַּיָּנִין שֶׁדָּנִין לָהֶם וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם שֶׁיְּדוּנוּ לָהֶם פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי. אוֹ שֶׁמָּצָא כָּל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין. הֲרֵי זֶה יַחְזִיר. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל שְׁטָר שֶׁחוֹשְׁשִׁין בּוֹ לְפֵרָעוֹן לֹא יַחְזִיר שֶׁמָּא נִפְרַע הַחוֹב. וְאִם הָיָה הַחַיָּב מוֹדֶה וְאֶפְשָׁר שֶׁהוֹדָה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קְנוּנְיָא עַד שֶׁיַּפְסִיד אֶת הַלּוֹקֵחַ אוֹ מְקַבֵּל מַתָּנָה שֶׁלְּקָחוֹ אַחַר זְמַן הַשְּׁטָר כְּדֵי שֶׁיִּפְרְעוּ מִיָּדָם שֶׁלֹּא כַּדִּין הֲרֵי זֶה לֹא יַחְזִיר אַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם מוֹדִים. וְכָל שְׁטָר שֶׁאֵין בּוֹ צַד לַחֲשֹׁשׁ לֹא לְפֵרָעוֹן וְלֹא לְקִנּוּנְיָא יַחְזִיר לִבְעָלָיו:

יד כָּל הַשְּׁטָרוֹת הַנִּמְצָאִים שְׁדִינָן שֶׁלֹּא יַחְזִיר אִם הֶחְזִיר הֲרֵי אֵלּוּ כְּשֵׁרִים וְגוֹבִין בָּהֶן וְאֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִתַּחַת יַד בַּעֲלֵיהֶן וַהֲרֵי הֵם בְּחֶזְקָתָן וְאֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶם: סְלִיקוּ לְהוּ הִלְכוֹת גְּזֵלָה וַאֲבֵדָה בְּסַ"ד